

lib. IV, cap. cxxxix. his verbis describitur, αἰγίλων...

crebro reperiuntur. Prius frequentius in hordeis repe-

ritur, & hordeum in eam degenerare, ab eaque lædi, jam...

Κ Ε Φ. Ι.

CA P. X.

De vitis frugum, & bestiolis nocentibus: tum quæ fruges plurimum, & quæ minimum...

& Νοσήματα nec in Ald. nec Ger. ex-cuso cod. legitur.

Τὸν ἢ ἀσπεράτων * νοσήματα τὰ μὲν, κρινὰ πάντων ἐστίν...

† ἢ φύσος & μικρὸν ἀσπερίσμα γὰρ καὶ τὸ μετῴρα βλάπτει...

* Ἐν τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι...

† Ἀσπερίσματι. Al. ἀσπερίσματι. Bas. ἀσπερίσματι.

* ἀσπερίσματι. Bas. ἀσπερίσματι.

Seminum autem vitia quædam omnibus communia sunt, ut rubigo: quædam propria dantur...

* Ἐν τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι...

* Ἐν τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι ἢ τῷ ἀσπερίσματι...

† Ἀσπερίσματι. Al. ἀσπερίσματι. Bas. ἀσπερίσματι.

* ἀσπερίσματι. Bas. ἀσπερίσματι.

...putrefactionem, tertium convulsionem. Si ita sit, esto sub flagro in area, aut sub equarum unguis. ...

...Tò ζαρόν ηείζω. Theodorus metere tosta. At melius, sicca. Tostum enim nemo dicat. Primus significatus torrendi fuit in veru: ...

culentiora commodius per paraphrasin, antequam sole exu- flant: tunc enim dissiliunt, ... Theodorus, franguntur. De Thecu hoc igitur dictum sit, ...

...Εὐκ ἰδιότῃ σῖτῳ ὁ πανοῦθῆς περὶ φύθῃ. Lego, ὅτι οὐδὲ εἰς Et mox tolle, ἢ τῶπον. Et repono, ...

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

DE vitis frugum hoc capite agit. Inter ea numerat rubiginem, sphacelismum, ericarum erosionem, scabiem. Videat lector lib. v. de caus. cap. ad ult. Ubi de vitis, morbisque plantarum, arborum tamen imprimis agit. De vitis verò segetum lib. III agit, cap. XXVII. Ubi & causas addit, cur lædantur ab his injuriis. locū adeat lector. ...

...Σφακελισμός. doctiff. Gaza tabitudinem vertit, cum sit mortificatio, ut supra lib. IV, cap. XVI dixi. A imalibus enim σφακελισμός, sive σφάκελῳ partis alicujus ...

...Doctiff. Gaza, uricarum infestatio. Credo quod, apud Plinium scribatur lib. XVIII, cap. XVI. Commune autem omnium satorum vitium urica, etiam ciceris, cum falsilaginem ejus abluendo imber dulcius id facit. Uricam vocatam credunt, quod sata & arbores urat, cum Græcis insectum hoc κρυμπί dicatur, à flexura, quia in arcum rependo curvatur. Legendum esse erucas, docuit jam ante Turnebus. Columella lib. XI, cap. III. Ubi vero apricis regionibus, post pluvias noxia ...

...Scabies qui sit morbus supra lib. 4. satis superque exposuimus. Plinius lib. XIX, cap. X. Alius privatim cumini morbus scabies.

...Hujus animalculi meminit Plinius. Loc. citat. Est & cantharis, dictus, scarabæus parvus frumenta erodens. Theophrastus inquit vir doctus. nasci in tritico scribit, sed rodi à cantharide nusquam dixit. Verisimile tamen animalculum illud, plus corrodingo officere, quam insidendo. Idem Plinius eodem cap. Nascentur & phalagium in ervo, bestiolæ aranei generis, si hyems aquosa sit.

...Perflatos rubiginem non sentire, contra concavos scribit præceptor, & repetit loco citato. Rationem etiam reddit cur flatu exposita frumenta minus à rubigine lædantur. Plinius lib. XVIII, cap. XVII. Celeste frugum vinearumque malum, nullo minus noxium est rubigo. Frequentissima hæc in roscido tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus. è diverso carent ea ventosa & excelsa. Videt candidus lector in vulgata editione, particulam & deesse. Plinius enim ventosa rubigine non lædi auctor est. Idem etiam Theophrastus loco citato pro loci natura ac positione, plantas vel

lædi, vel non affici, mille in locis dixit. Lego itaque ... non, ut vulgo, ἡ φύσις μικρῶν. Illud enim planè contra mentem Philosophi, quam etiam lectionem Doctiff. Gaza rejecit, ac pro spuria habuit.

...Plenilunio maxime gigni rubiginem ait, Videat lector locum jam sæpe citatum. Ex hoc etiam loco ... uti in Basilensi & Aldino legitur codice; substitui ἀπιχθλίω, humor effundi nequeat. Vulgatâ lectionem probare nequeo, ...

...Locum hunc Plinius lib. XVIII, cap. XVII. his ferè verbis exscripsit. Venti autem tribus temporibus nocent, frumento & hordeo: in flore, aut protinus cum desloruere, vel maturescere incipientibus. (augescente fructu ... Theophrastus loco citato) Tunc enim exinaniunt grana, (siccat & arefaciunt, Theophrastus) prioribus causis nasci prohibent. Nocet & sol creber è nube. Nascuntur & vermiculæ in radice, cum sementem imbribus secutus incluserit repentinus calor humorem, (hæc de ervilia cicercula & pifio Theophrastus) gignuntur ac in grano, cum spicæ puvius calor efferverescit.

...inquit interpres Homeri ... Helychius. ... animalculum cornua erodens, simile pulicis. Theophrast. lib. III, cap. XXVII. de caus. vermiculus qui vitibus innascitur, easque lædit.

...Soli cælique diversitatem multum præstare; causamque non ultimam esse, cur fruges, arbores, aliæque plantæ, vel magis vel minus afficiantur; extra omnem controversiam est, & jam ad nauseam usque dictum.

...De germinatione & conservatione seminum agit. Supra de germinatione plurâ diximus, de conservatione vide caput ultimum & penultimum. lib. IV. de causis. Ex capite ultimo hunc locum correximus ... Magnus Philosophus quondam ... legit. vide caput citatum. Nostram præterea emendationem probat Plinius lib. XVIII, cap. XXX. Horrea operosa & tripedali crassitudine, pariete lateritio, exædi ficari jubent aliqui. Præterea supernè impleri, nec afflatus admittere, aut fenestras habere ullas, alii ab exortu tantum æstivo aut septentrione, eaque sine calce construi, quoniam sit frumento inimicissima. De apothecis horreisve vide Columellæ lib. III, cap. XI. Quæ sequuntur ea loco citato repetuntur & cur ita sese habeant rationem addit.

...Verti, legunt. Idque quia legumina leguntur, metanturque frumenta, utrumque ηείζω significat. Cur sicca legi velit, ratio in promptu est, humor putredinem excitat.

Anniculum semen optimum ad sementem. Deque lupino, & avena.

† Τα ἢ τριώνος κείματα.

Πρὸς ἐκφυσιν ἢ καὶ ὄλων σπερὰν ἀριστα δοκεῖ τὰ ἐνάνα. τὰ ἢ διένα χείρω, † καὶ τὰ τριένα. τὰ δ' ὑπερτείνοντα σχεδὸν ἀγοισα. πρὸς ἢ τὴν σίτησιν δρεκέντα. βίβλ. γὰρ ἐστὶν ἐκάστῃς ὠλισμῶς εἰς γόνυ. καί τῃ καὶ ταῦτα ὡραλλάτῃς τῆς δυναμῆς διὰ τὰς πόσας. ἐν οἷς αὐθιγαυρίζονται. τ' γὰρ Κατωπαδοκίας ἐν χωρίῳ πῖνι τῷ καλαμίνῳ Πέτρα καὶ πετρακόντα ἔτη Διαμύριν Φασί. γόνυμα ἢ Ἐρησιμα πρὸς σπόρον. εἰς ἢ τ' σίτησιν ἐξήκοντα ἢ εβδομήκοντα. τ' γὰρ ὄλον ἐκ ὀπίσθ. τὰ ἢ ἰμάτια καὶ τ' ἄλλω γάζαν κέπιδος. τ' γὰρ χείρων ἄλλως τε ὑψηλὸν εἶναι, καὶ εὐπνεῦν, καὶ εὐαυρον αἰεὶ. Ἐπὶ αἰατολῆς ἔχουσι, καὶ δύσως καὶ μεσομερίας. Φασί ἢ ἐν Μηδεία καὶ τῆς ἄλλης ὑψηλαῖς χώραις, Διαμύριν θησαυρίζομενα πολὺν χρόνον. ἐρεβιθῶν ἢ καὶ φέρμον καὶ ὄροσον καὶ κέρυρον καὶ τὰ τριαῦτα. δηλονότι πολλὰ πλείω τέτων. ὡσπερ καὶ ἐν τοῖς ὡεῖ τ' Ἑλλάδα τόποις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡσπερ εἰρηλα τῶν τόπων ἰδία. δοκεῖ ἢ καὶ γῆ πῆς εἶναι ὡραπισιν, ἢ Διαπατισμένη σιωηρεῖ τὸν πυρόν. ὡσπερ ἢ ἐν Ὀλύμφῳ, καὶ ἐν Κηρίθῳ τῆς Ευβοίας. πῖνι ἢ χείρω μὲν εἰς τ' σίτησιν, ἀδρόπερον ἢ τῆ πρὸς ψεῖ. ὡραπισίσι δὲ χοίνικα εἰς τὸν μέδιμον. πυρωθέντα ἢ παῖτα τὰ σπέρματα ἀπόλλυται ἔσβλαση γίνεται. καίτοι ὡεῖ γα Βαβυλωνία Φασί τὰς κελτὰς καὶ τὰς πυρὰς ἰπὶ τ' ἄλλω πηδᾶν, ὡσπερ τὰ Φρυγίονα. ἀλλὰ δηλονότι Διαφορὰ πῆς ἐστὶ τ' θερμότητος. † καὶ ἐκ' ἀπλῶς πῶς θερμασία γίνεται, καὶ ἢ πῆδης. Ἐ τὰ μὲν * τριαῦτα σχεδὸν ὡσπερ εἰκονες δόξαμεν αὐτὰ εἶναι πάντων ἢ τ' πλείων. ἔνια δὲ ἔχῃ τινὰ ἰδιότητα ἢ τῶν δοκέντων ὡσπερ ἀγρίων εἶναι καὶ τὴν γένεσιν καὶ ἐκφυσιν ὡσπερ ὁ φέρμ. Ἐ ὁ αἰγίλωψ. ὁ μὲν γὰρ φέρμ. καί περ ἰσχυρότατ. ὡν, ὅμως εἰάν μὴ ἐοῦς ἐκ τῆς ἄλλω καὶ Ἐληθῆ, καὶ κοφῆς γίνεται, κατὰ ὡερ ἐλέχθη. καὶ τὸ ὄλον ἢ ἐκ ἐθέλει κρύπτεσθαι τῆ γῆ. διὸ καὶ ἐκ' ἢ ὑπερῶντες σπείρουσι. πολλὰ καὶ ἢ καὶ εἰς ἄλλω ἢ βοτάνω † ἵνα πῆσῃ, διωσάμεν. ταύτην, σιωάπῃ τ' εἶσαν τῆ γῆ καὶ βλαστάνει. χείρων ἢ ὕφαμμον ζητεῖ καὶ φάυλλω μαῖλλον. τὸ δὲ ὄλον ἐκ ἐθέλει φύεσθαι τῆ διαφορασμῶν. ὁ ἢ αἰγίλωψ ἀνάπαλιν. ἐν γὰρ τῆ γεωργικῆ καίλιον ἔστω καὶ δὲ πρὸς τὸν ἀβλαστῆς ὡν, εἰάν γεωργηθῆ, βλαστάνει καὶ γίνεται πολὺς, καὶ ὄλων ἢ Φιλῆ χείρων ἀγαθῶν. ἴδιον ἢ αὐτὰ λέγεται πρὸς τὰ ἄλλω τὰ σιωδῆ σπέρματα. Ἐ ἢ πῆδης τὸν βλάστησις ἐκατέρω τ' σπέρματων. διὸ καὶ οἱ βυλῶνδροι τελέως φθεῖραι (δύσφθαρτον γὰρ δὴ φύσει τυγγάνει) τὰς δρερας αἰάσιν ἀσπύρας ἰπὶ δύο ἔτη. καὶ ὅταν ἀβλαστήσῃ, τὰ πρὸς ὡερ ἀφίασι πολλὰ καὶ ἔως αὐτὸ ἐκνεμηθᾶσι. καὶ αὐτὴ γίνεται φθὲρα παντελῆς. ἄμα ἢ τῶ μαρτυρεῖ καὶ τὴν ὡρα μέρ. βλάστησιν.

* Al. germ. ἢ ἀπλῶς. leg. καὶ ἐκ' ἀπλῶς ἐκ τ' θερμασίας γίνεται ἢ πῆδης. * Καίνα. Theodorus.

† Al. & B. get ὑπακοῦντες. Theod. ὑπακοῦντες. † Τὴν δὲ εἶσα πῆσῃ.

Ad exortum autem, vniuersamque sementem, semen anniculum, optimum putatur: bimum deterius, † & trimum: quod autem vltra, sterile † Trimum ferme est, quanquam ad vsum cibarium idoneum sit. pessimum. Omnibus enim ad generandum vita data est definita, licet ea quoq; viribus inter sese differant: locorum scilicet causa, quibus condantur. Quamobrem Cappadociae loco quodam Petra vocato, vel quadragenos annos fecunda, & ad sementem percommoda durare proditum est: sexagenos autem & septuagenos ad vsum cibarium seruari posse idonea. In totum enim corrupta ea nunquam referunt, quamuis vestem reliquamque gazam corrumpi posse concedant. Locum etenim itum cum alias excellentum, tpm flatibus esse apertum: & auris ab exortu, tpm flatibus esse apertum: & auris ab exortu, occasu, meridiq; editum. Feruntq; & in Media, reliquisq; excelsis tractibus, condita diu perdurare. Sed cicer, lupinum, ervum, milium, & reliqua id genus longe diutius: quod etiam in quibusdam fieri potest circa Graeciam locis. Sed haec locorum propria sunt, vt supra iam diximus. Creditur & terram apud quosdam haberi, qua illitum triticum seruari vnice potest: vt quae apud Olynthum, & Euboeae apud Cerinthum effoditur. Reddit haec triticum deterius quidem ad vsum cibarium, sed aspectu crassius facit. † Sextarium ad modium illinire solitum est. Quodq; autem semen fervefactum perit, ac sterile redditur. Quanquam sunt, qui hordeum, & triticum apud Babylonem resilire in area, modo eorum quae friguntur, enarrent. * Sed enim caloris vehementia quadam hoc fieri intelligendum est. Et communia quidem haec quasi omnium aut plurimorum. Quaedam vero ex ijs, quae sylvestria quasi putantur, proprietatem quandam tum in generatione, tum in germinatione fortiri plane videntur: vt lupinum, atque † avena. Lupinum enim, licet robustissimum sit, tamen, nisi protinus ab area terrae mandaveris, male proveniet; quemadmodum dictum est. Atque in totum condi hoc legumen subter terram recusat. Qua de causa ne subarantes quidem id ferunt, & saepe si in materiam, aut herbam praedensam quampiam incidat, eam vi summa impellendo diducit, radiceq; terram contingit & germinat. Solum arenosum & vitiosum potius poscit, atq; in totum cultis provenire non vult. † Avena e diversis cultis enim melius haec erumpit. Et nonnusquam quae prius germinis infaecunda esset, si diligenter colatur, germinat, copiosaq; redditur. In totum, solum haec frugale desiderat. Peculiari autē illo a caeteris frumētaceis haec discerni putatur, * quod annis alternis vtrumq; semen aptum sit provenire. Quamobrē, qui eam delere volunt (deleri enim percōtumax est) segetes annos duos laxat à satū. Cumq; plenē diffusa in herbam est, pecus saepe impellunt, vsque dum penitus depascatur. Idq; planissimū eius exitium fit. Quod simul & alternatā eius germinationē testatur.

† Praecipunt sextarii mensuram in modios singulos. * Sed enim caloris quadam excellentia hoc fieri intelligendum est. Simplex enim calor resiliationem non facit. † Haec quidem imagines omnium aut plurimorum videntur. † Aegilops. † Aegilops e diverso cultu enim melius haec erumpit. in minus enim culta terra sata, non provenit. † Quod simul & extra ordinem aliorum, & proportione nem aliis attributam, testatur germinationem.

JULII CAESARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Παραπίπτει ἢ χοίνικα εἰς τὸ μέδιμον. Theodorus, Sextarium ad modium illinere solitum est. Barbarum est, & quod minime intelligas. Praecipunt sextarii, mensuram in modios singulos, ut videantur ita oblinere consuevisse, ut nunc saccharo coriandrum, atq; alia. Ἡ ἀπλῶς πῶς θερμασία γίνεται, ἔ ἢ πῆδης. Theodorus haec omnia omisit. At est ratio, quare saliant, Quia, inquit, calefiunt. Calor igitur communis causa est, & his, & iis, quae friguntur. At non idem, sed ἀπλῶς θερμασία. Sim-

plex calefactio. Idem legit κείνα, non autem εἰκόνα. Si ita sit, intelligas haec, quasi imagines quasdam omnium videri. Διὸ καὶ ἐκ' ὑπακοῦντες. Theodorus legit ὑπακοῦντες. ὑπακοῦντες. est cum jacto semine in sulcum, repetitur aratio; ut fiat e sulco porca. Atque ita semina obruuntur agresta terra. Miris verbis vocant hanc operam Vascōnes. Theodorus & Βοτάνω, addit, praedensam. πρὸς αὐτὸν δὲ αὐτὸν.

† Ενισχῆ

Ἐπιπέδῳ ἢ ἀβλαστῶν ὡν, ἐπὶ γῆρας, βλαστῶν. Theodorus, Et nonnullam quæ prius germinis infœcunda esset, si diligenter colatur, germinat. Intelligit planius sic. Avenam sitam in terra minus culta, enatam non esse: instaurato deinde opere arationis, & cetera cultura germinasse. Huic respondet id, quod ait mox. Πρὸς ἰσχυρὸν germinare. Non ut, ait Theodorus, alternis annis, sed præter eum annum, anno sequenti. Sic mox, Ἐξέμειγε, extra ordinem aliorum, & proportionem aliis attributam, ut, Ἐξέμειγε. In sequenti libro ubi de Tithymallo myrtaria lo-

quitur, παρ' ἑαυτοῦ. Ibi quoque Theodorus, alternis annis. Verum ubi feri queat. Dicebat enim, τὸ μὲν οὖν, τὰ δ' ἰσχυρῶς. Contra quam sic de avena prodit, evenit in terra Russiæ, que est Scytharum in Europa. Leviter ibi verso aratro ferunt, metunt valde maturam segetem: Iccirco inter messem multam granorum cadit, Ea postea sine cultura germinant: præbentque anno altero. Sæpe etiam annus ille alter eodem modo ditat tertium sine ulla opera humana.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Πρὸς ἀφύπνιν, Plinius lib. xviii. cap. xxiv. Semen optimum anniculum; bimum deterius, trimum pessimum, ultra sterile: & in uno omnium definita genere ratio est, quod in ima area subsedit, ad semen servandum est, id enim optimum quoniam gravissimum neque alio modo utilis discernitur, quæ spica per intervalla semina habebit, abjicietur. Optimum granum quod rubet, & dentibus fractum eundem habet colorem: deterius cui plus intus albi est. Omnibus vitam ad generandum datam, inquit præceptor. Illud ἐς ἰσχυρὸν πάλῳ, Solum, ær, locus in quo reconduntur, multum ad id facit. Illud observavi, idem semen bene maturum, & collectum ad secundum quandoque & ad tertium annum idoneum esse ad generandum. Nam bene collectum ac conservatum, tertio quoque anno germen productum scio. Cum contra in alterum annum germinationis vim vix conservet.

Τὸς γῆρας παρὰ τὴν πέτραν, Quod de Cappadociæ Petra, aliisque Mediæ locis scribit, an verum sit, affirmare nequeo. Id illorum erit observare qui loca illa peragrantur.

Τὸ γῆρας, Cur in Babylone resiliat triticum in area, docet, causamque inquit, calorem esse, Atqui

Arabum regio æquæ ac Babyloniæ calida. Respondet, id non fieri à simplici calore, sed ab excellenti, id est, tali qui aptus est resilitioem facere. Hoc enim ἀφύπνιν ἐπὶ τὴν ἐπιπέδῳ.

Ἐπὶ τὴν ἐπιπέδῳ, Docet quædam proprietatem quandam habere, tum in generatione, tum in germinatione, uti lupinum & ægilopem. De lupino hæc Plinius lib. xviii. cap. xiv. Terram amat, terraque operiri non vult, & unum hoc feritur non arato, quarit maximè sabulosa & sicca, atque etiam harenosa, coli utique non vult, — protinus feritur ex arvo (lego area ex hoc Theophrasti loco. Columella lib. ii. cap. ii. sparguntur statim ex area) ac ne spargi quidem postulat decidens sponte. Apud nos nec sponte decedit, nec renascitur, nec frigus fert, oleam & operam perderet, qui feri protinus ex area vellet, etiam in hortis bene cultis nascitur. Hoc observavi in incultis melius provenire ac fecundius esse.

Ὅ γ' ἀφύπνιν, Ægilopem in cultis melius provenire, non nego. Quod autem ei peculiare, inquit anno à satione secundo provenire, observare nondum licuit, Idem cap. xxi. lib. vii. etiam scripsit. Nec apud nos adeo contumax, ut deleri non possit.

THEOPHRASTI DE HISTORIA PLANTARUM LIBER NONUS.

K E Φ . A .

C A P . I .

De humore, & sapore plantarum. Deque gumma, & lachryma. Quodque lachrymis & thus, & myrrha, & balsamum, & mastica annumerentur. Tum de cardui, pineæ, equapij, laserpitij, & vitis lachryma.



H' υρότης η οικεία των φυτων, λυδη καλεσι πνες επον, ονοματι κρινω προσωρορευοντες, διωαμιν εχθι δηλονοτι τλω καθ αυλω εκαση. χυμος η πας υδρ μαλλον, πας δ' ηπον ακολυθει, πας δ' ολαις εκ αδ δόζειεν. ετως αιδενης και υδαρης η τις εστι. πολυση υδρ εν υποαρχη πασι κη τλω βλασησην. ιχυροπατη η μαλιστα εκφαινεσαι τλω εαυτης φύσει, οταν ηδη παύσηται και βλασηνοντα και κερπρονεντα. συμβαινει δε πισι τ' * φυτων και χροας ιδίας εχειν. τρις υδρ λευκας, οσον τοις επωδωσι. τρις δ' αματαδεις, εσον τη τ' κευτηρια, και τη ατροκτυλιδι καλεσμενη ακαυθη. τοις δ' ε χλωρον. τρις δ' ειν αλλη χροα. ενδηλα δε μαλλον ταυτα εν τοις επετει ειοις, και εν τοις επετεικαυλοισ, η τρις δένδροις, η δ' υρότης, των υδρ παχθη εχθι μόνον, ωπερ των επωδων των δ' ε χ' δακρυωδης γινεται, κατ'απερ ελάτης, πευκης, περμυθς, πύτου, αμυγδαλης, κεραισα, η περηνης, δρεκυνθς, κεδρε, πελέας, της ακαυτης, της αιγυπτίας η γαρ αυτη φερει κέμμι, πολω εν εκεσφοις, * αλλ' εν τω αγγειω ελε δ' ε αφ' ων ο λιβανος, και η σμύρνα δακρυα γαρ και ταυτα. και το βαλσαμον, η χαλβάνη, ε ε πι πωτον επερον οσον φασι τ' ακανθαν τλω Ινδικην, αφ' ης γινεται το ομοιον τη σμύρνη, σωίσαται η κ' επτι της ονις, ε επτι της ακαυτης, της ιζίνης καλεσμενης, η εζ' ων η μασιχη απαντα δε ταυτα εουσμα' η χεδον εσει πωτητα πινα εχει και λιπ' οσον δ' αλιπη, ταυτα δ' αοσμα. κατ'απερ τ' κέμμι και το της αμυγδαλης. εχει δε δακρυον και η ιζία η εν Κρήτη, και η τετρακάκωθη καλεσμενη. ταυτην δε πεωτον εοντο μόνον εν Κρήτη φύεσται. νυν δε φανερα η εν Αχαϊδι της Πελοποννησης η αλλοθι η της Ασίας πεδι Μηδειαν. η τέτων υδρ πάντων εν τε τρις καυλοισ ε τοις εελέχεσι και τοις ακρέμοσι το δακρυον. ενίαν δ' εν πας ρίζαις ωπερ τ' ε ιπποσελίνης η της σκαμμωνίας, ε των άλλων πολλων φερμακαδων. τ' η ε εν τω καυλω ε εν τη ρίζη η γαρ τον καυλον οπίσσι, ε ενίαν πας ρίζας, ωπερ ε τ' σιλφίς. το υδρ εν ε ιπποσελίνης, παρόμοιον τη σμύρνη και λινες ανεζωπις ως εντευθεν η σμύρνη, η γεν' βλασηνη η εν αυταις ιπποσελινον φυτυε' γαρ ωπερ ελεχθη και δούτα δακρυς το ιπποσελινον, η κατ'απερ η σκαμμωνία, και άλλα. το η τ' σιλφίς δριμυ, κατ'απερ αυτο τ' σιλφιον, ο γαρ οπος καλεσμενη τ' σιλφίς, δακρυον

† δυναμειν δ' εχθι Ald.
† πινυ Theod.
* ιπών.
† κιντωειν.
† Περωμια.
* Αλλ' εν τω αγγειω συλλεγεται εν.
† Η' ακαυθη κησμη.
† εζ' αυτης.
* κελωνια.



U M O R Plantæ quam nonnulli succum nomine communi appellant, vires pro cuiusque plantæ ratione habet. Sapor humorem alium magis, alium minus sequitur: ut quibusdam vix inesse videatur. Ita exilis, & dilutus in plerisque sentitur. Humor igitur plurimus omnibus cum germinare incipiunt: sed validissimus, maximeque suam naturam ostendens, cum jam & à germinatione & à fructificatione cessarunt. Accidit vero, ut vel proprium succi colorem plantæ habeant nonnullæ. Aliis enim albus, ut lactuosis. Aliis sanguineus, ut teuteria, & spinæ, quam agrestem fulum appellant. Aliis viridis, aliis alius color. Sed planius hoc in annuis, & anniculibus, quam in arborum genere. Humor autem ipse quibusdam crassitudine tantum consistit, ut lactuosis. Quibusdam etiam in lachrymæ modum gignitur, ut abieti, pino, terebintho, larici, piceæ, amygdalæ, ceraso, pruno, junipero, ulmo, spinæ Ægyptiæ: nam ea quæ fert gummi, verum non ex cortice, sed in vase. Adde illas, quæ thus, quæ myrrham præstant: lachrymis enim hæc quoque annumerantur. Ad hæc balsamum, & chalbanam, & si quid aliud simile sit. Qualem etiam spinam Indicam reddunt, ex qua aliquid myrrhæ simile gignitur. Consistit & in lentisco, & in spinæ ixina dicta lachryma, quæ mastica reddit. Hæc autem omnia & fere quæcunque aliqua pinguedine constant, odorata esse notantur: quæ contra pinguedine carent, hæc sine odore proveniunt: ut gummi, & amygdalæ lachryma. Quin & pinea carduus, quæ in Creta insula exit, habere lachrymam dicitur: cui & eam quam hirci spinam vocant, addunt. Hæc antea nasci tantum in Creta putabatur, nunc vero in Achaja etiam Peloponnessi, & aliis locis, & in Asia circa Mediam reperiri certum est. Et eorum quidem omnium lachryma in caulibus, caudicibus, ramisque consistit: quorundam autem in radicibus; ut equapij, & scammonia, & aliorum multorum vim medicam habentium. Nec defunt, quæ tum in radice, tum in caule habeant. Caulem enim & radicem nonnullorum liquare consuevere: ut etiam laferis. Ergo equapii lachryma similis est myrrhæ. Quamobrem cum quidam hinc nasci myrrham audivissent, equapium apud se provenire putarunt. Seritur equapium etiam sua lachryma, ut lilium & alia quædam. Laserpitii autem lachryma gustu vehemens modo ipfius laserpitii est. Quod enim laser vocant, lachryma est. Scammonia & reliqua hujuscemodi, vim medicam (ut retulimus) habent. Ex prædictis autem omnibus, alia sponte consistunt, alia incisura, alia

† Humor planta familiaris quem nonnulli.
† Quidam.
* Cum germinant.
† Centaurio & Attractylidi.
† Picea.
* Junipero cedro, ulmo.
† Fert & ipsa gummi, nisi quod ex cortice non deraditur, sed in vase suscipitur adde.
† Helxme.
* Mastica chem spinalem reddit.
† Pinguedine, pingui que humore constant.
† Helxme.
* Hippofelinii.
† Ex caule enim nonnullorum succum elicere consuevere, etiam ex radice ut laseris, ergo Hippofelinii lachryma similis est myrrhæ quidam cum audissent Hippofelinii lachrymam myrrham esse, ex ea sibi persuaserunt Hippofelinum ex myrrha arabica sata provenire, seritur hippofelinum etiam, alia

ἔστιν ἢ ἡ καμμωνία καὶ εἴπερ ἄλλο τι ἔσται, ὡς περ ἐλέχθη, φαρμακωδὴς ἔχει τὰς διωάμους. πάντων δὲ τῶν εἰρηδρῶν, τὰ μὲν αὐτομάτως σμικρὰ, τὰ δὲ, ἀπὸ αἰατομῆς, τὰ δ' ἀμφοτέρωθεν. τίμωσι δὲ δηλονότι τὰ χροσμὰ καὶ τὰ μάλλον ἀξίολογα. ὅτι γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς ἀμυγδαλῆς, εἰς μίαν χροσμίαν διακρούει καὶ ἀφέλκεται. πάλιν ἐκείνοτε φανερὸν ἐπὶ αὐτομάτως ἢ πηξίς, τῶτων πλείων ἢ ἐπὶ ῥοῇ τῆς ὑγροῦς. εἰ τι μὲν αὐτῶν δὲ ὡραὶ ἀπαύται αἰ ἐντομαὶ ἢ πηξίς. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀμυγδαλῆς μάστιγα σμικρὰ καὶ φασιν, εἰ μὲν μικρὸν πρὸς τῆς βλασῆσεως τμηθῆ, τὸ δὲ μετὰ πῶρα καὶ ἀρχοῦρα τὸ χροσμῶν, ἢ τὸν καίτοι

alia modo utroque. Cæsura scilicet capiuntur quæ utilia, magisque operæ precium sunt. Quapropter amygdalæ lachrymam nullus extrahit, nulla enim in re utilis esse potest. Quibus concretio sponte consistit, his fluxus humoris largior, prodit. Non eodem tempore omnium incisuræ atque concretiones notantur. Sed vitis lachrymam consistere potissimum ajunt, si paulo ante germinationem cædatur. Autumno vero & hyeme incipiente, minus. Quamquam ad fructificandum, & tempestive quidem, majore ex parte tempora illa statuantur.

† Amygdala lachryma gratia non inciditur, nullum enim usum habet, illud notum quibus concretio sponte consistit, iis fluxum humoris largiorem providere.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hoc libro varia textit historia. Agit enim de partibus liquidis, quæ reliquæ erant. In hoc minus sequens præceptoris instituta. Is de animalium partibus dicitur in historia, divisit eas in consistentes, & liquidas. Deinde post hanc narrationem, quæ partibus debebatur, longè diversus abit ad plantas peregrinas. His interpositis ad succos redit. Post hæc immiscet herbas vernaculas, & medicamenta, tum autem revertitur ad peregrinas. Δόξα μὲν ἔχει, dele, δὲ. Οὗτος ἀδενῆς, καὶ ὑδαρῆς τις ἐστὶ. Legunt πῶν, ex Theodoro, utrunque rectè potest. Prior lectio plus sapit Philosophi. Est enim quidam, non similis aliorum. Συμβάσει δὲ πῶν φουτῶν. Theodorus legit, φουτῶν. Et sanè hoc magis convenit. Et animadverte opulentiam Græcam inter angustias equivocationis. Ἐπεὶ colorem ascribit, τῆς ὀπῆδος album. aliis alium. Est igitur aliis, ἐκ ὀπῆδος: Ἐ tamen est Ἐ ὀπῆ. In communi significatione accipies succum. In secunda, lac. Lege κενταύριον non κενταύριον. Centaurea enim succum fundit sanguineum. Πρῦνος. Mirum nī nostra vox inde emanavit. Si tamen ea nostra sit prunus. Sufinum Veneti, Ἐ Thuscī: nescio an ἐ Persis. Πρῦνον etiam apud Galenum.

Ποτῆται, καὶ λίπος. Altero tantum contentus fuit Theodorus. Καὶ γὰρ τὸ καυλῶν ὀπῆδος. Theodorus, caulem liquare consuevere, Propterea quod hoc verbo sibi placuit ille, sicut Ἐ, χυλῆς: iccirco magis animadvertamus. Neque enim quispīam dicat: caulem liquare. ὀπῆδος est succum elicere, aut exprimere. Καί τις ἀκένωτος, ὡς ἐπιπέθει ἢ ἐμύρη, ἰγύντω βλαστῶν ἐν ἀντρίεσσι ἢ πρὸς ἴλιον. Theodorus, Equapium apud se provenire putarunt. Quomodo putarunt, si apud se habent? si norunt? lego ἔξ αὐτῆς: non ἐξ αὐτῆς. Subdit enim, φουτῶν δὲ τὸ δακρύον: Quare si ex Hippofelino vera Myrrha exprimitur: ex vera Myrrha sperari potest; Hippofelinum quasi vicissim nasci. Ἡ κροθαπτεῖ ἢ σκαμμωνία. Theodorus legit κροθαπτεῖ ἢ κενωρία. Id quod Ἐ supra dixit de lilij lachryma. Αἰὸ καὶ ἀφίλικας. Theodorus legit, κέν, Ἐ putat a trahendo κέν τὸ ἔλκειν: Ego κέν τὸ ἔλκειν, sicut infra de resina, ἀφίλικας ἢ ἔλκειν. non est autem verum quod ait: Amigdalinum gummi nullo esse usui. Hoc enim est, quod Arabicum vulgo vocant: ex amigdalo, Ἐ pruno, Ἐ ceraso, ejusque loco, quod ex Egyptia spinâ manat.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

Hoc libro præceptor de multis variisque plantis, earumque partibus, uti de lachryma, gummi, resina, de plantis exoticis, vernaculisque & de his methodo ordineque satis confuso ac turbato agit. Primis enim capitibus de succis, dein ad exoticas abit plantas, mox redit ad succos, post hæc vernaculas & medicamenta immiscet, demum ad peregrinas revertitur. Ὅπῆς lactens est succus & qualiscunque liquor, non sponte ut lachryma, emanans, sed castratione, scarificatione, terebratione, vel alio quovis vulnere effluens, ut opoponax, galbanum, opium, euphorbium, opoballamum καὶ ἰζόχην tamen ὀπῆς sæpe pro laferpitii, nonnunquam etiam pro fici, & pro meconii succo ponitur, sed postremum hoc rarius occurrit vide cap. III. lib. VI. hist. In plantis tria hæc distinguenda, χυμῶς χυλῆς, καὶ ὀπῆς. Ὅπῆς quid sit, jam dixi. χυλῆς est succus qui ex tota stirpe, vel ex ejus parte concisa, aut tusa, torculari vel manibus, vel quomodocunque tandem exprimitur. Veluti papaveris succus, qui dicitur meconium, κενταύριον. Αἰὸ πρὸς ἕρως. Alii ὀπῆς humorem vocant, qui ab aliquo expresso, inciso, vel etiam sponte manat; quod verò exprimitur χυλῆς & quod ab incisione, vel sponte defluit δάκρυον appellant, cum δάκρυον aliis lachryma sit, quæ sponte defluit, ac non raro etiam gummi instar concrescit, uti thus, & alia. Sed has definitiones non exactè observarunt veteres. Πλείων μὲν ἢ humorem aut omnibus inesse plurimum cum germinare incipiunt; Quod haud scio an verum sit. Illud observavi; tum plurimum habere, cum flos se prodit, quod non est circa germinationis initium, sed circa germinationis ferè finem vel medium saltem tempus. Illud verum, tum maximè suam naturam ostendere, cum planta à germinatione & fructificatione cessat. Tum enim concoctus est succus, &, non mirum, ἢ validissimus. Συμβάσει, Succos inquit quosdam proprium colorem

habere; quod probatione non eger; Betæ rubræ radicem succum rubentem, rubrumque habere, vel vulgus novit, sic centaurei magni radicem emitte sanguineum, sciunt botanici. Testatur, Plinius lib. xxv. cap. vi. Radix vasta rubescens tenera, fragilisque, ad bina cubita, madida succo, amara cum quadam dulcedine, κενταύριον, ut vulgo scribitur, quid sit, ignoro. Lego κενταύριον, usque dum aliquis quid sit κενταύριον docuerit. Luteum succū habet chelidonium, & panax peregrinum, album ficus, papaver, catapatia, tithymalus: Illud etiam verum est, quod scribit, coloris hanc diversitatem in annuis & anniculis, id est, herbarum vel etiam fruticum, generibus manifestius planiusque observari, quam in arboribus, in quibus paucæ quibus succus albus. De rubro alioque colore indagandum erit. Ἡ δὲ ὑγροῦς De humoris substantia agit, ac alium crassum, alium lachrymæ in modum esse inquit, lachrymæ in modum inquit, est humor abietis, pini, piceæ, terebinthi, amygdali, cerasi, spinæ ægyptiæ, &c. Horum quidam concrescunt in gummi, quidam liquidi manent propter oleosam substantiam, quæ in iis est, ut abietis. Concrescit cerasi, spinæque ægyptiæ. Πρῦμος, πρῦμος Asiatica vox, denotat sylvestrem prunum. Galenus lib. VII. Simp. Ægineta lib. VII. Ὅ δὲ τῆς ἀγρίας ὑπεκκυμῆλων κροθαπτεῖς ὀπῆδος ἢ τὸ φουτῶν τέτο κροθαπτεῖ τῶν Ἀσίου πρῦμου. Idem tamen Galenus, Græcos prunum sylvestrem πρῦμον vocasse auctor est lib. II. de aliment facult. cap. xxxv. III. ἐπεὶ τῶν ἀγριοκακκυμῆλων ἢ πρῦμου παρὰ ἡμῶν κροθαπτεῖς. Sylvestris prunus a gummi five lachrymam fundat, indagandum est. Apud Batavos domestica lachrymam fundit, sylvestris eadem caret. Sed πρῦμον vocem Græci videntur pro domestica usurpassè pruno. Gal. lib. IX. cap. v. κροθαπτεῖς adversus dysenteriam compositione secunda meminit πρῦμον ἀγρίαν prunorum sylvestrium. Non addidisset

ἀγρίων, nisi & ἄσθμιον pro sativa pruno haberetur, ἀσθμιον inquit ἀγρίων ἔβ' ἔων ἰφειπῶν. Ex Theophrasto lib. III. cap. VII. ἀσθμιον prunum sylvestrem vocari dixit. Potest itaque hoc loco ἀσθμιον esse sativa prunus, nisi dicamus, in Græcia prunos sylvestres etiam lachrymam fundere, quod fieri potest, ob soli cælique caliditatem.

Τὸ ἀγρίον, Acaciam sive ægyptiam spinam & gummi & lachrymam ferre ait. Hoc loco quæ differentia sit inter lachrymam, & gummi nobis dicendum. Quid gummi sit, docet Galenus lib. VII. Simpl. κόμμι δάκρυον ἐν ἰπποκράτειον τοῖς γράσει τοῦ γανῶντων αὐτῶν δίδραν, ἀσθμιον ἢ ῥηπὴν ποδῶν ὅσα ῥηπὴν πεφύκε γανῶν. Gummi lachryma est congeiata, concretaque in truncis arborum, ipsam producentium, velut resina quoque in multis visitur, quæ resinam proferre possunt. Lachrymam dixi supra succum esse qui ab incisione & sponte defluit. Is vel concretus, vel liquidus est. Concretus Thus, myrrha, liquidus abietis, pini. In eo differunt resina & gummi, quod resina oleaginosa habeat substantiam, ideoque oleaginositas facile, aqueis vero difficile miscetur. Contra gummi aquea constat substantia, ac nullo negotio ab aqueis, ægerimè oleaginositas temperatur. Gummi in igne crepitat, Resina flammam facile concipit. Gummi spinæ Ægyptiæ inquit Theophrastus, li. IV. cap. III. manat ex arbore vel sponte, vel incisione. Quod absq; incisione manat circa corticem adhærescit, idque, vel sine instrumento vel cum instrumento antiquitus deradebant, & hoc impurum est, commistum enim habet corticem. At quod sponte fluit, in vase supposititio colligunt & excipiunt, estque hoc optimum & purum, corticis nihil habens. Hinc dico legendum cum Doctiff. Salmasio. Ἄλλ' ἐν τῷ ἀγρίῳ συλλέγεται; Vult enim Theophrastus non collectum fuisse illud gummi quod sponte manat e cortice sed quod ex plaga proveniebat, & in vas stillabat. Hinc Dioscorides jubet eligendum, gummi ligni, corticisque expers, sic Thuris, myrrhæque lachrymam optimam inquit Theophrastus, quæ ex incisione in tegetes subjectas fluit, uti mox dicam. Viri tamen doctiores malunt legere, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγρίῳ, quasi colligeretur ex ea arboris parte, quæ radici est proxima, vel quæ terra tegatur ἐν τῷ γῆ. Hoc enim ἀγρίον. at ima pars arboris est radix, ex qua non colligitur, verum ex trunco, ut testatur Prosper Alpinus, qui ipse sæpe collegit. Improbatur hanc lectionem ipse Theophrastus, cum paulo infra dicit, καὶ τὴν πρὸ πάντων ἴτε τοῖς κολλοῖς. Fallitur Theophrastus quod putarit, fluere acaciæ succum ex arbore. Exprimitur enim ex fructu, non autem emanat; quod non ignoravit Dioscorides cum lib. I. capite cxxxiii. scribit. Τὸν δὲ κερῶν ἄσπερ φέρον ἐν λοβοῖς καὶ μετὰ τὴν ἰξὲ καὶ ἐκβλίσσεται τὸ ἰγγυλισμα ζηρομόδρον ἐν σκίῳ, μέλαινα δὲ ἐν τῷ πωεῖρα κερῶν, ἀσπὴρον δὲ ἐν τῷ ὀμῶ, ἐκβλίσσεται τὴν ἰξὲ καὶ ἰγγυρισ, ἰσῶδες, ἀς ἐν ἀκκίᾳ χυλίζουσι δὲ πρὸς τὴν πύλλαν οὐκ ἔστι κερῶν. Ex eo succus exprimitur, qui in umbra ficatur, niger quidem ex maturo fructu, subfulvus autem ex immaturo, eligito modice sulvum & odoratum, ut in acacia esse potest, sunt qui ex foliis una cum fructu succum exprimant. Tria itaque sunt acaciæ succi genera: ex maturo fructu, quod nigrum est; ex immaturo, subfulvum est, tertium quod ex foliis & fructu exprimitur. Plinius lib. xxiv. cap. xii. Est & acaciæ spina. Fit in Ægypto alba nigraque arbore item viridi, sed longe melior è prioribus. Legendum puto. Est & acaciæ spina succus. Fit. — In altero codice Salmant: Pintianus scribi refert. Et in acaciæ spina, fit in Ægypto alba nigraque arbore. Est item viridis, sed longe. Confusa & perturbata admodum sunt hæc Plinii verba. Legitur apud Theophrastum aliosve Græcos, acaciæ arborem vel esse nigram vel albam, uti supra lib. IV. diximus, quod discrimen in aliis etiam observavimus rhammo, myrto. — Tertium genus quod viride inquit, quale sit non novi. Confundit, ut dixi, Plinius acaciam arborem, cum fructus succo. Arbor est alba vel nigra, succus ex utriusque arboris genere, fructu immaturo, viridi, vel maturo colligebatur. Hinc tria succi genera Plinius somniavit. Videamus reliqua. Fit inquit & in Galatia tenerissima spinosior arbore. Eodē codice in Salmant: scribitur deterrima. Hanc lectionē probat Doctiff. Salmasius. Alii malunt ex Dioscor. legere, teneriore spinosaq; arbore. Nobis Salmanticensis placet lectio, Nec enim Dioscoridem Plinius in describendo acaciæ succo sequitur. Semen omnium lenticula simile: minore est tantum grano & folliculo. Colligitur autumno, ante collectum nimio validius. (quia æstate fructus immaturus acer-

bissimus est) spissatur succus ex folliculis aqua cœlesti perfusus mox in pila tusa exprimitur organo, tunc densatur in sole mortariis in pastillos (etiam apud Oribasium legitur siccandum in πλίῳ sole, quæ lectio improbabilis omnino non videtur. Docet etiam Plinius κερῶν accipiendum hoc loco pro semine cum filiqua. Quod non raro κερῶν significat) sic & ex foliis minus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur (ex Theophrasti loco citato) foliorum succus & galatiaca acaciæ (in altero Salmantinenſi foliorum succus acaciæ & galatiaca) nigerrimus improbat: item qui valde rufus. (quoniam acerbior succus extrahitur) purpurea aut leucophaea (id est, ex albo fusco colore) & quæ facillime diluitur, vi summa ad spissandum refrigerandumque est. Ægyptii, uti testatur Alpinus, succum hodie exprimitur ex filiquis immaturis viridibus, quem coquunt, ut indurent. Nonnulli etiam ex foliis, & floribus imperfectis succum parant, sed eo est hic bonitate inferior. Cajiri coriarii ad denigrandas pelles multam copiam illius succi absumunt. Idem Alpinus lib. IV. cap. XI. de medicis Ægyptiorum. Per Rhob chachia, succum ab immaturis filiquis illiusce arboris expressum intelligunt, eoque in hac compositione utuntur. Mvor quidem aliquos excellentiss. medicos lachrymam ex acaciæ arbore collectam, & non ejus succum ad componendam Theriacam in usum recipiendum, quando in Ægypto nemo viderit ab hac arbore stillantem lachrymam (Videt lector bonum magistrum deceptum. Recte Poëta, quandoque bonus dormitat. Homerus, homines sumus, humanum est errare, & decipi. Illud pro magistro dicendum, illum non intelligere succum expressum, quem acaciam vulgo vocamus. Verum docere velle, duo lachrymæ genera ferre spinam Ægyptiam, purum & impurum, non enim distinguit hoc loco gummi à lachryma, ut quidam volunt. Nam lachryma pruni, amygdalæ, cerasi, quid aliud quam gummi. Itaque cum dicit καὶ τὸ ἀσπὴ κόμμι, intelligit, illam ferre lachrymam, quæ per excellentiam gummi dicitur. Colligi, vel illiusce aliquem unquam fuisse usum, cum nulla ab ea stillat lachryma, neque mirari debemus nos Galenum atque post ipsum Ætium dixisse, liquidum succum, qui talis semper est, ubi multum coquitur, ex quo etiam perassatur, nam remanet liquidus, modo ab his (ut nunc omnes nescio qua negligentia faciunt) à nimio calore non perassetur atque siccetur, ibi enim liquidus mollis acaciæ succus, reperitur, atque ficus, & durus, sicci vero major est usus apud coriarios, pro tingendis coriis, sicci optimus est recens, nigro colore subrubescens, atq; sapore subdulci atq; adstringenti observans. Talis ad nos jam adfertur satis abunde ut non opus sit pharmacopœis succo prunorum agrestium ejus loco uti. Ante annum unū alterumve, dedit Petrus Dommerus nobis acaciæ liquidū succum, qui tamen temporis tractu, ad instar vulgati, durus sicculque factus est. Hæc de succo. Gummi spinæ Ægyptiæ supra κατ' ἰσοχὴν κόμμι gummi dici probavi. Periplus auctor. Φίρει ἢ ἰπὶ τῷ φλοιῷ προσόρμον τὸν λίβανον, ὅς ἐστι καὶ τὸν παρ' ἡμῶν ἐν Ἀραβίᾳ δένδρον διακρίει τὸ κόμμι. Notas has tradit Dioscorides & tale gummi, optimum inquit. Τὸ δὲ κόμμι τῆς ἀκκίᾳς ἀσπὴ φέρεται ἢ σκαληκειδὲς, νελίζον, ἀσπὴς, ἀξυλον, εἶτα τὸ λευκόν. τὸ δὲ ῥηπῶδες καὶ ῥυπαρὸν, ἀσπὴρον. Praefertur ejus spinæ gummi, vermiculatum, vitrum referens, pellucidum, ligni expers, proximum est candidum: resinofum vero ac sordidum, inutile. Plinius lib. XIII. cap. XI. gummi optimum esse ex Ægyptia spina convenit, vermiculatum, colore glauco, purum, sine cortice, dentibus adherens. Glauco colore purum inquit, quod Dioscorides νελίζον, ἀσπὴς vitrum referens, pellucidum, id est, ut vitri modo splendeat, & lucidum sit. Talis est color glaucus. Constat enim, ut Plato inquit, ἐκ κραιῶ καὶ λευκῆ, ex caruleo & albo. At κραιῶ ex lucido, candido & leu viter nigro, uti alibi dixi. Vel, ut vult Plato ex nigro admodum saturo. Oculi qui ad albedinem vergunt, glauci dicuntur. Hi pellucidi vitri instar sunt, sic cornu pellucidum glauco colore dicitur, glauco colore falix: glauca folia chelidonii dixit Dioscorides, quod ex viridi ad talem vergunt albedinem. Gummi quod ad nos ex Ægypto, Arabiaque adfertur, colore glauco, non raro albo pellucidum est. Σκαληκειδὲς, inquit Dioscorides, officinæ vermiculatum vocant, quod vermis ideam referat, Ætius hanc gummi notam exprimit lib. IX. cap. xxxviii. ubi καμμεῖς σκαληκειδὲς τῆ λευκῆ mentionem facit. Vellem virum optime de medicina Ægyptia meritum paulo modestius verbum σκαληκειδὲς accepisset, ac Dioscoridem intactum reliquisset, Per sang, inquit, libr. IV. cap. XI. Arabi gummat in compositione recipiunt

quam nostri Arabicam appellant, ex arboribus acaciae, in Arabia Petraea nascentibus, collectam. Magnam quidem hujus gummi copiam eas arbores in Aegypto gignere, te scire, certò scio. Ex quo illos planè errare cognoscitur, qui communem gummatam ex Aegypto adveclam, veram esse Arabicam negant, sed illam tantum Arabicam fatentur; falso à Dioscoride perdocti, quæ vermicularis cernitur atque alba. Quod sane falsissimum est; quando omnia gummata, non tantum alba, lucida, vermicularia, sed etiam gummi nostratibus colore atque figura proxima, exinde asportata verè Arabica sint, atque ex spinae Aegyptiae, vel acaciae arboribus colligantur. Nulli siquidem in Aegypto, vel Arabia deserta arbores, excepta acacia inveniuntur, vel ibi vivunt qui gummata gignant, omnia quæ illinc exportantur in arboribus prædictis, & non in aliis colliguntur. Ea enim loca omnia, cerasis, prunis, pomis, pyris, atque aliis arboribus gummatum feracibus carent. sola acacia ibi est, quæ gummata gignat. Modestius alio loco: Ex quibus, ait, gumma manat, pace Dioscoridis dixerim, non tota, sed paucissima, quæ vermicularis forma spectetur, neque tota alba ac clara. Vno etenim colore, ac una figura nevisquam omnes acaciae arboris gumma spectantur, talemque formam vel figuram accipit gumma qualis motus succi è cortice manantis sit. Nam interim ubi admodum est crassus, non multum deorsum movetur, sed statim fere excremento coalescit, granulosaque gumma tum fit, tenuiori vero tum succo exente multumque fluxili, aliquando oblongam gummatam reddit. Atque uno verbo dico, me vidisse gummas acaciarum, figura atque colore plerisque prunorum, cerasorumvè gummis haud dissimiles. Pro Dioscoride nobis dicendum, quod non omne gummi dixerit esse figuram vermis, sive vermiculatum, sed tantum illud gummi cæteris antefendum; & optimum esse. Nec omne gummi candidum dixit; sed secundæ bonitatis notæ esse, quod albo colore est. Hoc tamen commendat Aëtius lib. IX, cap. XXVII. *ἡ γόμμη ὁ σαύλην ἔχει*. Hoc genus Dioscorides in defectu alterius eligendum inquit. Utrumque apud Dommerum, & Beerium septasarios diligentissimos, non semel vidi, & ad nos satis copiosè adfertur ex Aegypto locisque circum jacentibus. Damnat Dioscorides resinolum, quia non est syncerum, sed vitiatum. Resinosa sunt oleaginosa, gummi aqueam naturam habent.

Ὅσα ἔστιν ἀλιπῆ. Considerandum, an succi pinguedine carentes sint in odori, contra pingues odore præditi, Ratio videtur quod odor ex tenui & subtili partium substantia seu potius mediocritate nascatur, tale est oleum, aqua crassa. Gummi an planè odoris expers est, uti & amygdalæ lachryma, haud scio, vult præceptor, quæ pinguem habent substantiam, ea insigni, eminenti, ac fragranti odore prædita esse: Contra quæ aquosam, qualia gummi κατ' ἐξοχὴν dictum, & lachryma amygdalæ, etiam cerasi, prunique odore carere, scilicet excellenti, insigni, nec non longe, suaveque spirante.

καὶ τῶν μὲν. Aliam nunc addit lachrymarum differentiam, & eas nasci dicit, vel in caulibus, caudicibus, ramisque, vel in radice, uti scammonii, hipposelini; vel ex radice, cauleque, ut laserpii. De scammonio octavo capite hujus libri agam; de laserpio actum, lib. VI, cap. I I I. de hipposelino supra lib. V I I. ubi diximus ex radice vulnerata aut præcisa succum profluente, cito concrecentem, acri amariudine, myrrham

sapore referentem. Mentem Græci auctoris, de lachryma hipposelini melius intellexit Plinius, quam interpreter, lib. XX, cap. VI I I. Sed præcipuè olus atrum miræ naturæ est. Hipposelinon Græci vocant, alii Smyrneum. è lachryma caulis sui nascitur, scribitur & radice; succum ejus qui colligunt myrrhæ saporem habere dicunt, auctorque est Theophrastus. myrrha sata natum. Quod non scripsit Theophrastus, verum quosdam sic sentire. Fallitur etiam Plinius, quod scribat è caulis sui lachryma prodire hipposelinum; cum tantum ex lachryma nascatur radice. Hæc enim sola ἐπιπέδι; ut scribit Theophrastus. Non attendit satis ad verba anagnostes Plinius. Conferat lector Plinii verba cum Theophrasti, & errorem videbit. Illud in Plinianis observandum, quod legit, ἡ γόμμη βλαστάνει ἐξ αὐτῆς, non ut vulgo, ἐξ αὐτῆς. Ἐν αὐτοῖς pro παρ' αὐτοῖς Græcum non est, Præterea ineptum, apud se provenire putarunt, Quomodo putarunt, si penes se habent. Si norunt; recte itaque correxerunt ἐξ αὐτῆς; Quidam enim cum audissent olusatri lachrymam myrrham esse, inde sibi persuaserunt hipposelinum, è myrrha Arabica sata provenire. lachrymam hanc hipposelini aliquando collegi, verum nihil inde natum; Experiar iterum germenque expectabo;

τῆ ἰατρικῆ. De laserpii lachryma satis superque supra lib. VI, cap. I I I. dictum à nobis. Theodoros ἀπὸ σακχαρωτάς, recte legit κρηνώτας. Videat lector lib. VI, cap. VI, hist. etiam lib. & cap. I I histor. etiam cap. IV, lib. I de caus. Ubi docet Theophrastus non tantum provenire, sive ex lachryma nasci hipposelinum & lilium, verum causas addit cur ex lachryma prodeant.

Ἰάντιον ἰ τῶν. Repetit quod supra dixit, quædam incisione, quædam sponte lachrymam emittere, quædam & sponte & incisione. Utilitatis causa incisionem institui docet. Id nemo facile negabit. Lucri causa laborant homines. Negat amygdalam lachrymæ gratia incidit, quia nullum habet usum. Apud nos non raro gummi Arabicae spinæ usum præbet, ejusque nomine venditur pharmacopæis parum peritis, ac non satis curiosis. Sed illud non præstitit temporibus Theophrasti, Non mirum ergo quod usum habere nullum scribat. Quæret aliquis; si non gummi causa incidunt amygdalam, cur incidunt? Id docet lib. I de Caus. cap. XXI. Nempe ut ex amara dulcis, ex sterili fructifera fiat arbor.

Ὅτι ἀνὰ πύργους. Quibus, inquit, concretio sponte consistit, his fluxus humoris largior prodit. Videat & attendat Lector ea quæ de gummi spinæ Aegyptiæ ex Alpino diximus. Non omnes incisiones eodem tempore fieri ait, uti neque concretiones. Vel enim inciduntur cum maxime turget humor, vel cum validissimus est, maxime ante germinationem, vel ipso germinationis tempore turget. Verno itaque tempore incidenda quæ propter copiam scarificantur. Verum ea quæ inciduntur cum humor est validissimus, eodem tempore incidi nequeunt. Validissimus enim est cum fructificare ac germinare planta desinit. Quædam autem ætate, quædam autumno à fructificatione desinunt. Eodem itaque tempore omnes incidi nequeunt. Excipit vitis lachrymam, quam maxime consistere ait, si paulo ante germinationem incidatur. In libris de Causis hujus causam, si bene memini, exponit.

K E Φ. B.

C A P. I I.

De cæsura ad resinam, quoque modo resina fiat. Item de pice.

Τῆς δὲ περιμύθου ἔστι πύργους, ἔστι ἢ ἐκ πινων αἰθῶν ἠὲ γίνεται μὲν τῶν βλάστησιν, τὸ δ' ὄλον ὅση ἐπέτι ἢ τῶν αἰθῶν, ἀλλ' εἰς πλείω χρόνον ἢ ἐντομή. τὸν δὲ λιθανωτῶν ἔστι τῶν σμύρνας ὑπὸ κύνα Φασί καὶ τῆς θερμότητος ἡμέρας ἐντέμνειν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἐν Συρία Βαλσαμων. ἀκροβυτέρα δὲ καὶ ἐλάτων καὶ ἢ τῶν ἐντομή. καὶ γὰρ ἢ σὺρροή τῆς ὑγρότητος ἐλάτων. ἂν δὲ ἔστι ὁ καυλὸς ἐκτέμνειν) καὶ ἢ ἰίζα, τῶν ὁ καυλὸς πρότερον, ὡσαύτως καὶ τῆς σιλφίε, καλῶσι δὲ τῶν ὁσίων

Terebinthum, & pinum, & si quæ resinam aliæ * Antea sefaciant, cædendas post germinationem affir-catur ceumant. Ad summam cæsura earum, non annua, sed laferis. Humpost plus temporis fieri solet. Thus atque myrrham, qui ex caule colligitur sub Cane ferventissimisque diebus incidi referunt. Sic & balsamum, quod in Syria nascitur. Sed diligentior parciorque cæsura eorum. Humor enim scaparium, qui vero ex caulis & radix inciditur, horum caulis * antea fer-radice riarum recipit, ceu laferis. Eorum denique succum rias sive radicum alterum cauliam, alterum radiciam vocant. Præ-catur. tantior

ἀναγκαῖον δὲ δηλονότι καὶ τῶν ξύλων γυεῖται πῖνα
 † Περὶ φύσιν † πρὸς φύσιν· εἶπερ ἐξαιρέτως τὴν δαδὸς καὶ καιο-
 † τὴν φύσιν εἰ-
 † πειρ.
 μῆκος τὴν πίπης, ἢ ἐκροή. τὸ μὲν ἐν ἕτῳ ληπτόν.
 οἱ δὲ πρὸ τῶν Ἰδίων φασὶν, ὅταν λεπίσωσι τὸ σέλε-
 χον (λεπίσσει δὲ τὸ πρὸς ἡλίον μέρον ὅππῃ δύο, ἢ
 τρεῖς πῆχεις ἀπὸ τῆς γῆς) ἐνταῦθα τῶν Ἰππύριον γι-
 νομένῳ ἐνδαδὸν ἐναιωτῶ μάλιχα. τὸ δὲ ὅταν
 ἐκπελεκήσωσιν, ἐπὶ ἐτέρῳ πάλιν ἐνδαδῶσται· καὶ τὸ
 τρίτον ἀσυνῶς. τὰ δὲ τριαύτα διὰ τῶν Ἰσσοπέλων
 ἐκπίπζειν δένδρα ὑπὸ τῶν πνεύματων, σηπέντα.
 ὅππῃ δὲ ἐξαιρεῖται αὐτὴ τῶν καρδίων· τὸ το γὰρ μά-
 λιχα δαδῶδες. ἐξαιρεῖται δὲ ἐκ τῆς ῥίζων καὶ γὰρ ταύ-
 τας ὡς περ εἴπομεν ἐνδαδῶδες πασῶν μάλιχα. εἰς
 δὲ δηλονότι πὰς ἀπὸ ἀργύρας, ὡς περ ἐλέχη πνευχῶς
 ποῖτο ἀρῶν· πὰς δὲ χείρονας διὰ πλείονος ἡρόνα.
 καὶ ταμιζομένων μὲν, πλείω ἡρόνον ἀντέχον· ἐὰν
 δὲ πῶσαν ἐξαιρώσιν, ἐλάττω. διώαται δὲ, ὡς εἴοικε,
 τρεῖς μάλιχα τριαύτας ἐξαιρέσας Ἰσσομένειν. ἕχ-
 αῖμα δὲ καρποφορῶσιν αἱ πεύκαι, καὶ δαδοφορῶσι.
 καρποφορῶσι μὲν γὰρ εὐθύς νέα. δαδοφορῶσι δὲ ὑπερον πολλῶν πρεσβύτερα γινόμενα.

detracta deustaque teda, effluvium evenire picis so-
 litum est. Id igitur accipi ita decet. Idai ubi ar-
 boris caudicem cortice dispoliarint, quod parte so-
 lari, binis, aut ternis à terra cubitis facere consueve-
 re, confluum istuc fieri non sine teda uno cum plu-
 rimum anno affirmant. Idque cum securi detraxe-
 rint, secundo iterum anno teda locum expleri, &
 tertio pari modo. Posthac * ob eam paulatinam
 incifuram arborem extenuatam putrefactamque,
 humi facile à flatu prosterni. Ac tum ejus cor ex-
 trahi (hoc enim tedam maxime fert) nec non &
 radicem effodi. Hanc enim maxime tedosam dixi-
 mus. Sed hac in re probas quidem (ut dictum est)
 crebrius vulnus accipere, deteriores verò longiori
 tempore post, & parte aliqua reservata, plus tem-
 poris resistere posse. Tota vero detracta, minus
 consentaneum prorsus est. Ternas tamen detra-
 ctiones ejusmodi maxime arbores tolerare posse
 videntur. Non simul & fructificat, & tedificat pi-
 nus. Sed protinus novella fructificat, multo autem
 post facta vetustior tædificat.

* Eas paula-
 tim factas
 incifuras.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

H' δεξιά ἐξαιρέτη. Theodorus, teda detracta. Et ad-
 lit, resinam hauriunt. Non igitur legit δεξιά, sed
 δάς. Neque enim aut δεξιά, vox est significando cortici ac-
 commodata: neque si esset, ἐξαιρέτη potius, quam ἀφαιρέτη, di-
 ceretur.

Ὅτι γὰρ πᾶς ἀφορισμὸς ὁμοίως. Quia dixerat, γδοσάμφοι:
 ostendit rationem. Non enim quivis locus, vel designatur,
 vel comparatur. Præscribitur, ait ipse. Theodorus secre-
 tionem vocat. Sic enim accipies, ut ἀφορισμὸς, sit scif-
 sio, aut sectio.

Τῆς εἰς τὰς ἀφαιρέσεις. Theodorus omisisse videtur bre-
 vitatis causa. Duabus namque partibus propositis, stipite, ac
 ramis, & inter se comparatis: altera posita, altera subintel-
 ligi potest.

Συνιστηνῶς, ἢ ἀμειψιῶς, καὶ κωφοσίτη τῆ ὁσμῆ. Theo-
 dorus longe aliter. Spissa namque, & levissima, & odore
 gratissima. Plinius quoque Terebinthi odoratorem pro-
 didit. Itaque non erit κωφοσίτη τῆ ὁσμῆ, si sit ἀμειψιῶς.
 Nisi intelligas illum summum odorem adeo esse gratum, ut
 levissime toleretur. Quippe talis rosarum est.

Πιπῆν, duplici verbo Theodorus est interpretatus, ex
 Larice, & Picea.
 Καλεῖται γὰρ ἄρρητα πῖνω καρποφορῶν. Theodorus legit.

ἀφαιρέτη. In tertio libro præter marem, ac faminam, ter-
 tium quoque genus addidit, quod appellant sterile. Idque
 non semel.

Ἐυκλειωδέστερον. Theodorus faciliorem, & odore
 gratiorem. Plinius simpliciter gratiorem. ἀμειψι-
 ῶν igitur legebat. Ego εἰλακρινωδέστερον. Item δαδωδέσι-
 ῶν.

Τῶν μὲν ἀργύρων πύκτων ἐναιωτῶ. Theodorus, frugalis
 Pini anno proximo; mediocris altero. At proximum
 significat, alterum. Ita ergo dicemus. probatæ pini, eo-
 dem anno: mediocris, proximo. Nam μωχρηῶν, toties
 dicitur vitiosum in arboribus, non placet. Hic significat na-
 turam deteriolem: vitium autem est præter naturam, &
 μωχρηῶν πύκτων potest fieri vitiosa, si exedatur, aut affletur
 fulmine, aut quid aliud patiatur. Videbunt hujus vocis usum
 in Galeni commentario qui inscribitur, de affectuum, qui
 in anima insunt dignotione.

Τὸ πρὸς ἡλίον μέρον. Theodorus, à parte solari, Pli-
 nium sequutus. Verum non item ejusdem judicium se-
 quutus est, cum pinum, non piceam, transtulit, πύκτων,
 hic, ut ille. Observabimus hic à Plinio teda, etiam ha-
 stulam appellatam: & notabis Theodori vocabulum ha-
 lud, paulatinam.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

PRIMA capitis parte docet, quod tempus cædendi
 plantas, lachrymæ causa, sit maxime idoneum. Quæ
 admodum facilia, nullaque expositione egent. Illud
 tantum dicendum, verba καλεῖται ἢ τὸ ὅππῃ τὸν πῖνον
 intelligenda de laserpitii succo. Huic enim sunt duo diversi
 succi, quorum prior καυλίας, alter ξιζίας dicitur; de
 quibus lib. VI, cap. III, egimus. Hoc tamen loco do-
 cet (quod non fecit loco citato) succum qui ex radice
 colligitur esse meliorem, purum enim, translucidum &
 ficiorem: contra, qui ex caule humidior. Inde putre-
 dini magis est obnoxius; purior & translucidior cau-
 lias; quia farina huic non admiscetur. Hujus incifuræ
 tempus novisse Afros scribit. Intellige Cyrenenses,
 quorum regio sita in Africa minore, sive Africa pro-
 prie dicta. Minor Africa olim urbes habuit Cartha-
 ginem, Uricam. Hac de causa doctiss. Gaza λέγεις Ρένος
 interpretatus est.

Ἡ ἢ ῥηπῆν. Docet qua ratione resina fiat, nec non
 quæ optima quæque deterior sit, ῥηπῆν δὲ ῥεῖν, quod
 fluere significat, nomen accepit. ῥηπῆν, sive resina alia
 humida, ὑγρὰ Græcis, alia sicca ξηρὰ eisdem dicta.
 Duas novit etiam Plinius resinas, lib. XXIV, cap. VI.
 Summæ species duæ, sicca & liquida, sicca è pinu & picea
 fit, liquida è terebintho, larice, lentisco, cupresso. Nam eæ
 ferunt in Asia & Syria. Falsum est in Asia, Syriaque la-

ricem nasci. Falsum etiam, lentisci lachrymam liqui-
 dam esse. Quis adeo rudis in re botanica, qui masti-
 chen siccam esse ignorat? Vulgus hoc novit, in ipsa ar-
 bore statim spissatur; Terebinthina recens liquida,
 temporis tractu durefcit, uti mox dicam. Etiam pinus,
 piceaque, & siccam & liquidam ferunt resinam. Dio-
 scorides lib. I, cap. XCIII, Γίνονται δὲ ῥηπῆν ὑγρὰ πικρὴ καὶ
 πύκτων. Eodem capite, Τῆς μὲν τοῦ ξηροῦ ἢ μὲν ἐστὶ σφοδρῆν,
 καὶ ἰλαπῆν; ἢ ἐ πύκτων, ἢ ἢ πικρὴν. Manat & resina liqui-
 da, tum è pinu, tum è picea. Eodem capite, ex sicca autem
 resinis alia est strobilina, alia abiegna, alia quam fundie
 picea, alia denique pinea. Resina, alia incisione, alia sine
 incisione ex arbore fluit. Eam quæ sine incisione ex
 arbore fluit Galenus lib. III, cap. IV, nec non lib. II, cap. X,
 τὸ πῖνον πρὸς τὸ ῥηπῆν, & ἀπὸ τῆς ῥηπῆς.
 Nisi forte placeat, Galenum resinam humidam, vel re-
 sinæ aliud genus minus cognitum, sic appellare. Verba
 Galeni adscribam, judicium cui libet esto liberum. καὶ
 τὸ ἀπὸ τῆς ῥηπῆς καλουμένην ῥηπῆν ἐξ ἑαυτῆς μωχρηῶν· καλεῖται ἢ
 αὐτὰς ἐν λακεδαίμονι, καὶ πῖνον ἀλλοῦ χωρίου πρὸς τὸ ῥηπῆν.
 Ἐν κιλικίᾳ ἢ καπυλίῳ ὀνομαζέσται τῶν πικρῶν ῥηπῆν. Quin
 & resinas authorrhitous, id est, sponte fluentes admiscere
 licet; nominant ipsas in Lacedæmone protorrhitous, qua-
 si primifluis dixeris. In Sicilia vocant talem resinam ca-
 pncleon. Vide cap. XXI, lib. II, de simpl. med. facul. II.
 Resina

Resina quomodo eliciatur, docet Theophrastus. In pino quidem detracto tantum cortice. In hoc enim vulnus humor multus confluit. Ex picea vero & abiete non cortice tantum spoliatis; sed ipso etiam corpore, hoc est ligno, vulnerato, sive vulnere degustato, ut ad verbum Græcam sequamur orationem. Doctissimus Gaza, quem securus est Hermolaus, legit *ἀπὸ τοῦ δένδρου*, detracta, inquit, *τὰ δένδρα*, quod est præter philosophi mentem. Δένδρον Latinis *pellis, cortex*. Pollux lib. II, Ἄπο τῆς δένδρου ὁ ὀνόματι δένδρον Νέσσι, δένδρον. Plinius lib. XVI, cap. XXI. *Aperitur picea è parte solari, non plaga, sed vulnere ablati corticis, cum plurimum bipedali hiatu, ut à terra cubito cum minimum absit. Nec corpori ipsi parcitur, ut in cæteris, quoniam astula in fructu est. Verum hæc terra proxima laudatur. Altior amaritudinem affert. Postea humor omnis è tota confluit in hulus. item in teda. Cum id manare desinit, simili modo ex alia parte aperitur, ac deinde alia. Postea tota arbor succiditur, & medulla ejus uritur.* Multis hæc scateat erroribus. Primus quod *πὸ δένδρου* piceam verterit. Vide quæ cap. X, lib. III, diximus. Secundus quod Theophrastus de idæa pino, hoc de omni picea scribit, *Aperitur, inquit, picea è parte solari, non plaga, sed vulnere.* Ergo vulnus est, sive ulcus, non plaga cum cortex detrahatur. Contra tamen ipse Plinius lib. XII, cap. XXV. arboris incisionem plagam vocat. Sic de balsamo. *Incidentis manus liberatur artificii temperamento, ne quid ultra corticem violet. Succus è plaga manat, quem opobalsamum vocant.* Pergit Plinius, cum plurimum bipedali hiatu, ut à terra cubito. Theophrastus, *Spolians autem à solari parte, duobus aut tribus supra terram cubitis.* Nihil de bipedali hiatu apud eundem legitur. *Nec corpori ipsi parcitur.* Legit Dalecampius, item is qui magnum botanicum volumen Lugduni editum composuit, *corpori ipsi parctur, nec ut in cæteris.* Sanè hæc lectio cum Theophrasto convenit. Is enim, ut jam dictum, solum corticem vulnerari scribit, & avelli; contra in abiete piceaque lignum ipsum delibari, & in vulnus scindi, Pini cortex tantum detrahatur, lignumque non scinditur, quod multa resina abundet & scateat, ac præter cæteras, piceam, nempe & abietem, succum pinguem & resinofum habeat, sive *ἰνδαδόν* sit. Non itaque tam altè impresso vulnere opus est, ut fluens ex ea humor interceptur. Lectio insuper Dalecampii ex ipso Plinio probatur. Si enim, ut ante dixit, cortex tantum detrahatur, quomodo corpori ipsi, id est ligno parci non potest? Contra Doctiff. Salmasius vulgatam servandam lectionem contendit, Pliniumque hæc verba Theophrasti exprimere, *τὸ δένδρον ὅταν ἀπὸ τοῦ δένδρου*, Græci auctoris mentem hanc esse inquit; quod & nos concedimus: *Humoris pini confluum postquam decidere in locum vulneris, ac corticis ablati, cum astula ipsa absceindebatur securibus: quo abscisso iterum alius tædæ fluxus eo conveniebat, iterum excindebatur, & sic tertio, donec arbor succisa frequentibus tædæ extractionibus evertetur.* Ita Theophrastus, quæ Plinius sic exprimere voluit, nec corpori ipsi parcitur, ut in cæteris, quoniam astula in fructu est. *Vulnus in picea (sic enim Plinius) fiebat sola detractio corticis, id postquam humore confluentem repletum esset, abscindebatur securi,* hoc est quod dixit Theophrastus *τὸ δένδρον ὅταν ἀπὸ τοῦ δένδρου*, Plinius nec corpori parci, quia securis impingebatur in corpus ipsum, & astula inde toll. batur, ἢ ἰνδαδόν, nimirum *ἰνδαδόν* quæ simul cum astula ligni excimebatur. Ut ut sit legendum; duo loca Theophrasti in unum conflant, & confundit Plinius. Assulas esse fragmenta quæ in longitudinem magisque latitudinem disjiciuntur, quilibet novit. Apud Vitruvium assulæ marmoræ *τὸ ἀπὸ τοῦ δένδρου* ex marmore dum cæditur excussæ. Assulam in fructu inquit esse. Plinius exponit hoc capite præcedenti. *Alia temperies ad crapulam; Namque stros crudus resinæ, cum multa assula tenuis, brevique avulsus, conciditur ad cribri minuta. dem ferventi aqua, donec coquatur, perfunditur.* Hujus expressum pingue, præcipua resinæ sit, atque rara, nec nisi paucis in locis Subalpina Italia, conveniens medicis. Hic fructus est assulæ quæ ex pino vel ex picea, ut vult Plinius, tollitur, quæ ita minutatim inciditur, ut cribro excerni possit. Ignoravit Plinius florem resinæ crudum cum assula excisum *δένδρον* esse. Pergit Plinius, *Verum hæc terre proxima laudatur altior amaritudinem affert.* Laudari, inquit, idem assulam quæ extrahitur è vulnere factò in pino, vel picea, ut Plinii mentem sequamur, altitudinem cubiti supra terram. Contra altiorem adferre amari-

tudinem quid velit non satis capio. Nihil tale dixit Theophrastus. Doctiff. Salmasij opinio Plinium verba hæc Græca *λεπίσσι* — *μάλιστα* sic accepisse, quasi diceret auctor *τὸ ἐπιπρόιον*, quæ sit in plaga, vel, ut scribit Plinius, in vulnere terræ proxima, *ἰνδαδόν μάλιστα γίνεσθαι*, hoc est, *maximè laudari.* Ideo vertit, hæc *proxima*, ἰνδαδόν γινόμενον. Sed quare laudatur? quia *ἰνδαδόν*. Hoc est minime amara; ut è contra altior amaritudinem adfert. Hanc Plinii mentem esse, etiam hoc probat idem Salmasius argumento. Theophrastus, inquit, *ἰνδαδόν & ἀπὸ δένδρου* in arboribus resiniferis sæpe usurpar, uti lib. III, cap. X. Græci *πὸ δένδρου* & *ἰνδαδόν* τὸ πικρὸν, id est, amarum appellant. Plinius aliud cogitans, τὸ ἀπὸ δένδρου, accepit pro *ἰνδαδόν*. Apud Theophrastum, τὸ ἀπὸ δένδρου ἕλκων & τὸ ἰνδαδόν opponuntur. Si ἀπὸ δένδρου amarum, ergo *ἰνδαδόν*, minime amarum: si τὸ ἀπὸ δένδρου damnatur in picea, ergo laudatur τὸ ἰνδαδόν. Hoc illum voluisse, certum est. Sed nec meliora, quæ statim sequuntur. *Postea omnis humor è toto confluit in ulcus. item in teda.* Brevis ut sim, perperam verba hæc ex superioribus verbis Theophrasti hic referuntur, ubi de picea in genere loquitur *συρρεῖ οἷς τὸ ἕλκωμα*. Pro quibus in altero loco, ubi de idæa loquitur, dixit, *ἰνδαδόν τὸ ἐπιπρόιον* fieri. Quod addit Plinius in *teda*, sensus est, simili modo id fieri in tæda, atque in picea. Quod est valde ineptum. Denique *ὀ τὸ ἰνδαδόν*, accepit, pro *ὀ τὸ ἰνδαδόν τὸ πικρὸν*, contra mentem Græci auctoris, qui *ὀ τὸ ἰνδαδόν* intellexit. Theophrasti verborum hic sensus est, quod autem confluit ubi securibus assulatum exciderunt, altero post anno demum eadem in parte *ὀ δένδρον*, sive confluentem *ἰνδαδόν* sit, sive resinofum fundit succum; ac itidem tertio post. Tales autem arbores quoniam subtus cæsæ fuerunt, putrefactæ, à ventis dejiciuntur, quarum cor Idæi eximunt, quod maxime sit *δένδρον*, id est, succosum ac pingue, ac porissimum radices, quæ omnium maxime sunt *ἰνδαδόν*, id est, *succo pingui redundantes*, vel in tædam, mutatæ. Falsum igitur est quod Plinius prodit ex alia atque alia parte aperiri, cum ex una tantum aperiatur.

Nec minus infeliciter exposuit hanc de Terebyntho locum Plinius, *Sic & in Syria Terebyntho detrahunt cortices, ibi quidem & è ramis ac radicibus, cum resina damnetur ex his partibus.* Radicis nullam mentionem facit Theoph. Nec radices Terebynthi ad elicendam lachrymam magis vulnerabantur, quam pini, piceæ, abietis, aut aliarum arborum. Adde non posse radices fauciari, detegique ad colligendam resinam, absque arboris interitu. Terra enim in arboribus totæ teguntur. Objiciet quis, Theophrastum hoc eodem capite scribere, ex radicibus pini colligi, & concoqui resinam; addetque ex eodem, radices habere maximè *ἰνδαδόν*, & succo abundantissimas. Respondeo; resinam ex iis colligi, postquam excisæ ac everfæ arbores sunt; id autem non fieri dum integræ adhuc & stantes sunt. Idem an de Terebyntho dici liceat, nec ajo, nec nego. Crediderim Plinium res diversissimas confundere; modum nempe colligendæ picis ex radicibus & trunco, cum modo colligendæ resinæ ex caudice & ramo. Urbanum enim radices piceæ & terebynthi ad cogendam picem, uti paulo infra docet Theophrastus & cap. sequenti. Ex quo lego *ἀπὸ πικρῶν, πικροκωνίων* Rectè dixit in Syria. Nam nec in Narbonnensi Gallia, Italia, Hispania, Lusitania, ubi tamen copiosè provenit, resinam fert. In Syria & Cilicia, uti observavit Bellonius, lachrymam fundit, & ad nos nonnunquam, ex insulis maris mediterranei, adfertur. Dioscorides lib. I, cap. XXI: *Ἡ δὲ αὐτῆς ἰνδαδόν κομίζεσθαι ἐν Ἄραβίᾳ τὸ ἐν πύργῳ Νουβίου ἢ ἐν Ἰνδαίᾳ ἢ ἐν Συρίᾳ ἢ ἐν Κόσρω ἢ ἐν Λιβύῃ καὶ ἐν ταῖς Κυκλάδι νήσοις.* Resina ejus & ex Arabia Petraea convehitur, provenit tamen etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Africa, & Cycladibus insulis.

Quæ resina præstantissima sit ex arborum ratione docet Theophrastus. Plin. lib. XIV, cap. XX. quæ optima sit ex loci ratione refert. *Arborum succo manantem picem resinamque alie ortæ in Oriente, alie in Europa ferunt: Quæ interest Asia, utrimque quasdam habet. In Oriente optimam tenuissimamque terebynthi fundunt, deinde lentisci, quam & mastichem vocant (supra dixi Plinium mastichen falso liquidis annumerare) postea cupressi, acerrimam sapore. Liquidam omnes, & tantum resinam: crassiores vero & ad pices faciendas cedrus. Arabica resina alba est, acri odore, difficilis coquenti. Iudæica callosior & terebinthina quoque odoratior. Syriaca Attici*

attici mellis similitudinem habet. Cypria antecedit omnes: est autem melleo colore, carnosae. Colophoniam praeter ceteras fulva, si teratur alba fit, gravior odore, ob id non utuntur ea unguentariis. In Asia quae fit e picea, admodum candida sanguis vocatur. Resina omnis dissolvitur oleo.

Βελώνη ὁ. Optimam resinam inquit Terebinthinam, idque quia est spissa, gratissima ac levissima odore. Obiciet quis, si ἰσοδιώται, quomodo τῆ ὁσμῆ κεφοπιτή. Respondent viri docti summum illum odorem adeo gratum esse, ut levissimè toleretur, quippe talis rosarum. Primum etiam locū terebinthinæ dat Dioscorides lib. I. cap. x. i. Περάζει ἢ παύσα ἢ ῥητίναν ἢ περιουδίην, καὶ μετὰ ταῦτα ἢ σκινίην, εἴται ἢ πιπύνη καὶ ἢ ἐλατίνην, καὶ ἄς ἀβιετίνην ἢ τὴν περικλίην καὶ ἢ στροβιλίνην. Resinas omnes antecedit terebinthina. Proxima huic lentiscina, deinde picea, & abiegna. Post hos numerantur pinea, & strobilina. Galenum lentiscinam primum locum dare quis obiciet. Quod lib. VII. simpl. scribit. Περίκειται ἢ εἰσώται ἢ ἀπύσαν ἢ σκινίην, καὶ ἄλλου ἢ αὐτῆς ἰσομέλειον — ἢ ἄλλων ἢ περιουδίην περὶ ὁσμῆς. Primas omnium non injuria tenuit lentiscina; eam vocant mastichen — inter alias praesertur, terebinthina. Nodum hunc solvit ipse Galenus lib.

III. κατὰ γένος, cap. I. I. Δόξει δὲ πρὸς ἡμεῖς ἀφ' ἑστέρας, κατὰ τὸν ἀπὸ ῥητίνης λόγον Διοσκορίδην τὸν ἀναξάρβια γροφύματι τῆς τῶν ῥητίνης, ὡς τῆς πρώτης ἀπὸ ἕλης. Περάζει — στροβιλίνην. Φαίνεται γὰρ εἰς ταῦτα. Διοσκορίδης ὡς ἀπὸ Φαυλοπίτης ἢ φρυγῶν ἢ ἐστροβιλίνης, ἀείσης ἢ τῆς περιουδίης. Ἐξὼ ἢ τῶν ῥητίνων, ἢ ἢ ἐστροβιλίνης ἐλατίνης, περιουδίης, ὡς τῶν ἄλλων ἀείσης τῆς στροβιλίνης εἶναι κατὰ θερμότητα, δόσεις ἢ τῆς ἐλατίνης, ἢ τῆς περιουδίης. Putabit forsitan aliquis nobiscum differre Dioscoridem Anaxarbeum in sermone de resinis, haec verba scribentem, primo de medica materia commentario, ex omnibus — numeratur. In his tanquam de infima strobilina, optima vero terebinthina sentire videtur. Verum ego ex his tribus resinis strobilina, abietina, terebinthina, principem certe strobilinam calore, secundam abietinam, postremam terebinthinam esse dixi. Ego cum Theophrastus & Dioscorides optimam dicunt terebinthinam, de praestantia ac bonitate intelligendum est. Cum Galenus strobilinam, vel lentiscinam de qualitate accipiendum erit. Et sit disputationem de resinis ipse solvit Galenus. Ὁ μὲν γὰρ ὁ πρὸς μίαν ποιότητα τῆς ἀναφορῆς τῆς ὁσμῆς ποιούμενος, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀποφαινομένης αὐτῶν τῆς εἰσίας ἀλλοθου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ κατὰ ῥητίναν ἀείσης, μὲν ὡς παλαιοὶ ἔπειτα φέρμακοι, οὐκ ὅπως αἱ τῆς εἰσίας τῆς περιουδίης ὑπάρχειν εἶναι καὶ ἐν τῇ θερμότητι φρασεύουσιν. Alius ad qualitatem unum sermonem referens, alius absolute de ipsorum substantia pronuncians, verus deprehenditur. Eadem etiam ratione inter resinas optimam tanquam medicamentum in multiples usus accommodatum, merito terebinthinam affirmavit, non tamē caliditate primas obtinere. Optimae terebinthinæ has notas tradit Dioscorides. Διαφέρει διαγρησάση ἕσα λάρκη, ὑαλίσει, τῆς γροφύματι & κυνήσει, ὑαλῆς τῆς περιουδίης πύσσης. Praesertim autem magis pellucida, candida, vitreo colore, & in caruleum vergente, odorata, & terebinthum olens. Hujusmodi resina ad nos aliquando adfertur, Cypriam vocant seplasiarii. Liquida hæc cum primum adportatur, temporis vero tractu durior evadit, & ficcior. Quod etiam loco citato observavit Galenus: εἰσι δὲ καὶ τῶν τῶν εἶναι μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον ὑγρῆς διακίναςαι, καθάπερ ἢ τερμίνην? Iam vero ex his nonnullæ liquidæ diutius permanent, quemadmodum terebinthina. Ægyptios, inquit prosper Alpinus lib. IV. de med. Ægypt. cap. XI. in usu habere resinam terebinthinam, siccam, duram, lucidam, foris albam, & intus flavam, quæ linguam aspero, subdulci sapore ferit, dentibusque commansa in ore ac cera mollescit, sicque in ore substantia, mollitie, sapore, ceræ videtur proxima. Hujusmodi resinam semel apud Dommerum seplasiarium doctum vidi, Cypriam quam vocant, colore ad cyaneum vergit; quam vero vulgo terebinthinam pharmacopoei vocant, larigna est; quam venetam sive optimam, novellæ abietis lachryma est. Nec hoc quispiam miretur, Galeni etiam tempore simile institores fecerunt, uti ipse loc. cit. scribit.

Πιπύνησαν, supra dixi ἀντὶ πινυθίσαν, πιπύνησαν legendū. Terebinthina hæc pix ad nos non adfertur, nec Cedri picem me unquam vidisse memini, quaeritur an cedria, cujus meminit Dioscorides sit pix an resina? Tῆς, ἢ inquit lib. I. cap. CV. κεδρίας ἀείσης ἢ παχίαι & ἀβιετίνης βάρειαν τῆς ὁσμῆς ἀποχρησμένη ἢ κατὰ τὴν ἀβιετίνην ἢ κατὰ τὴν κεδρίαν ἢ κατὰ τὴν περικλίην ἢ κατὰ τὴν περιουδίην, ὡς τῆς ἰσομέλειον δύνανται εἶναι σηπτικῆν μὲν ἢ ἐμφύτων, Φολακκῆν δὲ τῆς κεδρίας σαμῶτην, ὅθεν καὶ κεδρῆς ζωῆς πῆς αὐτῆς ἰκαίσειον. Cedria vero laudatissima est crassa, perlucida, gravis odoris, quæ dum effunditur in guttas coit, minimeque diffunditur: vim ea obtinet, viventium quidem corporum corruptricem, defunctorum vero servatricem, quæ ex causa quidam mortuæ vitam app. ll.

runt Qui picem esse volunt his argumentis utuntur, quod Plinius I. xxiv, cap. v dicat, dat picem quæ cedria vocatur. tum quod Dioscor. loc. cit. inquit κατὰ τῆς ἰσομέλειον ὡς τῆς κεδρίας δι' ἐξὸς ὑπερμαρμύνης εἰς τῆς ἰφθίμης ὡς ἐπὶ τῆς πύσσης, ποιῆν ὅσα & ἢ κεδρία, fit & ex ea oleum quod ἀ cedria preparatur, velleribus interea dum coquitur supra eam expansis, ut de pice dictum est. ad eadem omnia ad quæ Cedria utilis. Accedit Nicander, qui dicitur picem cedrinam cedriam vocat.

καὶ τῆς κεδρίας πελάγος βάρειαν ἢ ἰσομέλειον, tumque cedrinam picem oboli ponder sumito. Contra non esse picem, sed majoris cedri lachrymam crudam, his argumentis probatur. Primum ex hoc Theophrasti loco, ubi inquit rarum esse, ac quidem adeo rarum picem ex cedro facere, ut pro contingenti accipi debeat. At cedria copiosa admodum fuit, usqueque ejus vulgaris. Addo quod Serapio scribit, Kitran est oleum, quod egreditur e serbin, addatque, sed olei quod ex ista arbore elicitur, substantia est subtilis. Si cedria itaque exit ex arbore, resina erit, non pix. Etenim coquitur pix resina ex arbore exit. Resinam fundere cedrum, ipse docet Theophr. lib. & cap. v, hist. ubi scribit materiem cedri natam, humorem emittere. Plinius lib. XI I I, cap. v. Ex cedre late resina laudatissima. Ad contraria argumenta responderi solet. Plinium non mereri fidem, idque quod turpiter, ac sæpius in historia coniferarum arborum lapsus sit. Ad locum Dioscoridis respondent illud tantum probari, cedriam aliquando coqui, ut oleum colligatur, nec non pix acquiratur, nec inde sequi cedriam esse picem. Ad Nicandri locum hæc referunt, Poetam πύσσης voce abuti, idque probant ex Scholiaste, qui scribit: κεδρίαν ἰδὲ λίγην εἶ ἢ πύσσης, αὐτῆς ἰσομέλειον τὸ δάκτυλον πύσσης κατὰ — ἄλλως τῆς πινυθίσαν καὶ κεδρίας πύσσης λίγην, omne, inquit quod ex arbore manet picem vocat. Atqui resina, gummi ex arbore fluunt, pix vero ex arborum pedis lignisque coquitur. Concretam alibi picem vocat Poeta, vel quod compacta concretaque; instar picis cedria est, vel quod cadavera ea illita, dura compacta, ac solida efficiuntur, & a putredine immunia ferventur Petrus Bellonius lib. de coniferis arboribus scribit. Non cedrum tantum cedriam fundere, sed etiam pinum, picem, laricem, juniperum, cupressum; quarum omnium resinas defuncta corpora servare scribit. Decepit virum doctiss. Plinius, cujus verba capite sequente de pice examinabo. Cæterum ex cedria vi ignis pix coquitur. Abiegna resina cedria similis, odorata, lenta admodum consistens substantia, mansum siquidem dentibus adeo firmiter adheret, ut æg. è avelli queat, quæ initio liquidior & albida, vi & ardore solis durefcit, & arida fit. Illud doctioribus admodum suspecitū, quod scribit Dioscor. βαρέια τῆς ὁσμῆς, Mathiolus manuscriptum codicem habuit, in quo ὁστέας τῆς ὁσμῆς scriptum fuit, quod indicat cedriam vehementer odoratam esse, non graviter olere. Id quod testari videntur versus Virgiliani, qui lib. VI I. Æneid. & alibi reperiuntur, ubi de Cypre canit Poeta. Malunt alii Virgilium ipsam cedrum arborem intelligere, quod in medium relinquo. Cedria mortuorum corpora conservat, viventia lædit, idque quod calida admodum & sicca sit: quibus qualitatibus humiditates depascit, quæ putredinis in cadavere causæ sunt. Nicandri Scholiastes, διὸ καὶ τὸς νεκρῶς ἀσπίδης ποιῆν τὸ νεκρῶς, καὶ ῥοδίακῶν ἐξ ἄβυσσος, ὅθεν & νεκρῶν ζωῆς ἔνιοι αὐτῆς ἐκπέσσει, Humorem & fluxum expellendo mortuos incorruptos facit, unde à quibusdam mortuorum vita voc. fit. Secus in viventi corpore, depasta humiditate, carnes, uruntur, necantur, ac putrescunt prompte & citra dolorem: nec tantum ad conservationem cadavera illinita quondam fuere, sed etiam libri, & quicquid posteritati dignū indicabat antiquitas. Plinius lib. II I, cap. XII. De libris Numæ, secundæ Romanorum regis. Et libros cedratos fuisse: propterea arbitrarier tineas non desigisse: in his libris scriptæ erant philosophiæ pythagoricæ. Idem durasse hos libros, ad annos quingentos triginta quinque, terræ in fossos, auctor est. Hinc verba, data, scriptaque quæ immortalitati digna judicabantur cedro inscripta dicebantur.

Sumptum adagium vel à resina, vel ab arboris natura, quæ nec cariem, nec vetustatem sentit. Hujus enim succo illinita ob omni carie, & tineis immunia servantur. Vitruvius lib. II I, cap. IX, ob id solebant egregii libri, & præclara carmina cedroleo, vel oleo cedrino inungi, quod, ob amaritudinem, non sinebat illos à blatis absumi. Recte itaque antiqui νεκρῶν ζωῆς cedriam vocarunt.

Ἐπειὸς ὅτι, nec hunc locum satis feliciter expressit Plinius lib. XVI, cap. I. In Macedonia laricem masculam u-

runt, famine radices tantum. Resinam colligi hoc modo non scripsit Græcus auctor, verum pinum uri à Mædona incolis scribit, nec omnem, sed masculam quam fructiferam dicunt. Doctiss. Gaza ἀκέραια φέρει legit, hanc lectionem nec probō, nec improbo, quia Theophrastus lib. tertio, cap. 10 sterile genus, à mare & fœmina, diversum fecit, idque non semel, καὶ τριῖν inquit ἢ ἀκέραια.

Plinius loco citato, Pix optima ubique ex apricis aquilonis sicut. Ex opacis horridior, virusque præferens, frigida hinc ne deterior ac minus copiosa ac decolor. (An itaq; scripsit Theophr. ἐλίγη ἀκέραια, κοχλῆστρον, nec præter rationem,) quidam arbitrantur in montosis copia præstantiore ac colore, & dulciorem fieri, odorem quoque gratiorem dum resina sit: decocta autem minus picis reddere, quoniam in serum abest; tenuioresque esse ipsas arbores, quam in planis: sed has & illas serenitate steriliores. Theophrastus tenuiorem resinam fluere ex Idæa pino tradit, crassiorem ex maritiana, Plinius præter veritatem arbores tenuiores esse tradit. Nam quod Theophrastus de pice cruda, id ille de resina. Illud non omittendum, verba Plinii aliter, atque aliter in manuscriptis codicibus reperiri. In quibusdam enim codicibus legitur: præstantiorem ac coloratiorem, in aliis, quidam arbitrantur in montosis copia præstantiore ac colore, & dulciorem, odore quoque gratiore dum resina sit: scripsisse quoque videtur Theophrastus ἀκέραια, non uti docti corrigunt ἐλευκάνιστρα, quod ex cap. x, lib. III probatur; ubi Idæam pinum picem præbere ait nigriorem, dulciorem, tenuiorem, odoratiorem: ni forte placeat legere utrumque ἐλευκάνιστρα, καὶ ἀκέραια; quomodo in emendationibus codicibus scriptum testantur viri doctores. Ex hoc etiam loco, Norwegicam picem

optimam esse cognoscimus, utpote quæ adferatur ex regione aquilonari — ὁμῆ dicitur pix, quæ in suo genere perfecta quidem est, sed quæ nullam ab externo calore mutationem, aut alterationem perpeffa est: sic ἀκέραια farina, hordeacea cruda dicitur, ad differentiam polentæ, quæ torretur: sic ἀκέραιον linum crudum, quod nondum maceratum est, vel quod nullam mutationem ab aqua vel lixivio perpeffum fuit. Plinius loco citato: sed has & illas serenitate steriliores, fructum quedam proximo anno ab incisura largiuntur, aliæ secundo, quedam tertio. Expletur autem plaga resina non cortice, nec cicatrice quæ in hac arbore non coit. In altero Salmanticensi codice scribitur, sed has & illas serenitate steriliores fieri. Quædam proximo anno ab incisura largiuntur. Melior altera hæc lectio, quedam proximo anno largiuntur resinosum, nempe & pinguem confluum sive resinam, qua plaga ceu vulnus repletur. Male proximo anno, inquit, quasi proximus annus, & secundus non foret idem. Eodem inquit anno Theophrastus probatæ pini vulnus repletur, mediocris secundo. Ex hoc loco Plinii ἐν τῇ ἀκέραιᾳ τῆς πίτης, restitui ῥητινῆς. Expletur planè non renascente ligno, aut cortice, sed resina. Veram lectionem ῥητινῆς esse, vel eo argumento probatur, quod pix non manat ex arboribus, verum resina. Quæ sequuntur, non intellexit magnus Gaza. Vult Theophrastus resinam fieri triennio, necesse autem esse ligno, quidimenti suppetitari, quoniam exacto triennio tæda detrahitur, ex qua ultra pix fluit. Reperitur & alia lectio, ἱερὰσι δὲ πρὸς τὸν χρόνον μὴ γίνεται ἢ πίτης. id est, ex arboribus ad resinæ confluum vulnervati, toto hoc triennio pix non conficitur. Quæ sequuntur supra examinavimus.

Κ Ε Φ. Γ.

C A P. III.

Quemadmodum pix vratur, fiantque carbones. Item de thure, & myrrha.

Τὴν δὲ πίτην καίεσι πόνδε τὸν τρόπον. ὅταν κατεσκευάσωσιν ὁμαλῆ τὸ πόν, ὡς περ ἄλλω ποιήσωσιν, ἔχουσαν εἰς τὸ μέσον συρρέειν, καὶ ταύτην ἐδαφίζωσι κατὰ χρίσταντες τὰς κερμῆς, σωπήσασιν ὡς ἐν πλησίον σωπῆσιν τὴν ἀρθρακευόντων, πολλὴν ἔκ ἐμβόθρον, ἀλλὰ τὰς σφίζας ὁρῶς πρὸς ἀλλήλας. ὡς τε λαμβάνειν ὑψὺ αἰεὶ καὶ πηχὺ. γίνεται δὲ φασιν ὅταν ἢ σωπῆσιν ἢ κύκλω ὑψὺ ὀρθοκόντα καὶ ἑκατὸν πηχέων, εἰς ὑψὺ ἢ ἐξήκοντα πλέον ἢ πενήκοντα, ἢ ἑκατὸν ἀμφοτέρωσιν ἐάν περ ἢ δὰς τυγχάνη πίτησ. σωπῆσιν ἔν αὐτῶν ἔτως, καὶ καλοσκεπάσαντες ὑλή, γῆν ἐπιβάλλοντες κατὰ κρῦπτον, ὅπως μηδαμῶς ἐπιδιαλάμψῃ τὸ πῦρ. ἀπορίλυται γὰρ ἡ πίτη τέττα συμβάντος, ὑφαπίσσι ἢ καὶ τὸ ὑπολοιπόμενῳ δόδον, εἴτα ἢ καὶ ταύτα ἐπισησαντες τῇ ὑλῇ καὶ ὑπὸ χύσαστες, τηρῶσιν ἀναβαίνοντες κατὰ πλάμακτον, ἐάν ὁρῶσι τὸ καπνὸν ὡς ἐν ἄρνον. καὶ ὑπὸ βάλλασιν αἰεὶ τὴν γῆς, ὅπως μὴ διαλάμψῃ κατεκίνασαι δὲ ὅχιος τῇ πίτη, διὰ τῆς σωπῆσιν τῆ ἀπορροῆ εἰς βόθυνον, ὅσον ἀπέχοντα πεντεκαίδεκα πήχους ἢ δὲ ἀπορρέουσι τὸ πῆτις. ψυχρὰ γίνεται κατὰ τὸ ἀφλῶ καίεται ἢ μάλιστὰ δύο ἡμέρας ἔρυκτας. τῇ γὰρ ὑπεραία πρὸ ἢ λῆς δύνοντα ὅκακαυμένη γίνεται, καὶ ἐνδεδωκεν ἢ ὡς. τὰ γὰρ συμβαίνει μηκέτι ῥέσσις. πόνδε ἢ τὸν τρόπον ἅπαντα τηρῶσιν ἀγρυπνῶντες, ὅπως μὴ διαλάμψῃ. καὶ τῆσιν δὲ ἐορτάζουσιν ἐυχόμενοι πολλὴν τε καὶ καλὴν γίνεται τὴν πίτην οἱ μὲν δὲ πρὸ Μακεδονίας καίεσι τὸν τρόπον τῆσιν. ἐν τῇ τῆ Ἀσία φασὶ πρὸ Συρίαν ἔκ τῆ ἐμ πλάθειν τὴν δάδα, ἀλλ' ἐὼ αὐτῶ τῶ δένδρον πρὸστυλίειν, φέροντες ὄργανόν τι πρὸστυλιμένον, καὶ τὰ πρὸ πρὸ ἐπιλάφοντες, εἰδὲ ὅταν ἐκτῆζωσι, ταύτῳ πάλιν ἐὼ ἄλλο πρὸ ἄλλο μεταφέρειν. ὁρῶ δὲ ἐσιν αὐτῆσιν καὶ σημεῖα τὰ παύεσθαι, καὶ μάλιστὰ δηλοῖσι τὸ μηκέτι ῥεῖν. πηλοκαυτῶσι δὲ ὡς περ καὶ πρὸτερον ἐλέχθη τὰς τερυμάθας. πύκνω γὰρ ἔφερσιν οἱ τόποι. τὰ μὲν ἔν πρὸ τῆν ῥητίνῳ καὶ

Picem vrere hunc in modum consueverunt. Cum locum æqualem præparaverint, & veluti area facta concursum habente, in medium diligenter pavimentarint; truncos fisos componunt. Fere eodem modo quo carbonarii, cum carbones faciunt. Præterquam quod sine fossa opus perficiunt, lignis erectis, & inter se coherentibus: ita ut altitudinem assidue pro multitudine capiant. Quos fieri ajunt cum compositionem descriperunt circuitu centenorum octuaginta cubitorum. * Altitudine vero amplius sexagenorum, aut quinquagenorum: vel centum ambabus, si tæda pinguis sit. Cum igitur tædam ita construxerint, & materiam pertexerint, aliqua terra † superinfusa, undique summa cum diligentia occultant, ut ignis nulla ex parte emicare possit. Pix enim peribit, si id acciderit. Succidunt autem per aditum relictum. Dein eam quoque partem stipant materie, & obstruunt terra. Reliquasque omnes observant, & quacunque fumum protrudi viderint, scalis scandentes, terram affidue † infundunt, quo nullo pacto flamma erumpere possit. Canalis vero per medium instructus acervum, picem fluentem in foveam ducit. Cubitis circiter quindecim ab acervo pix effluens tactu frigida fit. Vritur duos dies, & totidem noctes cum plurimum. Sape enim postridie ante solis occasum exulta jam est, rofusque cessit. Id enim evenit cum nihil reliquum est, quod amplius fluat. Totum autem tempus quo tæda uritur, vigilantes observant, nequid ignis erumpat, & sacrificant atque concelebrant precantes, ut pix sibi copiosa, bonaque benignitate fiat deorum. Macedones hoc modo vrere assolent. In Asia vero Syros * non detrahunt tædam ajunt, sed in arbore ipsa adurere in strumento quodam industrie fabricato. Hoc enim partem unam accendi, qua liquefacta, aliam atque aliam vice pari successione ignem recipere. † Finis autem operis, & cessandi indicium, cum scilicet nihil defluit. Terebinthos illi, (ut superius exposuimus) urunt: pinum enim nequam Syria fert. Resina & pix hoc modo fieri solent τὴν πίτην, ἔτως ἔχει πρὸ ἢ ἰσθαίωτῶ, ἔσ μύρνης, καὶ βαλ-

* ἐπισησαντες. Al. Bas. ἐπ. φέρωντι Scal.

† ἐπιλάφοντες

‡ ἐπιλάφοντες

* In altitudinem vero maximam ad sexaginta, vel etiam quinquaginta, aut si tæda pinguis fuerit, utroque versus ad centena. † aggregata. ‡ adjacenti.

* istu securis non excutere.

† certis autem signis compertum habent, cum ab eo opere cessandum sit, potissimum autem argumentum ubi defuit fluere.

βαλαμύκη, & εἰ τι τοιοῦτον ἔπαρον. ὅτι μὴ κ' δὲ δόπο-
ταμῆς γίνεσθαι ἢ ἀυπεμάτως, ἔρηται. πολλὰ δὲ τις, ἢ
τ' δένδρων φύσις. κ' εἰ τι παρὰ τ' γένεσιν, ἢ τ' συλλογὴν,
ἢ τ' αἰθρον ἰδιον αὐτοῖς ὑπάρχει, περιεργίον εἰπέιν. ὡς
αὐτῶς ἢ εἰ παρὰ τ' λοιπῶν εὐόσμων. χερδὸν γὰρ τὰ γε
πλάσσει δὲ τὸ τῶν ἐστὶ τῶν τε παρὰ μεσημβρίαν κ' ἠ
ἀνατολήν.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ἐπιδοκίμασε, ἢ ἐκατόν. *Varia lectio, Græce sic.* In altitudinem vero maximam ad sexaginta, vel etiam quinquaginta. Aut si teda pinguis fuerit, utroque versus ad centena. *Theodorus conjunxit centum cum quinquaginta, & dixit, ambabus. Scilicet latitudini, & altitudini. Nos utroque versusum.*

Ἐπιδοκίμασε. Lego ἐπιδοκίμασε. Κ' ἐπιδοκίμασιν αὐτὸ τ' γῆς. Theodorus, terram infundit. Melius, adjiciunt, aggerunt. Fundere ad res liquidas ac-

IOANNIS BODÆI A STAPEL

TOto hoc capite docet modos picem conficiendi. Pix alia liquida, alia sicca est. Liquida, sive ὑγρὰ, κ' ἄνω ἢ quibusdam dicta. Dioscorides lib. I, cap. κξiv, πίσσα ἢ ὑγρὸν ἢ ἰσὶ κ' ἄνω κ' ἄνω. Suspecta vox hæc est & merito κ' ἄνω nucem pini, picisæque dici, alibi abundè probavimus. Notare etiam tegmen, quo fructus aliquarum arborum includuntur, quod ab eis absolvi & separari potest, ex Theophrasto lib. I, cap. xxviii. Probari potest. ἢ μὴ τις τὸν κ' ἄνω — κερδῶν. Conum etiam galeam, turbinem, metam vocari, probatione non indiget: sed picem liquidam sic dictam esse, nusquam quod sciam, legi. Equidem κ' ἄνω restituendum contendunt, nomenque illud ex usu picis acquisivisse, quod in vindemia dolia, aliaque fictilia vitæ nostræ usibus necessaria, pice earum interiores partes oblinentur; ideoque picata passim dicta, & non picata: Alii vulgatam servant lectionem, deductamque volunt παρὰ τὸ κ' ἄνω, unde illud κ' ἄνω, quod Hesychius interpretatur τὸ πικροπῆσαι quod est pice oblinere. Sicca pix πικρὸν πῖσσαν, quasi pix iterum cocta, vocatur. teste Dioscoride lib. I, cap. κxviii. κ' ἄνω τὸ ἀτὴ πικρὸν πῖσσαν. Duobus quondam modis picem factam Theophrastus hoc capite docet. Antiquiores liquidam picem hunc ferè in modum conficiunt. Veteres pinos quæ profus tæda confectæ sunt in partes ulnæ magnitudine aut majores, vel paulo minores, securibus concidunt, eo profus modo quo in carbonariis fieri solet. Deinde verò area cretacea paritur, in medio paululum elata, extremitatibus æqualiter dependentibus, ut liquor è tæda resudans in canalem, totam aream ambientem, facilius defluere possit. Itaque concisam tædam in area struis congerie locant, velut in carbonis artificio, mox hac primum abietum, picearum, pinorumque frondosis ramis, undique tecta circumdataque, tum demum terra septa, lutoque obstructa, ne quovis modo flamma perrumpat, aut emicet, per foramen in cacumine paratum ignem succendunt, eadem quoque ratione qua & carbones urantur. Quare cum desit locus, per quem flamma erumpere possit, sentiatque ob id congesta moles maximum ignis ardorem pix liquatur, ac in aream canalem cingentem fluit, ac inde per alios ductus in scrobes ligneis asseribus vestitas, ne terra ebibat, derivatur. Inde postea & dolia & cadi, & utres implentur. Operis perfecti signum, si rogas decumbat, subsidatque & liquor defluere desinat. Et hoc fere modo Macedones urebant picem, uti hoc capite scribit Theophrastus. Alio etiam modo pix à recentioribus conficitur. Magnis satis raris terra defossis, laminam ferream multis foraminibus perviam, vel ambientem canali cinctam adaptant, super hanc furnum extruunt, tæda affulatum cæsa complent, & obturant, ignem accensam extrorsum circumdant, fervescens tæda primum aquosum sudorem, deinde sudore crassiorem fundit liquidam picem. Aquosus hic sudor à Theophrasto capite præcedenti ὀβρὸν πῖσσης dictus est, à Galenolib. I, κ' ἄνω τῶν πῖσσης, cap. III. πῖσσαν ὀβρὸν. ἢ πῖσσαν, ἢ πῖσσαν τῆ ὑγρῆ μετ' ἐλαίου, κ' ἄνω τὸν αὐτὸν τῶν μεμικρῶν κ' ἄνω τῶν μεμικρῶν, τῶν ἐν τῆ κεφαλῇ ῥίζας τῶν ῥίζων, κ' ἄνω τὸ συνήθην κ' ἄνω τῶν πῖσσαν πῖσσαν, ἢ πῖσσαν κ' ἄνω τῶν μεμικρῶν, δ' αὐτῶν ὑγρῆς ἢ πῖσσαν πῖσσαν, λεπτὸν μεμικρῶν ὑγρῆς αὐτῶν ἢ

lent. De thure, & myrrha, & balsamo, & si quid aliud simile sit, tam incisura quam sponte prodire posse, dictum jam est. Nunc quæ in ortu, collectu, reliquisque propria eorum possint intelligi, explicare tentabimus. Et reliqua quoque odorata, quoad fieri possit, persequemur. Quæ omnia maxima quidem ex parte locis meridiei orientique vicinis, proveniunt.

commodatius. Etiam in titulis jure consultorum, de iis, quæ effunduntur, aut desiciuntur.

Κ' ἄνω τὸ πικρὸν πῖσσαν. Theodorus legit, πικρὸν πῖσσαν. ὀβρὸν ἢ ἰσὶ αὐτοῖς, κ' ἄνω τὸ πῖσσαν, κ' ἄνω τὸ πῖσσαν δηλοῖται μεμικρῶν. Certis autem signis competum habent, cum ab opere cessandum sit. Potissimum autem argumentum, ubi desit fluere. Theodorus omisit τὸ μεμικρῶν, & unum tantum posuit signum.

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

τῆ συστάσει κ' ἄνω τῆ δυνάμεως. Quin etiam picem liquidam eodem modo (quo cedria cum oleo) permixtam ad radices capillorum capitū illinunt, vocantque hoc compositum pbar-macum pisselæum, hoc est oleum picatum, quod omnino aliud est quod pissanthos, hoc est flos picis appellatur, quod ipsum liquidæ picis incumbit, & superstat, tenuium magis partium quam pix ipsa existens, tum compare, tam etiam facultate. Idem repetit lib. I, cap. de pisteleo de pissantho vero, lib. II, simp. cap. κxii. Ἐλαϊδὴ πῖσσης ἢ τῆ ὑγρῆς κ' ἄνω κ' ἄνω ἢ τὸ κ' ἄνω ἢ ποικίλων ἐλαϊδῶν ὁ δὴ πῖσσαν ὀβρὸν πῖσσαν ἢ τὸ ὄνομα ὄνομα ἀπὸ τῆς πῖσσης. Pix autem liquida, aut potius quod oleosum in ea supernè fluitat, quod utriusque pissanthon hoc est picis florem vocant. Priorem Galeni locum sic exscripsisse videtur Scribonius largus cap. xl. sed præcipue picis flos quod πῖσσαν πῖσσαν appellant, cum oleo communi mixtum, ita ut tertia pars sit olei. Florem picis appello quod excipitur dum ea coquitur, lana super posita ejus vapor. Picis florem etiam Marcellus vocavit. Dioscorides verò quod Galenus πῖσσαν πῖσσαν vocat lib. I, cap. κxv. Πῖσσαν ἢ πῖσσαν πῖσσαν ὅτι πῖσσης χαλεπομένης ἢ ὑδατώδους αὐτοῦ, ἢ πῖσσαν ἢ τῆ κ' ἄνω ὀβρὸν ὀβρὸν γάλακτι, κ' ἄνω μεμικρῶν πῖσσαν ἢ τῆ ὑγρῆς πῖσσης ὑπερωμαμένης ἐξὸς κ' ἄνω, ὅπερ ἔστιν ἐν τῆ ἀναφύσει αὐτῆς γίνεται ἄνω πῖσσης, καὶ δὴ τῆ πῖσσης ἢ πῖσσης ἢ πῖσσης κ' ἄνω ἢ πῖσσης. E pice fit pisselæon sive pissinum oleum, separato quod in ea aquosum est, quodque eundem velut serum lacti supernat, excipitur porro interea dum pix coquitur, expansis supra eam mundi velleribus: quæ postquam halitu ex ea sublato permaduerint, in vas aliquod exprimuntur, iteratur illud tantisper dum pix ea coquitur. Viri docti Galenum l. vii, simp. πῖσσαν πῖσσαν vocare scribunt quod loco citato πῖσσαν πῖσσαν vocavit. Πῖσσαν πῖσσαν, inquit, ὅτι ὑγρῆς γίνεται πῖσσης, ὅμοιοι μὲν ὀβρὸν αὐτῆς τῶν γάλακτι, λεπτὸν μεμικρῶν ἢ κ' ἄνω τῆ πῖσσης. Pisselæum ex humida pice efficitur, genere quidem illi simile, sed essentiæ tenuioris. Nec tamen sibi contradicit Galenus. Nam ubi πῖσσαν πῖσσαν appellari scribit, sequitur Critonem, ejusque verba citat; cum πῖσσαν πῖσσαν Dioscoridem. Ἐγίνετο lib. III, cap. lxxiv. ὀβρὸν πῖσσης vocat. Κ' ἄνω πῖσσης ἢ ὀβρὸν πῖσσης. Antiquissimi Græci Hippocrates, Theophrastus soluta compositione dixerunt ὀβρὸν πῖσσης. Theophrastus cap. præcedenti. Hipp. lib. de ulceribus. καὶ ἄνω μεμικρῶν ἐλαίων, κ' ἄνω πῖσσης ἢ πῖσσης. Deinde amurcam & serum picis crudum immisceto. ὀβρὸν πῖσσης Erotianus, τὸ ὑγρῆς πῖσσης exponit, intelligitur illud picis serum, aut picis liquidæ recrementum, quod supernat velut serum lacti. Non tantum antiquissimi auctores ὀβρὸν πῖσσης vocarunt, sed ipse Galenus lib. I. κ' ἄνω τῶν πῖσσης ad finem cap. vi. ἢ πῖσσης ὑγρῆς ὀβρὸν κ' ἄνω πῖσσης ἢ πῖσσης ἐπιπῖσσης. Aut ubi picis liquidæ serum illeventis, alumen insperge. Nec tantum Galenus, sed eo multo recentior, Ætius ὀβρὸν πῖσσης vocavit. Tetrab. lib. II, ferm. III, cap. lxi. Sed locus depravatus est. Vulgo κ' ἄνω πῖσσης ἀνελαίου γάλακτος. Κ' ἄνω πῖσσης ὀβρὸν μεμικρῶν πῖσσης. Lege κ' ἄνω πῖσσης ὀβρὸν μεμικρῶν. Et Staphidem sylvestrem terito, & picis sero admixto illinito. Picis florem ut dixi, Scribonius & Marcellus appellant. Columella picis liquamen, lib. viii, cap. v. vocat. Pix sicca dicitur coctione durata, aut in doliis aut feris in quibus servatur, diuturnitate spissata; coquitur duplici cura, aut igne tam valido, &

tamdiu continuato, ut absumpto prorsus humore, per quem tenax est, arida, fragilis, ac rasilis fiat; aut eoufque dum ad visci tantum crassitudinem coacta fit. Picem liquidam Dioscorides probat splendendam, lævem, ac syncerant. Πίσσα ή μείν ύγροή, ήν ήτοι κώνιο κελύσι, σωμάτι μείν εν τῷ λιπαρωτάτω ζύλων πρόσσης κρηπίτων. Έστι ή καλή ή πάλωσα, κρη λάϊα, κρη κρημοή. Pix liquida, quam nonnulli connum appellant, ē pinguis pini, piceaeque lignis colliguntur, probatur splendida, lævis ac syncera. Siccae picis genera duo, visci modo lentescens, & sicca. Dioscorides loco citato. H' ή ζρηθή πίσσα ήφομήνης τῷ υγροή γίνεται. Καλέσται διέ άντή έπω ήνω παλίμπισσα. Γίνεται ή άντή ή μείν ή έξώδης, βοσκαις καλεμένη. H' ή ζρηθή. Έστι ή καλή ή καθαροή, & λιπαροή, εύώδης τε κρη ύπόκιφροή, κρη ρητιώδης. τριώνη δέ ήσιν ή λοικιακή κρη βρυτλια. δυο φύσται ήξόμεναι, πίσσης άμου κρη ήπνης. Pix sicca eliquida decocta fit, a nonnullis ea palim pissia nominatur. In hoc genere quadam est visci modo lentescens, boscas cognominata: aliter sicca. Probatur pura, pinguis, odorata & subrutilla, ac resinosa. Talis Lycia & Bruttia, que quidem utramque picis simul & resinae naturam sortiuntur. Primam βοσκαις fortassis vocarunt, quod in pellibus τῷ βοσκημάτων, id est pecudum, condebatur & vendebatur, vel quod pecudum scabiem sanat, vel quod illitu greges privatum signabant. Probatur, inquit, εύώδης: Oribasius έξώδης legit. Neutra rejicienda lectio. Nam nec odore bono caret pix sicca, nec lentore. Talis, inquit, est Lycia. Cornarius legit Λιβυκή, libyca, & bruttia: Hujus mentio fit apud Lucianū, ubi άνή βρυτλια, sive βριτπια, πίπια βρυτλια legitur. Nec Strabonis codex lib. v i, Geograph. mendo vacat. Τή ή ύπερ τῷ πολίω τέτων μεσόγαιω, βριτλιοι κρη τέχνης, κρη πόλεις άντάυτλα μέρηται, κρη ό δουρος έ φέραι την άγρηπνί πίπια ή βρεπανίον σίλου κελύσι. & άνθρο ή & άνθρο μήκος ήσταικισίον ταδίον. Legendū, ή βριτπια καλῶσιν. Quae supra urbem hanc sunt mediterranea, ea Brutii tenent. Ibi que urbs est Mametium, & sylvam picem ferens optimaus, quam Bruttiam vocant, arboribus praecclare confita est, & aquae copia praedita, longitudine 1000. stadiorum. Silam sylvam esse Brutorum, ex Plinio & Salustio constat: nec dubium, quin ex hac sylvam pix haec collecta, quod cum reticuit Strabo, nomen sylvae ab aliquo est additum, unde corruptus postea hic locus. Hodie pars ea Italiae, quae olim Bruttia, Calabria dicitur. Porro in codice Theophrasti vulgato, mendose ήπισσαίαντες, vel ut Aldin. exempl. habet ήπισσαντες pro ήπισσοειαντες legitur; quod ante nos observavit Theodorus, & sic legendū, ipse sensus la tis com-

probat. Etiam άντι ήμωλαθην, lego άντι πολήθην. Detrahunt enim tædam, uti Theophrastus cap. praecedenti scripsit. Videamus, quomodo Plinius picem fieri doceat, lib. xvi, cap. xi. Pix liquida in Europa è teda coquitur, navalibus muniendis, multosque alios ad usum. Lignum ejus concisum, furnis undique igni extra circumdato, fervet. Primus sudor aqua modo fluit canali. Hoc in Syria cedrium vocatur. Cui tanta vis est, ut in Ægypto, corpora hominum defunctorum eo perfusa, ferventur, sequens liquor crassior eam: picem fundit. Hæc rursus in cortinas areas conjecta, aceto spissatur, & coagulata Brutiae nomen accipit, doliis duntaxat, vasisque caeteris utilis, lentore ab alia pice differens, item colore rutilante, & quod pinguior est; è teda omnia illa sunt. De picis usu nihil dicam. Non enim tantum navalibus, sed plurimis aliis rebus, adversus aëris pluviaeque humorem, muniendis utilis. Id vulgus novit, & quotidiana exempla probant. Flagitiosos homines, pice liquata, & in corpus effusa, olim cruciari solitos, indicat hic Plauti ex Captivis versus:

At pol hic si sapiet senex
Atra pix agitet, apud carnificem tuoque capiti illuceat.

Primus sudor, inquit Plinius, in Syria cedrium vocatur. Hic locus Bellonio errandi occasionem praebuit. Ex quavis enim resinifera arbore, fluentem liquorem cedrium vocat. Syriae incolae ex terebintho vel ex cedro picem urunt, quia, ut Theophrastus hoc & sequenti capite scribit, etiam lib. v. pino, picea aliisque resiniferis arboribus carent. Puto scripsisse Plinium: Hoc è cedro cedrium vocatur, vel hoc in Syria è cedro cedrium vocatur. In Syria praestantissimas esse cedros scribit Theophrastus lib. v. Hist. cap. ix. Aceto, (inquit Plinius,) spissatur. Bellonius pro aceto, igne legendum contendit. Vulgata lectio fervari potest, si dicamus, pice, dum coctura spissatur, affundi solitum acetum, ne pix inter coquendum comburatur, & ut ficiior post eam cocturam esset: Acetum enim ficcandi vim habere quilibet novit. Hanc fortassis ob causam, bonae picis, nec adustae experimentum esse, capite sequenti ait, si fragmenta subluceant, ac sub dente lentescant, aqore jucundo. Quod Bruttiam doliis duntaxat utilem inquit, falsum esse Dioscoridis verba supra citata docent. Quin etiam ipse Plinius contrarium docet lib. xxiv, cap. vii. Spissarum, inquit, utilissima medicina est Bruttia, quoniam pinguis & resinofissima, utraque praebet utilitates.

K E Φ. Δ.

C A P. IV.

Vbi thus, myrrha, casia, cina momum gignantur. Item arborem thuris, omnem penitus aspernari cultum.

* regione Arabum medea circa Saba, & Adramyssa, & Catubana. † nive obrutum. ‡ & fruticosius proprorem narrant, caudicē haber durū & contorsū, ab radice vero crassius, quam crus hominis, corticem levem similit adrachnae, quam porculacam vocant. * humilioremq; folio vero diffimilis esse ac quiddē Thuris laurini. † olive simile, sed crispum.

* Theod. κρη μίσση έπει πια & αδραμυσσα, κρη κατάρβαινα. † μαμαλι, Ald. ‡ ιδιαις.

° σωετραμείων, ήπι της γης παχύτερον. * αδραχηνη. ‡ φύλλον ή ανόμοιον ή ραι, ή ή λίαν ή δαφνοειδής, vel φύλλον ή διαφρηνη ή ή.

Γίνεται μάλ' εν ό λιβανω, κρη ή σμύρνα, κρη ή κασία, κρη έπ τω κινάμωμον, εν τή τῷ Α' ερώδων χωρά, γήσασ έπει πιασαδω, κρη αδραμυτλια, & Κιτίβαινα, κρη † Μαλι. Φύεται δέ πα έ λιβανωτῷ & τῷ σμύρνης δένδρα. τῷ μείν εν τῷ έρφῳ τῷ δέ έν τῷ † ιδίαις γεωργίαις ύπό την ύπόρρσιν. διό & τῷ μείν γεωργία πώσεται, τῷ δέ ή. τῷ δέ έρφῷ είναι φαση ύψηλόν κρη δασύ, & νιφολόμον. ρείν δέ εξ άώδ κρη ποταμός είσ τῷ πεδίον. είναι δέ τῷ μείν έ λιβανωτῷ δένδρον, & μέγας, πεντάπηχυ δέ τι κρη πολύκλαδον. Φύλλον δέ έχην ήμφορες ή άπίψω. πωλώ ελαπιν πολύ, & τῷ χρώματι ποώδες σφοδρα, καθαπερ τῷ πήσανον λφόφλοιοι δέ πῶν άπερ τλω διάφιλω. την δέ σμύρναν ελαπιν έπ τῷ μεγέθη κρη ταμνωδέτερον. τῷ δέ σπληχῷ έχη σκληρόν & σωετραμμένον ήπτι τῷ γης παχύτερον ή ή κνημόπερες. φλοιοι δέ έχη λάϊον, ήμοιον τῷ * αιδραχηνη. έπει δέ οι φάσκοντες τη γεωργία, ήπτι μέν έ μεγέδες, σχεδιν & συμφοώνσιν & δέτερον γάρ είναι μέγας τῶν δένδραν. ελαπιν ή τῷ τῷ σμύρνης & ταπινότερον. φύλλον ή ή έχην τῷ έ λιβανω. αλλά ή μείν, δαφνοειδής κρη λφόφλοιοι είναι. τῷ δέ ή τῷ σμύρνης αικαυθώδες κρη & λάϊον. φύλλον ή ποροσεμφορές έχην τῷ ή λάϊα. πωλώ & λον. έξ άκος ή έπακωθίζον, & σππερ

Ignitur ergo thus, & myrrha, & casia, & cinmomum * regione Arabum media, circa Saba, & Adramyssa, & Citibæna, & Mali: & exeunt thuris, myrrhaeque arbores, aliae super montem, aliae in pede montis culturis proprijs. Quamobrem aliae coluntur, aliae vitam agunt incultae. Montem istum praecaltum affirmant, & † ningi solitum, amnes quoque de eo in plana fluere. Arborem thuris non magnam, sed quinis fere cubitis attolli, permultosque ramos gerere ferunt. Folium piri, nisi quod multo minus, & colore plane herbidum modo rutae: corticem levem omni ex parte lauri modo. Myrrham minorem etiam altitudine, † fruticosioremque narrant; caudice duro, contorto que iuxta terram, crassiorique fura hominis, cortice laevi, similique portulacae. Alii vero, qui se vidisse affirmant, de magnitudine ferme non consentiunt. Neutram enim earum arborum magnam referunt, & minorem myrrhae, * humilioremque. thuris folium laurinum, leveque. Myrrhae aculeatum, non leve, ulmeo simile; crispum tamen, extrema spina horridulum, illegni modo. Idem ea navigatione, qua ex sinu heroum egressi, sese aquam in monte quaesisse dixere, έχην τῷ ή λάϊα. πωλώ & λον. έξ άκος ή έπακωθίζον, & σππερ

ὡσπερ τὸ τὸ πρῶτον. ἔφασαν ἢ ἔτι κατὰ τὸν παρὰ-
πλευρὸν, ὃν ἐξ ἡρώων ἐπιέντο κολῶνα, ζητεῖν ἐκβαίντες
ἔδωκεν ἐν τῷ ἔρει, καὶ ἔτιως θεωρήσῃ τὰ δένδρα κατὰ
τὴν συλλογὴν. εἶναι δὲ ἀμφοτέρων ἐνπετημηδία καὶ
τὰ σελήχη, καὶ τὰς κλάδους. ἀλλὰ τὰ μὲν, ὡσπερ ἀ-
ξίνη δοκεῖν πεπληχθεῖ· τὰ δὲ, λεπτότερας ἔχεν τὰς
πεμάς τὸ ἢ δάκρυον, τὸ μὲν κατὰ πῖπιν τὸ δὲ, καὶ
πρὸς τῷ δένδρῳ προσίσχεσθαι. Ἐστιαχῆ μὲν ἑσπ-
βεβλήσθαι ψιλάθους ἐκ τῶν Φοινίκων πεπελεγμίας·

* ΑΙ. κατὰ-
περ εἶναι. τὴν
Lege, ἔ κα-
θερὸν εἶναι. τὴν
† εἶναι μὲν-
λον καθερὸν.

Ἐστιαχῆ δὲ, τὸ ἔδαφον μόνον ἠδαφίωται καὶ * κα-
θερὸν εἶναι. καὶ τὸν μὲν ἵπτι τῶν ψιλάθων λιβανωτῶν
εἶναι † καὶ καθερὸν καὶ διαφανῆ, τὸν δὲ ἵπτι τῆς γῆς
ἢ ἵπτιον, τὸ δὲ ἵπτι τῆς δένδροις προσεσχεόμενον ἀποξέειν
σιδήροις. διὸ καὶ Φλοιδὸν ἐπίοις προσεῖναι. τὸ δὲ ἔρε-
ῖον ἀπαν μεμερίσθαι πῆς Σαβαίους. τὰς γὰρ εἶναι κυ-
ρίους. δικαίους δὲ τὰ πρὸς ἀλλήλους. διὸ καὶ ἔδνα τη-
ρεῖν. ἔθεν καὶ αὐτοὶ δαψιλῶς εἰς τὰ πλοῖα λαβόντες
ἐσθλῶτα ἔ λιβανωτῆ καὶ τῆς σμύρνης, ἐρημίας ἔσης,
καὶ ἀποπλέειν. ἔλεγον δὲ ἔτι καὶ πῆς. καὶ ἔφασαν
αἰκείν, ὅτι σωάγεται παταχόθεν ἢ σμύρνα καὶ ὁ λι-
βανωτῆς εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἔ ἡλίς. τὰ δὲ εἶναι μὲν τὴν
Σαβαίων ἀγνώσθαι δὲ πολὺ τὸ πρὸ τὸν ἔπον. τη-
ρεῖν δὲ καὶ τὰς Ἀραβίας ἐνόησε. ὅταν δὲ ἐκμίσω-
σιν ἕκαστον σωρὸν τὸν ἑαυτῶν, ἔ τὴν σμύρναν ἰμοίως
καταλιπῆν πῆς ἵπτι τῆς φυλακῆς. πῆσαι δὲ ἵπτι τῆς
σωρῆ πνάκιον, γραφὴν ἔχον τῆς πηλῆθους τῶν μέ-
τρων καὶ τῆς πμῆς, ἢς δὲ πρὸς εἶναι τὸ μέτρον ἕκα-
στον. ὅταν δὲ οἱ ἔμποροι πρὸς ἀγνῶτων, σκοπεῖν τὰς
γραφάς. ἢ πῆς δὲ αὐτῶν ἀντίς δρέσκη, μετρησασίως
πῆσαι τὴν πμῆν εἰς τῆς τὸ χεῖρον, ἔθεν αὐτῶν ἔλων.
τὸν δὲ ἱερεῖα πρὸς ἀγνῶτων, τὸ τρίτον μέρτον λαβόν-
τα τῆς πμῆς τῶν ἡεῶν, τὸ λοιπὸν αὐτῶν καταλιπῆν. καὶ
τὰ τὸ σῶν εἶναι κυρίως, ἔως αὐτῶν ἔλωνται πρὸς ἀγνῶ-
τωροί. ἄλλοι δὲ πῆς τὸ μὲν τῆς λιβανωτῆ δένδρον
ἰμοίον εἶναι φασὶν ἔ ἄνθρωποι καὶ τὸ καρπὸν τῶν σχοινίσι *.

† σκίον.
ΑΙ. Βίβ.
* σκίον.

Φύλλον δὲ ὑπερῶρον. εἶναι δὲ τὸν μὲν ἐκ τῶν νέων
λιβανωτῶν, λυκόπερον καὶ ἀοιδμόπερον. τὸν δὲ ἐκ τῶν
πρὸς ἀγνῶτων ξανθόπερον καὶ δίοσμόπερον. τὸ δὲ
τῆς σμύρνης ἰμοίον τῆς περμίνθου. τριαχύπερον δὲ καὶ
αἰκαυθώδερον. Φύλλον δὲ μικρῶν προγγυλόπερον. τῆ
δὲ γούσι διαμασώδεως, ἰμοίον τῶν τῆς περμίνθου.
εἶναι δὲ καὶ τῶν τῶν παρηκμακέτα, ἀδοκιμώπερα.
γίνεσθαι ἢ ἀμφοτέρω ἐν τῶν αὐτῶν ἔπον. τὴν γὰρ γῆν
ὑπερῶρον ἔ πλακώδη, καὶ ὑδάτα πηγαῖα, σπῆλαια.
ταῦτα μὲν ἔν ὑπερῶρον τῶν ἰφροδῶ καὶ ὑεδῶ καὶ πο-
ταμῶς ἐξέειναι. τὸ δὲ παρόμοιον εἶναι τὸ δένδρον τῆς πε-
ρμίνθου, καὶ ἄλλοι τινὲς λέγουσιν. οἱ δὲ καὶ ὁ λωὸς περμίνθου
εἶναι. κομιδῆσαι γὰρ ἔξυλα πρὸς Αντίγονον ὑπὸ τῶν
Ἀραβῶν, τὸν λιβανωτῆν † καταγαζόντων, αὐτῶν δὲ
διέφερε ἔ τῆς περμίνθου. πλὴν ἔτι γὰρ μᾶλλον ἔπερον
ἀγνῶματα προσηγόνων. ἔποντο γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν δένδρων
τῶν, πῆς λιβανωτῆν γίνεσθαι ἔ τὴν σμύρναν. διὸ περ
ἐκείντον ὁ λόγον πητανώπερον, ὁ πρὸς τῶν ἀνα-
πλοσάειντων ἐξ ἡρώων πόλεως. ἐπεὶ καὶ τὸ ὑπερ Σάρ-
δεων πεφυκὸς ἔ λιβανωτῆ δένδρον ἐν ἱερῶ πνι, δα-
φνοειδὲς ἔχει τὸ φύλλον, εἰ δὲ πρὸς σαθμαῶδες τῆς τῶ, ὅτι
ὁ ἔ λιβανωτῆς. ἔ ὁ ἐκ τῶν σελήχους ἔ ὁ ἐκ τῶν ἀκρε-
μόνων, ἰμοίως ἔ τῆ ἔπει ἔ τῆ ὁσμῆς ἰμοιῶμερον τῶ ἀλλο λιβανωτῶ. πέφυκε δὲ τῶ τὸ μόνον τὸ δένδρον ἔδε-
μαῖς τυγχάνειν γεωργίας. εἶνοι δὲ λέγουσιν, ὡς ἡδῶν μὲν ὁ λιβανωτῆς ἐν τῆ Ἀραβίᾳ γίνεται· καλλίων δὲ
ἐν τῆς ἵπτικειδῶν νήσις * ἄν ἐνυπαρχῶσιν. ἐν ταῦτα γὰρ καὶ τὸ σχηματισθῆναι ἵπτι τῶ δένδρων οἷον αὐτῶν ἔλωσι.
καὶ πῆσαι τῶ τῶ γὰρ ὅσα ἀπίπτεον. ἐνδεχεται γὰρ ὅτιαν αὐτῶν βέλγηται πῆσαι τὴν ἐνομήν. εἰσι δὲ πῆσαι καὶ μεγάλοι

† λιβανωτῆς
διήται· καὶ
* αὐτῶν
ἀρχῶσιν.
† σκηματισ-
θῆναι.

atque ita vidisse has arbores, & * lectionem notasse * legendi
hoc modo ambarum: & caudices, & ramos incisos
quidem, sed alios veluti securi percussos videri, alios
tenuiores incisuras habere: & lachrymam aliam
decidere, aliam arbori inherere: nonnusquam
etiam subjectas tegetes ex palmis contextas, alibi
solum tantummodo † circumpavimentatum. Et † esse, Tbus
thus, quod tegete exciperetur † purum esse, atque
perlucidum: quod terra, minus: quod arboribus
inhereret ferro * depecti, & corticem ideo non-
nullis adjungi. Montem autem universum Sabæis
divisum dixere. Hos enim loci illius dominos esse.
Et justitiam inter se colere, quamobrem neminem
suas arbores custodire. Vnde & thus myrrhamque
fese largè ad naves in solitudine deportasse narra-
runt. Illud quoque iidem se audivisse dixere, myr-
rham thusque collectum vndique ad Solis delu-
brum conuechi, quod Sabæorum esse sanctissimum
inter omnia regionis illius: custodesque Arabes ar-
matos habere. Quibus singulos, suum thus acerva-
tum, & myrrham asportantes aliquid relinquere:
posita super acervum tabella, literis significante nu-
merum mensurarum, & precium, quod pro singulis
mensuris fit persolvendum. Mercatores vero qui
venerint, tabellas advertere, ejusque quod placue-
rit: prius dimensos, precium in eodem ponere loco,
unde merces acceperint: sacerdotem deinde ve-
nire, parteque tertia precii Deo accepta, reliquum
ibidem relinquere: idque servari tutissime domi-
nis, donec acceptum venerint. Alii thuris arborem
lentisco similem prodidere, & fructum quoque
lentisci. Folium subrutulum. Thus † recentium ar- † novella-
borum candidius esse, minusque odoratum: veterum
flavius, odoratiusque. Myrrhæ autem arborem
terebintho similem reddidere, sed scabriorem, spi-
nosioremq. Folium paulo rotundius, gultatu
proximum te rebintho. Earum quoque veteres præ-
stantiores haberi. Ambas veronasci in eodem lo-
co terra † subargilia, & sabulosa, & aquas fonte † argillosa
fluentes raras admodum comperiri. Hæc ergo illis
& crustosa.

* legendi
modum.
† esse, Tbus
circumpavimentatum, & ta-
men purum
esse, sed
† purius.
* derivadi.

† novella-
tum.

† argillosa
& crustosa.

* sed aspectu
pulchrius in
adjacenti-
bus insulis
quæ sub In-
dorum pote-
state sunt.
Fingunt e-
nim in his
quacunque
volunt for-
ma, dum ex
arbore ma-
nat.

† quamlibet
enim figu-
ram incisio-
ne acquirat.

σφόδρα τῷ χόνδρῳ ὡς τεῖναι τῷ μὲν ὄγκῳ χειρο-
πληθείαις, καθμῶ δὲ πλείον ἢ τρίτον μέρ^ο μνάς.
ἄρτος δὲ κωμίζεται ὡς ὁ λιθανωτός. ὀμοί^ο δὲ τῇ
προσούσει Φλαῖψ. τ^ῆ σμύρνης ἢ, ἢ μὲν εὐκλή, ἢ ἢ
πλασῆ. δοκιμά^σ ἢ ἢ μὲν αἰμείνων τῇ γούσι. καὶ
ἀπὸ ταύτης πλὴν ὀμοζῶρον λαμβάνουσι. ὡς μὲν ἐν
λιθανωτῆ καὶ σμύρνης, ἀρεῖ γὰρ ἐνὶ σχεδὸν ποσῶ^{τα} ἀκηκόαμ.

implere, pondere vero plusquam tertiam partem
minæ æquare possit. Thus omne * iners advehitur, * rude,
& aspectu cortici simile est. Myrrhæ alia stillati-
tia, alia fictitia est. Probatior melior gustu. Ejuſ-
que norma concolorem accipiunt. De thure &
myrrha hæc fere ad hoc usque tempus accepimus.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

EN τῇ τῶν ἀρρίθων ἑκάστῃ, ἢ ἴσθ. Theodorus legit,
μίσθ.
Σχῆδον ἢ συμφωνῆσι. Theodorus legit affirmativè. Non be-
ne. Eam nanque negant altitudinem, quam illi statue-
bant.

venias apud Aristotelem. Crevaces, Galli.
Τὸ ὑπερ σφόδρα πύφους. Theodorus, quæ super Sardes
surrexit. τὸ πύφους, nusquam pro eo, quod surrexit. Mar-
cus Polus, in Adena India provincia Thus album stillare,
scripsit, ex arboribus abieti similibus.

Ὅ, ἐξ ἡρώων ἐπιπέθῃ κόλπα. Theodorus, ex sinu He-
roum vehementer egressis. Nescio quid sit vehementer
hic. Vehementer putarem scriptum, si convenirent casus.
Συμπολήν. Theodorus, Lectiorem notasse. Melius, le-
gendi modum.

Πύφους δὲ τῷ μόνον τὸ δένδρον ἐδαμίας ἡρακλείας τυγχάνει.
Sic lege. Est igitur verè sylvestre.
Καλλίων ἢ ἐν ταῖς ἰσχυραῖς. Theodorus καλλίων, melius.
Quomodo igitur illud suavius? Nam bonitas in Thure ab
odore est. Finis enim crematio; cremationis odor. Finis
autem à forma, & bonitas. Dicas pulchrius visu. Mox
enim declarat, ἡρακλείων. Nec me latet Thuris alium
quoque usum esse. Verum hic de odore tantum & facie.

Ἀποξείν, Depecti. Sanè lana non est. deradi.
Ὁμοιοὶ ἰσχυραῖς ἡρώων. Lego, ἡρώων. ἡρώων
sunt Lentisci bacæ.
Ἐπαργίλον, ἢ παλακίδη. Plinius satù habuit, Argillo-
sam. Ἐ ἐ contrario addit, nitrofa. Ibi, ὑδατὸς πηλαία
πυλῆα. Theodorus, subargilliam terram, novè Ἐ minus
concinne. παλακίδη autem, tabulofam, male: Si ita scri-
ptum invenit: non ἀμείωδη, aut ψαμμοῦδη. Ego nusquam
vidi argillam simul cum sabulo. Neque enim coherent in
eadem gleba natura hæ. Sunt sanè inconciliabiles. Πλα-
κίδης, crustosa est. Omnis nanque Argillacea terra, ubi
æstu coquitur, crustatur. παλακίδης est, quæ reticulatim,
sive plagulatim hincit. Πλάκας ad hunc significatum in-

καὶ τὰς τῶν ἐστὶ ἀπὸ τῶν. Quia, inquit, qualem faci-
es incisuram: talis erit receptæ intro lacrymæ figura.
Quare igitur non liceat idem facere in continenti, sicut
insulans? Hoc amplius querendum est.
Ἄρτος ἢ κωμίζεται. Theodorus, iners. Non potuit in-
commodius. rudis. Grezo, dicunt alicubi in Italia: ut
puto, à lana è grege, nondum lota.

καὶ ἀπὸ ταύτης πλὴν ὀμοζῶρον λαμβάνουσι Vbi glebam unam
gustarunt, aliàs legunt, quæ similem colorem gerant: ne
omnes item gustu cogantur explorare.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite de Thure & myrrha agit. Arboris fa-
ciem non novisse veteres, ex eo palam fit, quod ex
aliorum dictis, scriptisque, diversas de utraque descri-
ptiones tradant. Quæ de utraque scribant ex amina-
bimus, & primum quidem Thuris historiam aggredie-
mur. Thuris arbor Græcis λίθων; lachryma λιθανωτός,
& λιθανωτός dicitur. Suidas λιθανωτόν καὶ λιθανωτός ὁ κερ-
πὶς ἔστι λιθάνη. λιθάνης δὲ αὐτὸ τὸ δένδρον. Contra tamen ob-
servarunt recentiores, λίθωνος pro lachryma, & λιθων-
τὸν pro arbore accipi apud Euripedem. Etiam apud
Dioscoridem cap: de thure, ubi λίθωνος φαρμακίαν vocat
thuriferæ arboris succum, qui prægnante cortice inci-
so, rotundus suapte natura profilit, & masculum thus
dicitur. Λιθάνη & λιθανωτός κερπὶς quid sit, exponendum
erit. Fructus thuris ad nos non adfertur, nec Græ-
corum Latinorumque quisquam descripsit. Galenus
in gloss. λιθωνωτός κερπὶς αὐτὸν ἴσως τὸν διομαζόμενον ἔσως
λιθωνωτόν, ἐπεὶ τὸν κερπὶνα ἔστι φυτόν ἢ γινώσκον ἐν ἡρώων
ἀρτίμων. Ipsum forte sic appellatum thus: quoniam se-
men thuris arboris in usum venire nescimus. Λιθωνος
elictum quidam volunt, à juvene Assyrio ejus nominis,
in hunc fruticem, sive arborem converso, quem, Deos
studiofissimè colentem, invidi occiderunt. Hinc diis
thure gratius nihil asserunt. Alii malunt à monte Liba-
no. Sed in eo Thuris arborem reperiri, veterum nemo
prodidit. Verisimilior illorum opinio, qui à λίθων, stillo
nomen accepisse scribunt. Officinæ olibanum & Thus
vocant, olibanum à Græca voce λίθων. Thus Latini
dixerunt & tus à tuis glebis. Hinc apud Statium inca-
væque glebis tura. Inde si nomen traxit, non per ὄ. sed
& scribendum, uti apud Ovidium, ni mendum librario-
rum fit.

ex sacculo tribus digitis de placenta libaret. Solebant
enim veteres thure ex acerra tribus digitis sumpto sa-
crificare. Ovid. lib. II. Fast.

Et digitis tria thura tribus sublimine ponit.

Lactant v. Instit. Nam cruciari atque interfici mal-
le, quam thura tribus digitis comprehensa in focum
jactare. Plin. lib. XII. cap. XIV. Alexandro Magno in
pueritia sive parsimonia thura ingerenti aris, peda-
gogos Leonides dixerat, ut illo Medos cum devicisset thu-
riferas gentes supplicaret. At ille Arabia potitus, thure
onustam navem misit ei exhortatus ut large Deos adoraret.
Thus in sacrificiis addebant ubi purgatæ, & in partes
dissectæ fuissent victimæ, antequam illarum membra
inensis altaribus imponerent.

Horat. lib. IV. oda. XIX.

Hic vivum mihi cespitem, heic
Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimi cum patera meri
Mactata veniet lenior hostia.

Thus in flammis injiciebatur, & in illud vinum è pate-
ris. Quod ita innuit Ovidius.

Thure dato flammis, vinoque in thura profuso
Cæsareumque boum fibris de more crematis.

Falsum & præter veritatem videtur, quod Plinius
lib. XII. cap. I. scribit. Qui primus invenerit (unguen-
ta) non traditur, Iliacis temporibus non erant, nec thure
supplicabatur. De unguentis alibi. Falsum, inquam, ante
Troicæ excidium thure non sacrificatum. Contrarium
sacra docet pagina, Livit. c. II. vers. imo. Anima cum
obtulerit oblationem sacrificii domino, simila erit ejus obla-
tio, fundetque super eam oleum & ponet Thus, & deferet
ad filios Aaron, quorum unus tollet pugillum plenum simi-
le, & olei, ac totum thus, & ponet memorabile (vel odorem
ejus) super altare in odorem suavissimum domino. Myrrha
græcis σμύρνα & μύρρα. Galenus in Exegefi μύρρα ἀνομι-
κῶς τῆν σμύρναν. διττὰ αἰ γὰρ φασί. Myrrha pro smyrna Æoli-
cum est. duplex enim scriptura reperitur. Quod alia ex-
emplaria diis τὸ ῥ γὰρ φασί τῆν σμύρναν. Ab Ætolis Latinos
myrrhæ vocem mutuasse, in dubium vocari non puto.
Myrrhæ nomen ut Poetæ fabulantur, accepit, à Myr-
rha Cyneræ regis Cypriorum filia, quæ nefando patris
amore

Tura nec Euphrates, nec miserat India costum.

Thus à græco verbo θύω nomen accepisse verisimile
est. Veteres enim Thure sacrificabant & supplicabant,
Vrg. XI Æneid.

Succedunt matres & templum thure vaporant.

Apud Porphyrium (ut Brodæus lib. III. cap. VIIT.
ait) Pythia inquit, Deum non magis lætatum fuisse,
Theffalo boves auratis cornibus (χρυσόκρινες) & hecato-
nibus offerente, quam ἑρμιωνίως Ἰσταντος τὸν ψαυτὸν εἰς ἔ
περὶ τῆν τῶν ἀρτίμων. quam cum bermionensis quidam

amore capta, cum aliquot noctes, auxilio nutricis cum illo concubisset, tandem illato lumine agnita, quum illam pater occidere vellet, noctis beneficio elapfa, in Arabiam confugit, ubi in arborem sui nominis est conversa. Ovid. x. Metamorph.

Ultima certe

Vota suos habere deos. Nam crura loquentis Terra supervenit, ruptoque obliqua per unguis Porrigitur radix, longi firmamina trunci, Ossaque robur agunt, mediaque manente medulla Sanguis it in succos, in magnos brachia ramos, In parvos digiti, duratur cortice pellis, Iamque gravem crescens, uterum præcinxerat arbor, Pectoraque obruerat, collumque operire parabat. Non tulit illa moram, venientique obvia ligno Subsedit, misitque suos in cortice vultus. Quæ quanquam amisit veteres cum corpore sensus, Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ. Est honor & lachrymæ, stylataque cortice myrrha Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.

Idem & Græci scribunt, ac quidem his versibus Lycophron,

ὄψεται ἢ τλήμων Μύρρας ἔρυμνὸν ἄστυ, τ' μογοσόκας Ὠδίνας ἐξέλουσε δένδρωδης κλάδου.

Cernit autem patientis Myrrhæ munitam urbem, eujus puerperas Ægiritudines solvit arboreus ramus.

Propertius,

Crimen & illa fuit patria succensa senecta, Arboris in frondes condita myrrha nova.

Myrrhæ nomen virifimile est accepisse ab odoris fragrantia, ὁπὸς τ' μύρρα, ungo, quod primum in unguentis locum obtineret. Videamus, quæ de Myrrha & Thure tradidit Theophrastus.

Γίγνεται, Thus, Myrrham, cæteraque aromata in Arabia provenire ait. Thus, myrrhamque in Arabia provenire, omnes scripserunt veteres. Arrian. lib. vii. Τῆς τε χώρας ἡ σύδαιμνος ἐπικρίνει αὐτὸν, ὅτι ἤκει ἐν τῷ λίμνῳ καὶ σίμῳ γίγνεται αὐτὸς, ὁπὸς ἢ τῶν δένδρων τῆς σμύρνας τε καὶ τῶν λιθωνίων. ἐν ἢ τ' ἴσμεν, τὸ κινάμαμον τιμολογία. οἱ λαίμῳ νος ἢ ὅτι γὰρ αὐτὸ κινάμαμον ἐκφέρειται. Innotabat eum (Alexander.) præterea opulentia regionis, (Arabice) quod audis se castam palustris locis apud eos nasci, ex arboribus Myrrha & Thus legi, ex fruticibus cinnamomon rescindi, præta suas sponte nardum gignere. Dioscorides etiam Myrrham, nec non Thus in Arabia provenire auctor est, lib. i, cap. lxxvii. & lxxxii. Σμύρρα δένδρον ἐστὶ δένδρον θηριώδες ἐν ἀραβίᾳ. Myrrha lachryma est arboris, nascens in Arabia. Λίβανος γινάσται μὲρ ἐν ἀραβίᾳ τῆς λιθωνιόφωτος κελυμίνης. Thus in ea quidem Arabia gignitur, quæ thurifera cognominatur. Quæ sit hæc Thurifera regio, videndum. Theophrastus, Thus & Myrrha quo loco nascatur scribit: ἐν τῇ τῶν ἀραβίων χώρῃ νόσῳ πρὸς τὴν Σαβῶ καὶ ἀδράμυτι, καὶ κίτιβανᾶ, καὶ μάμαλι, ut Aldinus codex, vel μάλι ut vulgatus. Hæc examinanda nobis, καὶ ἄρα νόσῳ, quid sit ignoro. Doctis. Gaza legit μέση, Arabum regione media. Plinius lib. xii, cap. xiv. Thura, præter Arabiam, nullis, ac ne Arabie quidem universæ. In medio ejus fere sunt Atramiæ, pagus Sabæorum, capite regni Sabota, in monte excelso, à quo octo mansionibus distat regio eorum thurifera, Sapa appellata, quod significare Græci mysterium dicunt. Spectat ortus solis æstivi, undique rupibus in via, & à dextra malis scopulis inaccessa. Id solum è rubro lacteum traditur. Sylvarum longitudo est schœnorum xx. latitudo dimidium ejus. (Schœnum supra cap. x. loco citato triginta stadiis constare scripsit.) Schœnus patet Eratosthenis ratione stadia xl. hoc est passuum quinque millia; aliqui xxxii. stadia singulis schœnis dederunt (Herodotus sexaginta lib. secundo). Malunt alii legere, ἀραβίων χερρόνησος; præceptoremque ἀραβίων χερρόνησος vocare Arabiam felicem, quæ peninsula erat, inter sinus Arabicum & Persicum. Arrianus lib. vii. Αἰὲ ἀναστρέφεται γὰρ πρὸς τὴν ἀλῆξοδρον, ἐξ ἡμετέρας τὸ μέγιστον τὸ χερρόνησος θαλάσσης πέντε, καὶ ὅσον ἢ πολὺ ἀπόδρον τῆς Ἰνδίας γῆς ἀκρότατον ἀνίσχεται ἐπὶ τὸν πελάγος τῆς μεσολένης θαλάσσης. Nam ad Alexandrum reversus, ingentem Cherronesi magnitudinem esse nunciavit, nec multum Indorum terra cedere, eique promontorium esse longe in Oceanum porrectum. Marcianus, καὶ ἄρα τῆς χερρόνησος μέση πρὸς ἀποτάτω ἰσθμῷ ἀποστραμίνης

ἀραβίων χερρόνησος. Plinius lib. iv, cap. xxviii. de felici Arabia. Ipsa verò peninsula Arabia inter duo maria, Rubrum Persicumque procurrens, quodam nature artificio, ad similitudinem atque magnitudinem Italiae maris circumfusa, in eandem etiam cæli partem nulla differentia spectat. Hæc quoque in illo situ felix. Et hæc viri doctiores de Cherronelo; quibus ἐν ἀραβίων χερρόνησος scripsisse Theophrastum, meo judicio, non probatur, potior Theodori lectio. In medio fere ejus sunt, dixit Plinius, quod ostendit Theophrastum ἐν τῇ μέσῃ scripsisse. Sed negant Plinium secutum Theophrastum, in hac Arabicarum gentium recensione. Hoc si est, commodè χερρόνησος legi potest. Sabam thuriferam regionem, vel ex Virgiliano versu lib. i. Georg. notum.

Molles sua thura Sabæi.

Item lib. ii. Georgicon:

Sola Indianigrum

Fert hebenum, solis est thurea virga Sabæi.

Sabam Stephanus inquit urbem fuisse rubro mari proximam. Σαβῶν πόλις μεσολένη πρὸς τὸν ἰσθμὸν θαλάσσης. Fuit alia etiam civitas Saba dicta, in Æthiopia, quam Cambyfes, ut narrat Iosephus, à fororis suæ nomine, Meroën nominavit. Sed de hac non loquitur Theophrastus, nec circa hanc Thus nascitur. Sabam αἰβίων Arabum Metropolim dictam velunt, ὁπὸς τ' αἰβίον, id est, venerari; vel ὁπὸς τ' βίβιν, sacrificare. Neutrum placet. Nec est verifimile Arabicæ urbi Græcum impositum fuisse nomen. Magis arridet Iosephi sententia, qui à Saba Cusi filio, à Cham orto, Sabeos dictos dicit. A Nicandro gerræum thus laudatur.

γερράους λιθωνιό χύσιν περιπρηγία γάμων. Gerrasi thuris lachrymam quæ circum ramos concrefcit. Scholiastes γερράους τ' ἀραβίων, γέρρα γὰρ πόλις τ' ἀραβίων. Vrbs Arabia. Stephanus, γέρρα πόλις καὶ δάμων. Vrbs Chaldaeorum. Meminit hujus oppidi Plinius lib. vi, c. xxviii. Vbi turres habere inquit, ex solis quadratis molibus. Gerraium Thus itaque, quasi diceret Arabicum. Doctissimi viri ἀπὸ ἀδράμυτι, legunt ἀδράμυτι vel ἀδράμυτι. Plin. lib. vi, cap. xxviii. atramiæ. Sabæi, Arabum propter thura clarissimi, ad utraque maria porrectis gentibus. Oppida eorum in rubro litore, Marane, Marma, Colonia, Sabatra: intus oppida Nascus, Cardava, Carnus, & quo merces odorum deferunt, Tomala. Pars eorum Atramiæ, quorum caput Sobotale sexaginta templa muris includens. Perinde est, utrum ἀδράμυτι, an ἀδράμυτι legatur; utrumque enim dicitur. Nam ἀραβίων τε καὶ ἀραβίων τε legitur. Etiam κίτιβανᾶ, non κίτιβανᾶ scribunt. Strabo. Φίρει ἢ λιθωνιόν ἢ κίτιβανᾶ, σμύρρα ἢ κίτιβανῶν. Regionem thuriferam Perephi auctor his verbis describit. Καὶ χύσιν λιθωνιόφωτος ὄρεσιν ἢ καὶ δισσῶν ἀπὸ πρυμνῶν ἰχθυῶν καὶ ἰμικλάδῃ κατὰ τὸ δένδρον φερεμύτων τ' λιθωνίων. Regio est thurifera montana, aditu accessuque difficilis, ære crasso, atque nullo, ex arboribus thus producentis. Arboreus thuris & myrrhæ, alias cultas, alias incultas esse scribit Theophrastus, & alias quidem supra montes, alias ad pedem montis. At tolluntur, inquit Plinius loco citato. Colles alti, decurruntque & in plana arboribus sponte nata. Scribit Garcia lib. i, historiarum cap. vi, se ex Lusitanis, qui diu in Arabia vixerunt, intellexisse thuris arborem ab Arabibus Lovan dici, ejusque duplex genus esse; alteram montanam, alteram in planis nascentem. Montana arbor montibus confragosis provenit, optimumque & laudatissimum thus profert. In planis verò nascens, thus profert nigrum, improbum, quo cum aliam arborem resinis permisto, naves picant & obliniunt, uti nos pice solemus. Idem nonnullas arboris myrrhæ thurisque dat descriptiones. Ex quibus illud, ut dixi, facile percipi potest, veteres ignorasse, quæ arborum harum facies sit. Apertè id fatetur Plinius lib. xii, cap. xiv. Nec arboris ipsius quæ sit facies constat. Res in Arabia gestimus, & Romana arma in magnam partem ejus penetraverunt. Cæsar etiam Cæsar, Augusti filius inde gloriam petiit: nec tamen ab ullo (quod equidem sciam) latino, arborum etiam tradita est facies. Græcorum exempla varianæ. Quæ scribit examinandimus. Primum: Thuris descriptio, uti etiam myrrhæ, à recentiorum nemine, quod sciam, confirmatur. Nisi quod Plinius lib. xii, cap. xiv. dicat ex Græcorum sententia, Alii folio pyri, minore duntaxat, & herbidi coloris prodire. Et de myrrha hæc capite sequenti tradit. Arbori altitudo ad quinque cubita, (hoc Theophrastus de Thuris arbore, quam non magnam dicit, sed quinque fere cubitis attolli, Myrrhæ ar-

borem minorem dicit,) nec sine spina, caudice duro & in-
 torto, crassiore quam thuris, & ab radice etiam quam reli-
 qua sui parte. Corticem levem, similemque unedoni.
 Theophrastus, adrachne, quod verbum Plinius nonnun-
 quam unedonem, non raro portulacam interpretatur:
 idque, quia unedo adrachni similis, & Latinis notior.
 Versio præterea nos recte interpunxisse docet. Quod
 Lectorem admonere volui. Επι γῆς ab radice, ex Pli-
 nio, reddidi, ea parte que terræ ac radici propior.

Οὐδὲ πῶς γδ. Alii, inquit, arborem utramque non
 magnam esse referunt, sed minorem myrrhæ. Locus
 admodum depravatus. Φύλλον scriptum est, ἢ ἔχει τὸ
 λιβάνα, ἢ τὸ δάφνη. An utraque arbor habet folia
 thuris, ac thus laurina? Illud nemo non videt esse
 ineptum, & stolidum: Dissimilia plane sunt laurifolia
 & oleæ. Restitui, φύλλον ἢ ἀνόμοιον ἔχειν. Ut sensus sit, ma-
 gnitudine utramque arborem convenire, verum folio
 plane differre. Ac thus lauri, myrrham oleæ simile fer-
 re. Nec magna mutatio, si legamus, φύλλον ἢ διαφέρει τὸ
 λιβάνα ἢ δάφνη. Folio esse laurino thus, repetit ad fi-
 nem capitis; quem locum exscripsit Plinius. De myr-
 rhæ facie hæc Plinius, Scabrum alii, spinosumque dixe-
 runt folium, olivæ; verum crispum & aculeatum, juba olu-
 satræ. De juba nihil Theophrastus, nec jubam fert olu-
 satrum arborefque. Sed vult Plinius, lubam regem foli-
 um myrrhæ, olusatro simile scripsisse. Capite præce-
 dente thus ex Iubæ sententia his verbis describit. Iu-
 ba rex in voluminibus quæ scripsit ad Cajum Casarem
 Augusti filium, ardentem fama Arabiæ, tradit contorti esse
 caudicis, ramis acerbis, maximè pontici, (vide quæ supra
 cap. de acere) succum amygdalæ modo emittere, talesque
 in Carmania apparere, & in Ægypto satas studio Ptolomæo-
 rum regnantium. Folium olivæ simile. Rectè itaque le-
 gitur ἰλιάς, cum antea πηλίας legeretur.

Sequitur Thuris legendi modus. Supra capite præ-
 cedenti & incifura, & sponte manare, scripsit Theo-
 phrastus. Hoc loco docet diversa incidendi ratione
 uti Arabes. Addit aliud Thus decidere, aliud adhære-
 re cortici; insuper aliud subjecta tegete colligi, aliud
 in terram cadere, sed circum pavimentatam, utrumque
 purum esse, sed purius quod in subjecta tegete colligitur,
 minus purum quod in terram cadit. Quod vero
 cortici adhæret impurum esse. Nec hoc præter ratio-
 nem, idque quia ferro deradi debet. Quod fieri nequit,
 quin aliquid corticis adhæreat. Improbæ est lectio.
 Μόνον ἢ δάφνη, ἢ ἡ ἑρπύλη. Lego, ἡ ἑρπύλη, ἢ ἡ ἑρπύλη, & mox
 εἰς τὴν μάλλον ἡ ἑρπύλη. Pro quo vulgo, ἡ ἑρπύλη legitur.
 Impurius etiam illud esse, quod in terram pavimenta-
 tam cadit, quam quod in subjectam tegetem, præter
 rationem non est. Nam facilius terræ quid adhæret,
 quam tegetibus. Plinius loco citato, Meti semel anno so-
 lebat, minore occasione vendendi. Iam questus alteram
 vindemiam affert. Prior, atque naturalis vindemia, circa
 canis ortum, flagrantissimo æstu, incidentibus qua maximè
 videatur esse prægnans, tenuissimusque tendi cortex. La-
 xatur hic plaga, non admittitur. Inde profilit spuma pin-
 guis. Hæc concreta densatur, ubi loci natura poscat, tegete
 palmea excipiente, alicubi area circumpavita. Purius illo
 modo, sed hoc ponderosius. Quod in arbore hæsit, ferro de-
 peñitur; ideo corticosum. Purius, inquit, illo modo, nem-
 pè tegete palmea si excipiatur, ponderosius, si area cir-
 cumpavita. An itaque ἀντὶ καὶ πῶς scriptum fuit βαρὺ.
 Non enim est præter rationem, gravius esse, ob terram
 quæ facile illi admiscetur. Nec præter rationem purum
 esse, impurius tamen eo quod in tegete colligitur.
 Proxime ad vulgatam lectionem accedit ἡ ἑρπύλη, quam
 lectionem idcirco præfero, nec puto scripsisse Theo-
 phrastum, βαρὺ εἶναι. Tantum enim ponderis non assumit,
 ut ideo mereatur ponderosum dici. Quin etiam ἡ ἑρπύλη
 scriptum fuisse, quæ sequuntur apud Theophrastum la-
 tis ostendunt. Doctissimus etiam Gaza legit ἡ ἑρπύλη.
 Sed non animadvertit ἀντὶ, ἢ, legendum μάλλον. Et pu-
 rum, inquit, thus quod tegete exciperetur, purum esse,
 atque perlucidum. Sensum nullum hæc lectio habet.
 Tautologia est dicere, purum thus quod tegete exci-
 peretur purum esse. Impurum esse nequit quod purum
 est. Vnum tantum Thuris genus novit Periplus auctor,
 quod cortici adhæret. Εἴτι τὰ μὲρ δένδρον λιβάνα φέρει &
 μέγιστα λίαν εἶδη ὑψηλά. Φέρει ἢ ἐπὶ τῆ φλοιῶ προσόμενοι τὸν
 λιβάνα, ὡς πῶς καὶ παρ' ἡμῶν ἐν Ἀργυπέτῃ διδάσκει δακρυεὶς τὸ
 κόμιν. Arborea illa thurifera non admodum magnæ sunt,
 atque proceræ, ipsæque thus producunt, in cortice con-
 cretum, quemadmodum apud nos in Ægypto, nonnullis

ex arboribus gummi lachrymarum instar promanat.
 Τῶν Σαβαίων, De moribus Sabæorum hæc Plinius lo-
 co citato. Sylva divisa, (Theophrastus montem inquit
 divisum) certis portionibus mutua innocentia tuta est.
 Neque ullus faucias arbores custodit. Nemo furatur al-
 teri. At hercule Alexandria, ubi thura interpolantur,
 nulla satis custodit diligentia officinas. Subligaria signan-
 tur opifici. Persona adjicitur capiti, (ne videat opifex
 quæ adendum sit ad furtum, quæve exeundum,) den-
 susque reticulus. Nudi emittuntur. Tanto minus fidei
 apud nos pœna, quam apud illos sylvæ habent. Nec tantum
 apud Sabæos sine ulla custodia, sed etiam per totum
 finem Sachaliticum. Periplus auctor, Μισοχρηστία ἢ ὁ
 λιβάνα ἐπὶ δάφνη βασιλικῶν, ἢ τῶν ἐπὶ πρῶτα περὶ πομίνων.
 Thus illud à regiis servis, atque supplicis addicis, traeta-
 tur atque colligitur. Idem, Παρ' ὅλον ἢ τὸν σαχαλίτην χῶ-
 μον κειμῖον καὶ ἀφυλάκτων, δυνάμιν θιῶν πλὴ τῶν τοῦ τόπου
 ἐπιτηθεύων. Οὐ πὶ γδ λάθρα, ἢ πφανερῶς χωρὶς βασιλικῆς ἐδ-
 σεως εἰς τὰς οἰκίας ἐμβληθῆναι δύναται. Καὶ ἡ χῶμῶν τις ἀση, ἢ
 δύναται πλεῖστον τὸ πλεῖστον ἀποδαίμεν. Per universum au-
 tem illum finem Sachaliticum in unum quendam tumulum
 congestum, sine ulla custodia est, Diis nimirum quadam sua
 virtute locum illum tutantibus. Nam neque clam, neque
 aperte, sine regis permissione ac potestate, in naves impor-
 tari potest. Ita ut si quis vel granum sustulerit, atque navis
 imposuerit, illa à Demone quodam retenta, minimè inde
 possit à portu solvere. Garcia lib. i, cap. vi. Eæ arboris
 (thuris nempe) illius provincia cedunt regi, nec cuiquam
 thus colligere licitum est, nisi regis permisso. Confluunt
 eò negotiatores ex Adem, Xael, & aliis Arabiæ locis, &
 cum rege de thuris quantitate quam avecturi sunt, &
 de pretio convenire solent, modò laudatum sit ac le-
 gitimum.

Quomodo Thus ad alias deferatur gentes, do-
 cet idem Plinius loco citato: Thus collectum Sabotam
 camelis convehitur, porta ad id unâ patente. Digredi
 via capitale leges fecere, ubi decimas Deo (ἡλίῳ Theophra-
 stus. Solem antiquissimos Ægyptios, fortasse etiam A-
 rabes, pro numine coluisse constat) quem vocant Sabin,
 mensura, non pondere sacerdotes capiunt. Nec ante merca-
 ri licet, inde impensæ publicæ tolerantur. Nam & benigne
 certo itinerum numero Deus hospites pascit. Evebi non po-
 test nisi per Gebanitas. Itaque & horum regi penditur
 vectigal. Caput eorum Thomna abest à Gaza nostri litoris
 in Iudæa oppido LXXX. XXVII. millia passuum, quod
 dividitur in mansiones camelorum LXII. Sunt & quæ sa-
 serdotibus dantur portiones, scribisque regum certæ. Sed
 præter hos, & custodes, satellites, & hostiarii, & ministri
 populantur. Iam quacumque iter est, aliubi pro aqua, ali-
 ubi pro pabulo, aut pro mansionibus, variisque portoriis
 pendunt, ut sumptus in singulos camelos denarium D C
 LXXXVII. ad nostrum litus colligat. Iterumque imperiū
 nostri publicanis penditur. Itaque optimi Thuris libra
 XVI. pretium habet. Secunda XV. Tertia XIV. Camelis
 Sabotam advectum thus testatur Periplus auctor. Ὑπὲρ
 κειται ἢ αὐτῆς μεσσηρῆ ἢ μεσσηρῆς σαβαίου, ἐν ἣ καὶ ἡ βασι-
 λικὸς κητεία. Πᾶς ἢ ὁ θρονίον ἐν τῇ χῶμῳ λιβάνα εἰς αὐτῶν
 αἰσῶν ἐκδοκῶν ἐισαγεται, καὶ πολλοὶ τε καὶ οὐλοῖς ἐν τῆς δει-
 ματίας ἐξ ἀσχῶν καὶ παλοῖς. Supra hanc Sabata metropo-
 lis mediterranea sita est, in qua rex sedem suam habet. In
 hac Thus quod in regione illa nascitur, ceu commune quod-
 dam receptaculum, partim camelis, partim raris quibus-
 dam vernaculis pelliceis, quæ ex utribus confectæ sunt,
 partim denique aliis navibus convehitur. Senfum hujus
 loci esse, volunt viri docti: thus deferri utribus, vel
 navigiis utribus factis ad emporium Canam. Nam de
 emporio ipso, non de urbe Sabbathis hæc inquitur ac-
 cipienda. Medicis parum interest, an de emporio Ca-
 na, an de urbe Sabbathis loquatur Auctor, nec ex ea uti-
 litas aliqua ad ipsos accedit. Historicis hoc negotium
 comittunt.

Εἰ καὶ σὺ ἐν τῶν ἰαυτῶ. Ideo dixit Plinius loco citato,
 Nec præterea Arabum alii thuris arborem vident, ac ne
 horum quidem omnes. Feruntque M. M. M. non amplius
 esse familiarum, quæ jus per successiones id sibi vindicent.
 Sacros vocari ob id, nec ullo congressu feminatum, fune-
 rumque, cum indicant eas arbores aut metant, pollui. At-
 que ita religione merces augeri. Quidam promiscuum jus
 sis populis esse tradunt in sylvis. Alii per vices annorum
 dividi.

Φύλλον ἢ. Aliam descriptionem Theophrastus thuris
 myrrhæque tradit. Nempe Thuris folium, fructum-
 que lentisco similem esse. Plinius loco citato: Aini len-
 1160

tisco similem subrutilo. Ex recentioribus Garcias Ab-
 horto, proregis Indiæ medicus, Thuris arborem hoc
 ferè modo describit. *Thuris arbor humilis est, & folia*
habet lentisco similia, peculiarisque est Arabia. Verisimi-
le itaque lentisci facie arborem esse. Contra Theve-
tus, hic à Garcia diffidet, ac tomo 1. Cosmographiæ,
lib. iv. scribit: Thuriferam pinus resiniferas referre, &
succum fundere, qui tempore durefcit, & Thus vocatur.
Cum quo granula reperiuntur, arenæ, aut sabulo similia,
quamannam Thuris vocant. Multas regiones & insulas
buius esse feraces, non solum Arabiam. Nugandi hic occa-
sionem præbuit Cardano, qui lib. viii. de subtilitate
hæc de Thure scribit. Est & thuris planta — abies hæc
pufilla, que apud Sabæos ob siccitatem cæli lachrymâ hanc
mittit — ut cupresso, ita libanotis abieti proxima est,
quod arbusculosa ex arboris genere sit. Itaque in Apenni-
no herbam, aut potius suffruticem libanoti dissimilem, immo
ex illius genere, angustioribus foliis, acri sapore, vidi, quod
ita thuris odorem, saporemque refert, vt non dubium sit,
Thus non ex alio genere plantæ fluere. Monstruosa & in-
epta hæc sunt, non subtilia. Nam si non nisi cæli aut
foli vi differt abies à libanotide, iisdem legibus, quibus
suam sanxit comparationem Cardanus, eodem sub cæ-
lo cupressus & sabina idem erunt: hoc falsius nihil ex-
cogitari potest. Contrarium hortus Lugdunensis tes-
tatur, etiam nosfer. Vtriusque semen ex calidis acce-
pi regionibus, utramque commisi terræ, etiam quod
in frigidis collegi, ex utraque sabinæ simillima, ac à
cupresso diversissima surrexit. Odor, sapor, & verbo
ut dicam, nihil conveniebat. Quid quæto propinquius
quam Aurantia & Limonium? differunt tamen certa
& præscripta specie. Quid, Galeno si credimus, myr-
rhæ est similius opocalpaso? Quantum & in quibus
differtur, suo damno, qui experti sunt, didicerunt. Præ-
terea nemo unquam Thuris arborem similem abieti
dixit: resiniferas referre jam ex Theveto audivimus.
Quod, inquit, in Apennino monte se suffruticem inve-
nisse, qui Thuris odorem & saporem referret, inde
concludi non potest, ex eo genere Thus fluere in Ara-
bia. Ridet Theophrastus illos cap. 1. huius libri, qui
crediderunt ex myrrha Arabica proventuram olusa-
trum, quod lachrymam Myrrhæ similem ferret hip-
poselinum: eodem jure exploderet Cardani senten-
tiam. Miror quod nusquam tradiderit olustrum ac
myrrham eandem esse plantam: non minus id verisimi-
le videtur, quam Thuris & libanotidis, aut abietis ean-
dem plantam esse. Libanotis vulgo dicitur planta à
Cardano in Apennino monte reperta. Doctissimi Lob-
elius & Pena, quid de Thure Rupellæ intellexerint,
adscribam. Thuris limpidi, pellucidi, & resinæ cedriæ
amuli nitorem, puritatemque succini affecuti, nobis & vi-
sendi & habendi fuit copia, multis in locis, quod non ualè
cum Dioscoridis notis quadrat, si notas, usumque per-
pendas: Nam & dum adolescit, suavissimum balat odo-
rem, & vulneribus, tumoribus discutiendi vi, nonnulla re-
liæta adstrictione, ad robur partis opem certam fert. Ru-
pelle occidentis maris quadriennium ferè est, cum doctus me-
dicus Sannatus nos gummi islius glebis, arboris fructu &
folio donavit: afferebat nihil tamen sed sibi relatum à nau-
tis utrumque trunci pino similis sobolem esse. At folium
quia valde quam rarum, neque dum ab ullo depictum, hic
dedimus, magis sciscitaturi, sit ne resiniferæ plantæ, quam
asserturi. Est namque quod raro contingit aliis, ab imo pe-
diculo ad summum usque cucula verticem, duplicatum,
quasi ex geminis conflatum tenuibus tunicis, vagina, ses-
qui-palmum longa, instar infundibuli, hiantis histriosis
speciem præ se ferentis: superne galeata videtur, quod de
floribus napelli & lonchitide, non de foliis ullis memorant
auctores.

Eivay, Thus novellarum arborum candidius, sed mi-
 nus odoratum est. Contra veterum flavius & odora-
 rius. Plinius loco citato. *Autumno legitur ex æstivo*
partu. Hoc purissimum, candidum. Secunda vindemia est
vere, ad eam hyeme corticibus incisis. Ruffum hoc exit nec
comparandum priori, illud carpheoton, hoc dathiaton vo-
cant. Creditur & novellæ arboris candidius, veteris odo-
ratius. Purissimum inquit esse candidum, sed hoc Theo-
phrastus minus odoratum esse dicit. Carpheoton vocari
scribit, credo à festucea levitate: Κάρεϑ enim Græ-
cis festuca est. Alterum genus dathiaton, δάπης δάιδϑ
καὶ ἔϑις, quod incensam tædam, aut sulphur oleat. Aut
quod ἐν τῷ ἵδιῳ in sacrificiis odorem tædæ imitetur. Sed
tum scribendum δαθιαθόν. Alii dathiaton legere ma-

lunt δάπης δάιδϑ, à similitudine tædæ, aut unguinis tæ-
 dæci. Optimum etiam Thus Dioscorides candidum
 inquit. Πρωτόει δὲ ὁ ἀβρῖν καλεῖται τρυγίας προσῦνϑ φυ-
 σικῶς. Ἐπὶ δὲ τριῖτϑ ἀρεμϑ, λουκοσι καὶ θλαδῆις ἐνδῶν
 λιπαροῖς, ἐπιθυμαδέιστε παχῶς ἐκακώμενϑ. At primas tenet
 masculum stagonias appellatum, natura sponte rotundum.
 Tale autem minime sectum est, candidumque visitur, &
 cum frangitur intrinsecus pingue, cum adoletur, statim ar-
 det. Plinius loco citato. Quod ex eo rotunditate gutta
 pendit, masculum vocamus, cum alias non ferè mas-
 vocetur, ubi non sit femina. Religioni tributum, ne sexus
 alter usurparetur. Masculum aliqui putant à specie te-
 stium dictum. Præcipua autem gratia est mammoso, cum
 hærente lachryma priore consecuta alia miscuit se. Singula
 hæc manum implere solita invenio, cum minore diripiendi
 aviditate, lentius nasci liceret. Græci stagoniam & atomon
 tali modo appellant, minorem autem orobiam. Hæc satis
 sunt confusa & turbata: cur masculum vocetur, rectè
 docet. Masculum præstantissimum esse docet Vir-
 gilius:

Verbenasque adole pingues, & mascula thura

Mascula adoleri jubet, quod præstantissima & excel-
 lentissima sint, quod enim diis offertur, præstantissimum
 & eximium esse debet, primamque bonitatis gloriam
 obtinere. Et apud Alciphronem sic scribitur. Καὶ κρι-
 θερῶν πῖνα δὲι προσελίσσῃ τὴν γυνῶκα καὶ παρὰ σκευῶσιν πῖνα ζῶα
 ἰερέσῃ, & λιβανῶν ἰερέσῃ, καὶ τρυγίας μακροῖς, καὶ πῖματι σε-
 λήνῃ. Καὶ ἀγροῖα φύλλα ἢ ἀθηραπῶν Masculi Thuris multis
 in locis meminit Galenus; uti lib. x. κατὰ τῆς, cap. 11.
 Eodem libro cap. 111. scribitur λιβανῶν ἀρετῆ γοδ. Ἀρ-
 ϑϑ Hippocrati sæpe formam, qua panes fieri solent,
 denorat. Sic ἀρεποκοῖ dicuntur, qui alias trochiscoi. Vul-
 gatam si servamus lectionem, massam accipi oportet,
 ut inter mannam & minora fragmenta distingua-
 tur. Sed fortasse corruptus codex. Ac ἀντὶ ἀρετῆ ἀπέ-
 με, vel ἀτμήτις legendum, quo nomine Dioscorides
 & Oribasius optimum Thus appellari scribit, vel λιβανῶν
 ἀρετῆ, uti capite præcedenti. Nec inepte λιβανῶν ἀ-
 κροῖτις restituetur, Thuris puri drachmas quatuor.
 Sunt, qui Plinium notant, quod masculum à mammoso
 distinxerit. Rem, inquit, prorsus eandem separat,
 quia diverse expositam reperit. Thus masculum aliqui
 dici putabant, quod testiculorum speciem referret.
 Idem erat & mammosum: nam eadem fig. ra est, ge-
 minæ mammæ & testiculorum, ita formabatur thus
 cum hærente & pendente adhuc gutta priore, confe-
 quebatur alia, quæ miscbat se, & priorem geminabat.
 Hoc thus quidam masculum vocabant. Alii mammo-
 sum à mammarū figura: tamen diversum est mammo-
 sum, & masculum. Falluntur hi viri, etiam doctissimi.
 Autopsia docet mammosum thus oblongis grumis
 quandoque singulis, quandoque geminis mammarum
 pendularum instar compositum. Masculum parvis, ro-
 tundis, candicantibus, aut flavis grumis, avellanæ æqua-
 libus, nonnunquam minoribus, non raro majoribus,
 partim singulis, partim geminis veluti testiculis cohæ-
 rentibus constare. Quod autem statim subjungit Plini-
 us, singula hæc manum implere, nihil facit ad rem, &
 alieno loco insertum est. Præcessit de mammoso, quod
 ex geminatione guttæ manantis formatum est: sub-
 jungit, hæc singula manum implere solita, quasi maxi-
 ma illa grana sic fierent, quæ ex duplici gutta constan-
 rent. Exscripsit verba Theophrasti, quæ ad capitis fi-
 nem reperiuntur, ac ineptè hoc loco inseruit. Nec mi-
 nus ineptum, quod sequitur, Græci stagoniam & ato-
 mon tali modo appellant. Videtur velle stagoniam &
 atomon propriè Græcis appellari thus huiusmodi, cuius
 singula grana manum impleant, quod est præter verita-
 tem & nihil tale apud Theophrastū, qui raro id eve-
 nit inquit, ut singulæ glebæ manum impleant, etiam
 de Indico, (pace Garcie hoc dicere liceat) non Arabico
 loquitur. De Indico plura infra. Σπυγίας dicitur δάπϑ
 τρυγίας, à gutta, quod rotundum, guttatim manans, ef-
 flueret. Οribasius ἀντὶ ἀρεμϑ, legit ἀτμήτις, ἰνδῶν
 αἰθῶν, quod sectionem non passum fuit. Ἀτμήτις λιβανῶ-
 νος, meminit Polemon apud Athenæum lib. xi, pag.
 4. 6. Καὶ ἔϑις ἀφῆσαν ἰς τὴν γάλακτα, κεράμειον κύλιον κα-
 θῆναι ἰς αὐτὴν ἀίθρα, καὶ κρητῆ, καὶ λιβανῶν ἀτμήτιν, & ἄλλα
 ἀτῆα μετὰ τῶν ἰσθμῶν. Projiciunt in mare calicem ficti-
 lem cum floribus, favis non secto thure aliisque non nullis
 aromatis. Hæc lectio probatur Helychii auctorita-
 te: ὁκοτῶν ἰσθμῶν & ἀτμήτις λιβανῶν. Sed perinde
 quam

quam sequamur sectionem & ἄσμον, & ἄσμητος non sectum, vel sectionem non passum denotat. Probabilior Oribasii lectio. Myrrhæ arborem Therebintho similem esse inquit, sed scabriorem spinosiorumque. Plinius lib. cit. cap. xv, ἀρκούρα legisse videtur, aliqui similem junipero, scabriorem tamen spinisque horridam, folio rotundiore, sed sapore juniperi. Altam ab hac plane diversam, Thuris myrræque dat descriptionem, Diodorus l. v. Ἡ δὲ φύσις τῆς λιβαριῶν ἐστὶ καὶ αἰσθητὴ ἐστὶ τοιαύτη δένδρον ἐστὶ πρὸς μὲν γὰρ μικρὸν τῆς ἰσχυροῦς τῆς ἀκρότης τῆς ἀγρωπίας τῆς λειψίας περιμεφείη, πρὸς δὲ φύλλα τῆς δένδρου ὁμοία τῆς ὀνομαζομένης ἰσχυρίας, καὶ τὸ ἀνθος φησὶται ἐστὶ αὐτῆς χρυσοειδὲς. ὁ δὲ λιβαριῶν γινόμενος ἐστὶ αὐτῆς, ὁπότεται αἰς αἰ δάκρυον. τὸ δὲ τῆς σμύρνης δένδρον ὁμοίον ἐστὶ τῆς σχύρας τὸ δὲ φύλλον ἔχει λεωπέτερον, & πυκνότερον, ὁπότεται δὲ ἀποκακώσεως τῆς γῆς ἀπὸ τῆς ῥίζης καὶ ὅσα μὲν αὐτῶν ἐν ἀγρῶν γῆς φύεται ὅκα τῆς γῆς γίνονται διὰ τὴν αἰσθητῆς, ἰσχυρίας, καὶ ὁ μὲν πυρρὸς ἐκατέρωθεν τῶν ἀρκούρων, ὁ δὲ λευκὸς χειμεριῶν ἐστὶ.

Natura, Thuris & collectio ad hunc se modum habet. Arbor est pusilla, alba Egyptiorum spinæ, (vide l. iv, c. 111 hist. Interpretes καὶ μὲν faba) ad speciem similes, foliaque salicis refert. Florem gerit aurei coloris, ex cujus cortice inciso succus instar lachrymæ exstillat. Myrrhæ arbor lentisco formam imitatur, sed folium habet tenuius, magisque constipatum, effusa circa radices terra, (quod ablaqueare dicunt) succus emanat. quæ in bona existunt terra, (idem ferè Plinii verba supra citata; autumno, inquit, legitur — corticibus incisis) bis quotannis, in vere scilicet & æstate succum emittunt. Vernus equidem ruffus est ob rorem, sed hyemalis album habet colorem. Hyemalem vocat, qui autumnali tempore, ex æstiva incisione colligitur. Vernum: qui vere colligitur ex hyberna. Illud notandum; quod Dioscorides non Thuris, sed Myrrhæ arborem spinæ Ægyptiæ similem dicat. Theophrastus jam dixi Thuris arborem comparat lentisco. An Diodori, an librarii (qui alterum pro altero scripsit) error hic asserere neque verisimile Diodori. Dioscorides lib. i, cap. lxxvii, σμύρνα δάκρυον ἐστὶ δένδρον γινόμενον ἐν Ἀραβίᾳ ὁμοίον (vulgo ὁμοίον) τῆς ἀγρωπίας, ἀκρότης, & ἰσχυροῦς ἀπὸ τῆς δάκρυον ἐστὶ ὑπερωμίας ψυδάδας. τὸ δὲ ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων ἀεὶ γίνονται. Myrrhæ lachryma arboris nascens in Arabia Ægyptiæ spinæ similis, quæ quidem incisa lachryma in substrata vegetes destillat, pars vero circa caudicem ipsam concrevit. Acatix arbori non dissimilem esse myrrhæ, ex Theophrasto colligi etiam potest, contortam enim dixit & spinosam. Vide quæ cap. de Acacia. Thuris arborem lentisco similem scripsit Theophrastus. Plinius, & ex recentioribus Chareias, qui Myrrhæ lentisco similem dixerit repperi neminem.

Γηναδου, Vtramque arborē inquit nasci in terra argillosa & crustosa, &c. Male Theodorus κακὰ αἰσθητὴν fabulosa vertit. An itaque legit αἰσθητὴν, aut ψευδαἰσθητὴν? Neutrum aridit. Non coheret argilla cum sabulo, dissimiles naturæ & inconciliabiles. Servo itaque κακὰ αἰσθητὴν omnis enim argillacea terra, ubi estu coquitur crustatur. Plinius loco citato: Terram argillosam esse convenit, raris fontibus ac nitrosis. Nitrosos fontes esse non scripsit Theophrastus, nec inde non esse verum colligi non potest.

τὸ δὲ πρὸς μύρρον. Non desunt, inquit, qui terebintham similem thuris arborem esse ajunt? Hunc locum his verbis exscripsit Plinius: Quidam, inquit, terebintham esse, & hoc visum Antigono regi allato frutice. Theophrastus non fruticem, sed lignum allatum scribit.

Ἄλλοι δὲ ἄλλοι. Alii, inquit, Thus myrrhamque, ex eadem arbore nasci scribunt. Plinius loco citato: Nec non fuerit qui è thuris arbore utrumque nasci mentirentur. Sanè parum hoc verisimile, nam dissimilis nimium lachryma.

Ἐπεὶ τὸ. Probat eorum opinionem, qui lauro similem dixerunt. Plinius loco citato: Cortice lauri esse constat, quidem & folium simile dixerunt. Talis certe fuit arbor Sardinibus. Nam & Asiæ reges ferendi curam habuerunt. Quod Theophrastus probabile dicit, id Plinius affirmat. Probat verisimile admodum facie laurina thuris Arabiæ arbore esse, quia Thus quod collectum ex arbore circa Sardes nata, proximum visu odoratuque erat thuri in Arabia collectum. Quod addit Thuris arborem planè cultum omnem aspernari, sibi contradicere videtur. Nam ad principium capitis dixit, quosdam colere, quosdam agere vitam incultam. Dicendum inde non posse concludi non aspernari cultam, vel dicendum respectu reliquarum arborum, hanc non videri culturam.

Κακὰ μὲν. Plinius loco citato: Quidam in insulis melius putant gigni, Iuda insulis negat nasci, κακὰ μὲν dixit

præceptor, id est, visu pulchrius. Si enim quod in Arabia nascitur suavius, quomodo melius quod in insulis provenit? Bonitas enim Thuris ab odore est. Omisit doctiss. Gaza, ὅτι ἐν πέρσῃ, credo quod depravata. Lego δὲ ἐν ἰνδῷ ἀρκούρα. In insulis quæ sub Indorum imperio sunt. Ab his insulis thuris aliud genus Indicum dictum. Quod ignorarunt ii, qui veterum scripta hac de causa rodunt. Per universam Indiam, inquit Archiater proregis Indiæ, Thus non nasci certum est, cum quicquid Thuris hic consumitur, & hinc in Lusitaniam evehitur ex Arabia deferatur. Non possum ergo non mirari à quo Dioscorides, (quem tamen Avicenna lib. 2, cap. 525 secutus est) Thus in India nasci acceperit, de Arabibus minus mirum, qui nigricantem colorem, quo Thus Indicum præditum esse vult Dioscorides. Indum plerumque vocent, ut ex myrobalano nigro, quem Indum appellant, patet. Indum vocarunt Græci, non quod in terra ipsa Indiæ continente nasceretur, sed in insulis Arabiæ adjacentibus, quæ tum temporis erant, sub Indorum potestate, quæ deinde ab Arabibus fortasse sunt recuperatæ, & hodie sub eorum sunt principatu. Adscribam verba Dioscoridis, quia huic Theophrasti loco multum lucis præbent. Ὁ δὲ ἰνδικὸς ὑπόκιρτος ἐστὶ καὶ περὶ τὴν γῆν γίνονται δὲ καὶ κατὰ τὸ ἐπιπέδον ἐν προσηλύτῳ πέριοντες γὰρ αὐτὸν ἐν περσῶν καὶ ἰσχυρίας καὶ βάλαντες ἐν κερύμειαι, καὶ ἰσχυρίας ἐν ἀνδραγαθῶν τὸ ἐργασίον σχῆμα γέροντα δὲ ὁ τινὲς ἐκιδέεται ἄτομος ἢ σὺμαζος κατὰ μὲν. Indicum vero subfulvum est, & livido colore, sed rotundum etiam arte & industria factitatur. Nam in quadrangulares formas dissectum fictilibus tamdiu versant, atque volutant, donec formam rotundam contraxerit. Verum hujusmodi thus tempore flavescit, atomumque aut syagrium vocatur. Dissectum, inquit, in quadrangulares formas. Theophrastus accipere quamlibet formam ait, pro incisione quæ ipsi thuri, dum manet ex arbore dare vis. Quod non percepit interpres, qui vertit. In hñ enim & figurari — siquidē pro incisura facta, figura Thuris sequatur necesse est. Non arbor inciditur, sed thus in arbore dum manet, ut quodlibet σχῆμα accipiat. Nec enim incisura arboris formam dare potest. τῆς δὲ αἰσθητῆς fluenti lachrymæ. Thus Indicum, non arbor thuris, ut docet Dioscorides ἰνδικὸς incisiones patiebatur, ut in rotundam figuram formaretur. Ideo etiam dixit Theophrastus, Thus insularum κακὰ μὲν existere, quia longe absolutior illi rotunditas quærebatur arte, quam natura in Arabico rotundum fluit illud, & granis minutis; contra Indicum largè manabat, maximis, inæqualibus, pondere sextantalibus & trientalibus, vel majoribus glebis, vel ut Theophrastus, manualibus, ut mole sua manum implere possint. Quod ut Arabicum mentiretur, in varias, dum fluit, formas secatur, dein versatur, ac volutatur in fictili aliquo, usque rotundum fit, subfulvum & lividum inquit, id est nigricans. Hoc Thuris genus ἄτομος dictum scribit. At codicem depravatum doct. Botanici recte judicant. Quomodo autem restitui debeat, non satis inter illos convenit, quidam vocem hanc irreprehensibile putant, ac abundare, ac idcirco delendam. Marcellus ἰνδικὸς restituit. Quæ correctio Manardo non placet, qui vocem ἄτομος servandam dicit, sed quomodo vertendum sit, dubitat. Non enim video, inquit, quid Thuri bonitatis accrescat, si nihil ab eo deorsum, desectum, ablatumque fuerit, aut quæ ab eo perfectio tollatur, si qua particula auferatur, cum possit aliquid deradi, quod si minus adfit, speciosum & efficax reddit, quod rheobarbarico altisque medicamentis quotidie contingit, sed gummis atque omnibus ferè quæ ad usum hominis veniunt. Si individuum quoque dixerimus, nescio an mentem Dioscoridis exprimemus. Ego si vertendum esset hic locus, non sectum dicerem. Sicuti enim quæ Græci ἰνδικὸς, Latini appellant insecta, nec hoc à tua (id est Marcellæ) interpretatione multum abest. Licet aliam in appendice lib. 1 vadearis habere sententiam, posset forte, nec absque ratione insectile, hoc est quod facile secari non potest intelligi. Id enim quandoque ea voce significari lib. v, Philos. scribit Aristoteles. Hactenus Manardus, cujus opinionem neutiquam probo, quod omnem sectionem admittat, variamque incisione acquirit figuram, ac facillimè secatur, quare Marcelli correctionem approbo: nisi quis mallet, quod sectione pulchrius evadat, omnemque formam acquirat, ἰσχυρίας legere, vel Mathioli sequi opinionem, qui delendam hanc vocem inquit, quod apud Oribasium non reperitur. ὁ δὲ γὰρ, inquit, vocatur. Marcellus in optimo codice γαργύρις legi scribit.

scribit. Quam lectionem Aldus securus est. Nullo modo hæc tolerari potest. Nam idem *σαρωθός* quod *σαρωνίος*, utrumque *δάρο* & *σαρών* quod Arabico Thuri, ut non semel dictum, proprium, & quod in rotunda gutta decidit fluitve ex arbore. Contra Indicum ubertim, magna que gleba fluit, adeo ut manum non nunquam impleat. Quare *ἀσπυγρ* & legendum, quod non guttatim, sed affatim fluat. Theophrastus enim *χειρὸς πηκτικῶν* esse scribit, id est manum implens. *Λ' σαρωθός*, idem quod *ἀσπυγρ*, quod *πολύ κρήλαιβρον* teste Hefychio significat. Idem *ἀσπυκτον* ὅν κρηταί *σαρών* ἀλλὰ *ρύδην*. Sed cur vulgata lectio quæ etiam apud Oribasium reperitur servari nequit. Syagrum promontorium est sinus Sachalitis in Arabia felici, non longe à Thurifera regione, ubi portus erat & castrum, thurisque quod ex tota regione colligebatur horreum, Auctor Periplus *Σύαρον* ἰφ' εἰ *Φερέων* ἐστὶ τῆς χώρας κρήλαιβρον καὶ ἀποθήκη τῆς συναγωγῆς *λιβανῶν*. Thus Indicum syagrum vocatur, quod veteres crederent, ex infulis quæ sub Indorum erant potestate, deferri thus ad promontorium Syagrum. Sic cinnamomum *μοσυλον*, casia *μοσυλίτης*, à promontorio Mosylo dicebatur. Marcellus non *σάαρον*, sed *συναγρήτην λιβανῶν*, gentilis nominis adjectiva forma legendum contendit. Sed jam dixi *κιννάμωμον μοσυλον* *δάρο* & *μοσυλίτης* dici, pro *μοσυλίτης*. Sequitur apud Dioscoridem *Δευτέρου δὲ ὁ Ἀρωβίας* καὶ ὁ ἐν ἀμύλα, ὅν ἴσθι κρητικὸν κρητικόν, *μικρὸν τερον* καὶ κρητικόν ὄντα. *λίγανται* δὲ τῆς καὶ ἀμωμῆτος, ἀλλὰ μὲν *λαυκός* ἐν τῇ καλαόδοξῃ *κύδιος* ὡς *μασίχη*. *δολιμαί* ἢ *πυλὶ βανῶν* τῇ *πιπυ* ἢ *ρητινῇ* *μηθοδευόμενον* & *κόμεναι*, *ιουκρῆς* δὲ ἐστὶν *διὰ γήρωσις*, τὸ μὲν γὰρ *κόμεναι* *σικκ* *σικκ* *φλογύται* *θυμωμένοι*, ἢ δὲ *ρητινῆς* *κρητικόν* ὅν *τερον*. ὁ δὲ *λιβανῶν* *ἐξάσπυται*, *δολοί* δὲ *κρητικὸν* ἢ *ὄσμη* τὸ *πυρ*. *Secundum locum tenet Arabias*, quodque in *Amelo* nascitur. Id nonnullis *copiscum* nominant, & *minus* & *fulvius* existit. Est & genus quoddam cui *amomita* cognomen, quodque cætera candidum quidem est, at dum mollior subigiturque, *mastiche* more digitis cedit. Adulteratur porro thus omne *pinæ* resina, & *gummi* artificiose tractatum. Sed *mastiche* facile deprehenditur; siquidem incensum *gummi* flammâ non concipit, resina in fumû vanescit. Thus vero exardescit, hujusmodi *prætoræ* fraudem, & odor ipse prodit. Lege ex Oribasio *δευτέρου Ἀρωβίας*. Plinius loco citato *Græci Stageniam* & *atomon* talis modo appellant. *Minorem orobiam*. A figura quadam ervi, sic thus vocatum fuisse verisimile, cujus frusta vix orobi modum excedunt. Ruellius ἐν τῇ *σμίλω* legit. Marcellus, καὶ ὁ ἐν *σμίλω*, dicitque in melioribus codicibus legi *μυλιωτός*, diversam coloris aut loci in quo nascitur figuram habens: *Nobis inclinat*, inquit, *animus, à colore sic dictum fuisse existimemus, quando hic statim subjicit, quantitate minimum esse hoc thus, & κρητικόν, id est tuffo colore, quantum vocum altera orobis, altera melino, id est luteo colori respondere videtur, quod sic meliloron appellat. Alii malunt legere καὶ ὁ σμιλιωτός, vel καὶ ὁ σμιλός, quod idem est, σμίλη & σμιλιον scalprum significat, unde thus *σμιλῶν*, quod in cortice concretum adhaeserat, & scalpris devadendum erat, quod & *ἴσμιλοι* dici queat, glossæ scalprum *σμίλη*, scalpellum *σμίλιον*. Theophrastus καὶ τὸν ἐπὶ τῷ *φιάλων* *λιβανῶν* — *σιδήρις*. Hæc opinio non arridet, non enim posset dici orobæum, nam frusta illa & majora forent nihilque orobum referrent. Deinde genus hoc Thuris pessimum esse, inquit Theophrastus, Dioscorides secundum obtinere locum. Errat itaque doctiff. vir cum hoc genus minutum corticosum & improbari scribit. Oribasius vocem hanc non habet, uti nec ὁ ἴσθι *κρητικόν* καὶ ἴσθι spuria itaque & adscititia. Quid *κρητικόν* significet, inquit Marcellus, incertum est nobis, et adulterinum ea voce indicaverit Dioscorides. *κρητικόν* enim Græcis *ψύδιον* *mentiri* significat. Alii malunt *κρητικόν* dici, quasi *frustulum excisum*, *κρητικόν* enim *frustulum*; unde *κρητικόν*. Hefychius *μερῶν* interpretatur *τερον* *γῆμα* *θερόν*. Idem & *κρητικόν*, glossa frustum *κρητικόν* *τόμῶν*. alias *κρητικόν* frustum, idem & *κρητικόν* & *κρητικόν* &c. *Κρητικόν* nomen accepit quod locum in epulis haberet ad conciliandum odorem, Atheneus lib. xiv, cap. iv in secunda mensa locum habuisse thus scribit. Apud eundem *κρητικόν* *cœnam* vel *epulum ago*, significat. *Κρητικόν* etiam *cœna* Lacedæmoniorum. *Κρητικόν* itaque *λιβανῶν*. Thus quo utebantur in epulis. Thus illud est granis minutiservo æqualibus, odore masculino simile. Aliud genus *amomita* vocatur, quod apud Hefychium *ἀμωμον* dictum reperio, *ἀμωμον* ἐν τῷ *ὀσμωτικῷ* ὁ *λιβανῶν*. Notarunt viri docti *ἀμωμον* *λιβανῶν*, thus esse & sincerum & inculpatum, veteresque *ἀμωμον* vocasse omne aroma,*

quod purum & non vitiatum esset. Et hoc thus is genus inter ea quæ ad nos feruntur, reperitur. *Adulteratur*, inquit Plinius thus apud nos resina, candida gemma perquam simili, sed deprehenditur quibus dictum est modis. Facillime resina adulterari poterat, quia ut Plinius lib. xv i, cap. x scribit: *pinæ plurimam resinam sumit, interveniente candida gemma, tam simili thuris ut mista visu discerni non queat, unde fraus sepeliasæ*. Alius resinæ color rufus aut melleus est, quare thus illud quod adulterabatur melleum erat. Recetiores resina terebinthina adulterari quondam solebant. Sed ea thure est multo pretiosior. Nec hodie adulteratur thus. Vili enim emitur.

σαρών ἢ *ποληθόν*. Hunc locum Plinius ex scripsit lib. xii i, cap. xiv. *Etiannum tamen inveniuntur gutta, que tertiam partem minæ hoc est xxxix denariorum pondus æquent*. Mira hæc sunt. Guttæ istæ quæ tertiam partem minæ pendebant, eæ ipsæ erant, quæ manum implere solitas paulo ante scripsit. Quod testatur Theophrastus quantum ad molem *κρητικῶν* erant, quantum ad pondus tertiam minæ partem æquabant. Male itaque Plinius hæc disjinxit, & loci unius sententiam divisam fecit, quasi de diversis rebus exposita esset. Optimus porro Salmanticensis, & Rigaltianus codex habet xxv i i *denariorum*. Quam lectionem docti probant, quia octoginta quatuor denarii Romani, minam constituebant, cujus pars tertia viginti octo denarii. Videat lector Celsum lib. v, cap. xv i i. Illud etiam addendum, Plinium Atticam intelligere minam, non Romanam: etenim hæc ex Theophrasto exscripsit, cui Romana mina incognita erat.

Plures thuris hodie habentur species, colore, figura, & magnitudine granorum differentes. Indicum quod maxime & inæqualibus glebis constat, lividum, nigricansve, candicantibus aut flavis maculis varium est. Mammolum oblongis glumis, mammularum forma compositum. Masculum parvis, rotundis, candicantibus, aut flavis grumis, interdum singulis, interdum geminis, velut testiculis, constat Orobæum minimis grumulis, ervo æqualibus odore masculino simile. Nonnunquam & cortex adhærens adfertur. Thuris pollen & farina, ex crebra in faccis concussione, manna thuris dicitur.

Αρωθός ἢ *κρητικόν*. Horum verborum sensum hunc viri docti esse scribunt, ac interpretantur. *Thus omne iners advehitur & aspectu cortici simile est; myrrhæ vero factitia, alia liquida adfertur, alia dura*. Dicit Theophrastus omne thus *αρωθός* advehi, nativum scilicet, & quale ex arbore fluxit, contra myrrham factitiam, etiam hujus myrrhæ quæ adfertur, aliam esse *σακπη*, aliam *πυκνή*. Vtramque scilicet curatione & arte; sic factam. Hunc ut verum fatear sensum ex verbis Theophrasti colligere nequeo. Hæc mens est præceptoris. Thus omne advehi rude, quomodo ex arbore manavit, contra myrrham aliam adferri puram, non adulteratam, aliam contra depravatam, & factitiam arteque corruptam. Hoc enim *πλαστή* *factitius*, *adulterinus* *commensitius*, &c. *Qui πλαστή duram* interpretari repperi neminem: contra *πλαστήν liquidam* interpretandum facilius probari potest. *Πλαστήν* enim *φαρμακόν* Aristophanis Scholiastes exponit, medicamentum quod illinendo adhibetur. At ea non sicca, sed liquida, vel mediæ consistentiæ esse solent. nec plinius in historia Ladani ut scribunt, *ἀναπλάσσει offas* *facere* vertit, sed *ἀναπλάσει μαργίδας*, sic vertit. Verba Dioscoridis καὶ ἀποθήκη *ἀναπλαστῆς μαργίδας*. *Αναπλάσει* nihil aliud quam *frigo*, *compro*. Staete hoc loco purum, quomodo ex arbore fluxit. Aliud quod veteres *στακτεν* vocarunt. Plinius cap. de myrrhæ. *Subdant autem sponte prius quam incidantur staκτεν dictam, cui nulla præfertur*. *Staκτεν* vocat myrrham quæ sponte ex arbore stillat, quod tamen præter veritatem est, & à veterum scriptis alienum. Hac occasione non nihil de *στακτε* nobis dicendum. *Στάκτην* Tibullus Syriam rorem vocat.

Stillabat Syrio myrtea rore coma. *Στάκτη* δὲ *τὸ μικρὸν σαρών*, Græcis dicitur. Theophrastus lib. de odoribus, καὶ γὰρ ἐν κιννάμωμῳ καὶ ἐν τῷ *κρητικῷ* *κρητικόν* καὶ τὸ *εἶλαιον* *ρόν*. *Στάκτη* δὲ καλεῖται *ἀπὸ τῆς μικρῆς σαρών*, ὁ δὲ μόνον πηξί φασὶν ἀπλῆν εἶναι, καὶ ἀσύντηγον τῶν μέρων. γὰρ δὲ ἄλλα πάντα *κρητικόν* — οἱ δὲ τῆν *εργασίαν* τῆς *στακτῆς* εἶναι τοιαύτη τῆν *σμίλην* ὅταν κέφωσι καὶ διαπέξασιν ἐν ἰσθίω βαλανίῳ *πυρὶ* *μαλακῷ* ὕδαρ *ἱπυκτῶν* *θερόν*, *σπίττωσι* ἐς *βυθόν* *τῆν* *κρητικῶν* καὶ τὸ *εἶλαιον* *κρητικόν* ὅλῳ ὄντι δὲ τὸ *συμβῆν* τὸ *μυρ* ἢ *ἀπὸ* *κρητικῶν*, τῆν δὲ ὑπόστασιν *ἀποθλίβειν* *ὀσμωτικῶν*. Nam & *εἰς cinnamomo*, *lachryma* & *εἰς myrrha*. *Tusa enim ex ea fluit oleum,*

oleum, quod quia minutatim stillat, Staete vocatur. Hoc nonnulli ex unguentis unum simplex nec compositum praedicant. Nam alia omnia composita sunt. — Alii stactes confectioem ealem esse, myrrham usam & in oleo liquefactam balanino, igni lento sotam, calida perfundi, eamque cum oleo pessum velut limum sidere. Quod ubi evenit aquam collo defundi, & reliquum quod subsidit, praelis exprimi. Ad hunc locum respexisse in his versibus videtur Lucretius:

Si amara acini blandum, stacteque liquorem
Et nardi florem, neclat, qui naribus balat
Cum facere instituas, cum primis quaerere par est.
Quod licet ac possis reperire inolentis olive
Naturam, nullam qua mittit naribus auram.

Dioscorides lib. I, cap. LXXIII, Στακτή δὲ καλεῖται πῆς ἁπλοῦς ἢ συνθεῖς ἐκ λιπαρῶν κακομύκτης μὴ ὑδατῶν ὀλίγων, ὁποῖα θλιμμένα (lege ὁποῖα θλιμμένα, & refer ad prius μύκτης, vel lege ὁποῖα θλιμμένα, & refer ad λιπαρῶν) δὲ ὀρεῶν κινδύων τε λίαν καὶ πολυτλής ἔστι καὶ ἰσχυρὸς ἰατρικῆς (ἔστι lege vel πείθει Aetius, ἰσχυρὸς λίαν, καὶ πολυτλής ἔστι, καὶ ἰσχυρὸς τῆς μύκτης καλεῖται) μύκτης τὴν καλεῖται στακτή, δὲ κίμωτος ἢ ἰσχυρὸς ἀμυγδαλίαν ἢ ἐν ἔλασση παρὰ τὴν δύναμιν κικημένη. Staete vero vocatur pinguedo recentis myrrhae, cum aqua pauca cōtuse, & organo expressae, ea perquam odorata & pretiosa est. Quippe quae unguentum per se faciat, quod staete nominatur. Probatum quae olei nihil admistum habet, quaeque vel minima quantitate, vim maximam fortis a est. Ex his locis Athenas facile intelligi potest, lib. xv. μύρρα καὶ ἰσχυρὸς ἢ συνθεῖς ἀπὸ λιπῶν ἐπιπέδη πᾶσιν ἀπὸ μύρρας καὶ ἀμυγδαλίαν ἢ ἀπὸ μύρρας καὶ ἀμυγδαλίαν ἢ ἀπὸ μύρρας καὶ ἀμυγδαλίαν. Interpres vir doctiss. locum hunc non intellexit. Vertendum μύρρα hoc est unguentum, quasi μύρρα & σμύρα ab Aeolis, quod multa unguenta ex smyrna sive myrrha conficerentur, quod vero staete dicitur, ex sola fit myrrha, Plinius lib. xiii, cap. i. Myrrha & per se unguentum facit sine oleo, staete duntaxat. Staete ad nos, quod sciam, non adfertur. Qui styracem liquidam veterum staetem faciunt, à vero longè absunt. Scio quod apud Serapionem cap. de styrace legatur, liquidam styracem ex myrrha primum aqua conspersa ac deinde expressa fieri, sed respondeo Serapionem in ipsa styracis historia, non unum commississe errorem. Aliam enim plane diversam à Dioscoride storacis dat delineationē. Storacem hanc non esse staetem, vel eo probatur argumento, quod vili ematur: cum veteres omnes praetiosissimum staetem esse scripserūt. Staete praeterea amara. Talis enim myrrha, contra styracem liquida. In legitima tamen styrace liquida non obscuram reperiri amaritudinem scribit Mathiolus: penes scriptorem fides. Talis saltem ad nos non adfertur. Nec novi orbis balsamum staete est, manat enim ex arbore, nec ex myrrha exprimitur, nec myrrhae instar amara, levem tantum amaritudinem habet. Ex selecta, & optima myrrha staetem exprimit Peninus, diu, lateque aromatum modo jucunde olentem, cum nonnulla gravitate. Myrrhae genera optimaeque notae ex Dioscoride addere huic capiti placet. καὶ λίγαται αὐτῆς ἢ μύρρας πηδασίμου λιπαρῶν ἢ πικρῶν, ἢ στακτὴν λαμβάνοντα. Myrrha quaedam pedasimosa, quasi campestris appellatur, pinguis ex qua expressa staete excipitur. Theophrastus thuris arbores vel in montibus, vel ad radicem montis nasci tradit, quae quoniam Graecis πηδον, πηδασίμου hanc myrrham vocavit. ἢ δὲ πηδον λιπαρῶν ἢ πικρῶν ἐν ἰσχυρῶν καὶ λιπαρῶν ἢ πικρῶν γαμμήν, ἢ καὶ πολλῶν ἀνίσταται τὸ στακτῶν. Alia vero gabraea, leuco ac pinguis solo, proveniens, quae multam quoque staetem sudat. A Gaba, sive Gabba Arabiae vel Syriae urbe nomen accepisse videtur. Τρογλοδύτικη καλεῖται ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς χωρῆς ὑπὸ τρωγλῶν καὶ δρυῶν. Primas vero tenet quae troglodytica cognominatur, à loco in quo gignitur, pallefcens, ea quidem mordax per medium splendens. Plinius lib. II, cap. xv. Genera complura: Troglodytica sylvestrium prima — Probatum troglodytica pinguitudine, & quod aspectu aridior est, sordidaque ac barbara, sed acrior est caeteris, Corrigunt viri doctissimi. Probatum troglodytica pinguedine & succo, aspectu viridior, sordidaque (alii horrida) ac barbara. Sordidam myrrham hanc esse non fit verisimile, nec Plinium sic scripsisse credo. Isidorus myrrha autem troglitis ab insula Arabiae dicta, ubi melior colligitur, & purior. Hinc in veteri hymno regum troglitis myrrha, pro optima ponitur.

Hinc deo myrrham troglitici humano (At alii legunt troglodytin.) braetias regi Chryseas ducenti. Trogloditae sunt populi Aethiopiae, cavernas incolentes, Plinius lib. vi. cap. xxix. Troglodyte sunt dicti, quod cavos specus subirent. Τρογλοδύτικη ἱιρουδίνης species in foraminibus & cavernis nidulantis. Sic dicta, quod in cavis & rimis turrium, ac templorum sese occultent, & in his nidum texant. Trogloditas doctiores putant gentem esse Abyssinorum, proximam rubro mari, indigenasque regnum hoc Barnagas appellare. Ἐπὶ χλωρῶν Plinius viridior, malo è virore pallefcens vel subpallefcens, vel aliqua ex parte pallens. χλωρῶν pallidum quandoque significare alibi probavi. Galenus lib. I prognost. ad hunc Hippoc. locum. καὶ τὴν χλωρῶν τῆς σὺμπατος ἀπὸ τῶν χλωρῶν τῆς μέλας. Hunc Celsus lib. II, cap. vi. vertit. color, inquit, aut niger aut perpallidus. Et hoc probat Galenus μετρίωτος δὲ ἢ ἐπὶ τῆς χλωρῶν, εἰδήσεις ἢ ἔπος ὁμοιοῦσι οἱ παλαιοὶ ποτε μὴ σὺ ἀχρῶν. εἰδήσεις δὲ οἱ πολλοὶ καὶ μετρίωτος τῆς ἱριδακτίας καλεῖται χλωρῶν. Prastantissima myrrha pallefcens. Vidimus, inquam Adversariorum Auctores, in officina Guilbelmi Driafsch periti pharmacopei Antwerpensis fulvam, albescentem adeoque viridem myrrham. Itaque illud χλωρῶν, ut est vagum significatione, ita congruit rei facile varianti colore, si quis namque exprisecetur sedulo, videbit interdum frustula viridantia, cuiusmodi non unum habuimus, quod multis ostendimus. Vidimus & nos huiusmodi myrrham, sed bonitate vulgariter optima cedebat. Fortassis non male subluteam quis verteret. Talis enim myrrhae color. Ovi luteo non inepte comparari potest. Hipp. αἴμα γόν: in fluxu muliebri, ἴσως ὑπὸ χλωρῶν εἶσι ἐξ αἴματος, sicut subluteum quali ex ovo. Eodem libro καὶ αἴμαται εἶσι πῆρ ἐξ αἴματος χλωρῶν ὑπὸ δόξων. Expurgatur luteum, subalbidum, quale ex ovo crudo. Galenus comm. 5, in lib. vi. Epid. Αὐτῆς χλωρῶν γλωτῶν τῶν εἰρηλατικῶν σαφῶς, ἀπὸ τῶν ἀχρῶν ὑπὸ τῆς ἀχρῶν χολῆς βαπτισθῆναι χλωρῶν linguas dixit pallidas, vel pallida bile tinctas. Διαιωρῆν pellucida, splendens. Malo per medium splendens, ut ἀχρῶν ἰσχυρῶν ἀπὸ τοῦ εὐφροῦν per medium album, purpureum. Praepositio ἀχρῶν inter caeteras significationes transitum, traiectionemque; ab altera in alteram partem, ut in diametro mathematici ostendunt, significat. Et in compositione eandem retinet vim. Dioscorides lib. 2, cap. cxcv. ἀχρῶν ἀπὸ τοῦ ἀσπίλου maculis in medio purpureis, qualis draconculi caulis; alibi Plinius ἀχρῶν ἰσχυρῶν medio candidum latine fecit, puto lib. xxi, cap. vi. Vox δικήνῃ non reperitur apud Oribasium. Spurium tamen non puto. Pergit Dioscorides. Σακχάρου δὲ τῆς καὶ λιπῆς μετῶ τῆς τρογλοδύτικῆς ἀεθρακίτης, ἐν ἀπασί. ἔστι ὡς τὸ βδέλλιον ὑπερβρωμῶ τῆς ὁσμῆς, ἐν ἀπασί τοῖς τοῖς γαμμήν. Colligitur etiamnum tenuis quaedam, quae à troglodytica secunda est, bdellii modo lentescens, odore quodammodo viroso, locis nascens apricus. Corrigunt Marcellus & Cornarius, leguntque ἀπὸ τῆς λιπῆς, λιπῆς, idque ex auctoritate Plinii, qui loco citato scribit. ἔστι ἢ candida uno loco tantum, quae in Messalum oppidum confertur. Tenuitas praeterea myrrhae non competere videtur, quia globosa illa, & in offas convoluta est, quae forma longè à tenuitate abest. Hoc genus me vidisse non memini. Vulgarem myrrham non esse Bdellium ex hoc loco probatur, quod illa non sit mollis, sed dura. ἢ δὲ πηδον καὶ καὶ λιπαρῶν ἢ πικρῶν γαμμήν, ἢ καὶ πολλῶν ἀνίσταται τὸ στακτῶν ὑπὸ τρωγλῶν. Alia caucalis dicitur, exoleta, nigra, & retorrída. Sic dicitur ἐπὶ τῶν κικημένων, quod exusta quasi sit; & haec ad nos adfertur. Non tamen est residuum expressae myrrhae ut quidam putant, bacillis enim suis adhæret, nigra, sicca, & retorrída. Vidi optimum myrrhae genus bacillis adhærens, sed hoc rarissimum, nam unum alterumque tantum bacillum vidi, ἢ ἢ χλωρῶν ἐν ἀπασί ἐξ αἴματος καλεῖται ψαφωρῶν ἢ ἀχρῶν, δεινὰ καὶ μετρίωτος τῆς ὁσμῆς καὶ τῆς δύναμιν. Omnium deterrima quae ergastima nominatur, quippe quae sit, squalore obsita, acris ac minime pinguis, & aspectu viribusque gummi referat. Pessima, inquit Plinius, intus nigra, peior si etiam foris. Hoc genus etiam pro pessima agnoscunt myrrha seplasiarum, καὶ ἢ ἀμυγδαλίαν δὲ καλεῖται ὁποῖα καλεῖται. Improbatur etiam quae aminea vocatur. Lego μινεῖα. Μινεῖος, vel μινεῖος populi sunt, qui extimam Arabiae partem colunt, adiacetes mari rubro. Magna videtur fuisse regio. Plinius loco citato Minea, in qua est Atramitica est, & Aufatitica Gebanitarum regio. Falluntur qui gummi amineae, myrrham mineam esse scribunt. Nec amarum, nec nigrum, nec gustu acre gummi illud. Addo in India provenire, non in Arabia. Vituperat Dioscorides amineam

amineam, contra Galenus, mineam myrrham inter præcipuas collocavit, lib. i, de antid. cap. xiv. Verba Galeni addam, quæ paulò negligentius à quibusdam lecta videntur. *Εἰδέναι δὲ δεῖ ἐπισημαίνειν ἅσπερ εἰς τὰς ἀντιδοτάς τῆν ἀρωματωμένην λαβδύτην σμύρνην. ἴτιοι δὲ αὐτῆν ἀνομοιάζουσι μιναιάσ, ἀπὸ τῆς χυρῆς καὶ ὁ γανήτοι φασὶ τὴν κελίστην. Novisse tamē opus est, myrrham quam troglodyticam appellant, antidotis idoneam esse. Hanc quidam mineam vocant, à loco in quo optinam nasci ferunt. Et Galeno faveat Plinius cum mineam secundum dat locū. Fortassis μιναιάσ myrrha est depravata, μιναιάσ optima. Sane ἀμιναιάσ meminit Crito apud Gal. κτ. τῶν lib. v, c. vii. in pastillis ad lichenas, χαλκίπικας ἀμῆς, μίσθον ἀμῆς σμύρνης ἀμιναιάσ, θεία ἀπύρ τὸ ἴσον. Eodem cap. & loco, ἀμιναιάσ L ἰ σμύρνης ἀμιναιάσ L ἰ ὄξυς τὸ ἀντιδοτάς. Eodem loco, ἀλκυονίς L δ' σμύρνης ἀμιναιάσ L β. ἄξυς κητύλας γ. eodē lib. cap. vii. Afclepiades, πίκτας φλοῖν L ἀ σμύρνης ἀμιναιάσ L α. λείους χυρῆ. Corrigitur viri docti ex lib. de antidotis μιναιάσ. Sed ut dixi optima μιναιάσ forte dicta, pessima ἀμιναιάσ, quod cum minnaia similitudinis parum aut nihil habeat, depravata enim & corrupta myrrha est. καὶ πικρῶτα δὲ ἐξ αὐτῶν γίνετ' ἀπὸ τοῦ κτ. λιπαρῆν ἰνώδη ἔστι παρὰ, ἀπὸ δὲ τῆς κηρῶν ἀλιπῆς καὶ σπῆ ἰνώδη αὐτῶν ἀπὸ τῆς μὴ ἀποσειλαφῆσαι ἴλασιν εἰς τὴν ἀνὰ κωλασιν. Ex iis porro expressiones sunt, ἐ πinguibus quidem odorata ac pinguis, ἐ siccis vero haud quaquam pinguis, nec odorata, invalida, propterea quod oleum dum efformarentur asciverint. Deleo vocem μῆ; idque ex Serapionis, & rationis auctoritate. Serapio cap. cclxxxii. Et sunt quidem trochisci, ex substantiâ myrrhæ, ἔσσι myrrhæ fuerint pinguis, trochisci que ex substantiâ ejus fuerint, habent bonum odorem ἔσσι pinguem, ἔσσι non est pinguis quod sit ex substantiâ ejus, non habet bonum odorem, nec pinguem, ἔσσι habet virtutem debilem, propterea quod admisceatur ei oleum, quando ex ea sunt trochisci. Ratio cur vox μῆ sit delenda, est quod trochisci, sive pastilli ex arida hujusmodi myrrhâ compacti propter nimiam ariditatem citra oleum, haud quaquam rectè conformari possunt. Olei certe adjunctione, retundi eorum vim Dioscorides asserit, ita ut profusus invalidi fiant, & inefficaces, ad ea omnia, ad quæ laudata myrrhâ conferre creditur. Δολιχάται δὲ κηρῶν βρογχίτη σμύρνης ἀπὸ βρογχίτη καὶ μιναιάσ. Adulteratur gummi, macerato aqua in qua myrrhâ maderit, ac permista. Adulteratur, inquit Plinius, lentisci glebū, ἔσσι gummi; item cucumis succo (agrestis, afinini, quem Dioscorides amarum dixit) amaritudinis causa, sicut ponderis spuma argenti. Reliqua vitia deprehenduntur sapore gummi, dente lentiscentis. Fallacissime autem adulteratur Indica myrrhâ, quæ ibi de quadam spina colligitur: hoc solum pejus India affert facili distinctione, tanto deterior est. An intelligit opocalpasum, cujus lib. i de antidotis cap. xi meminit Galenus. Οὐτε δὲ καὶ τῆν ἀρῆσιν. σμύρνησ ὀποκάλπασιν ἐυλόκασται ἀπὸ φέρον σμύρνης, καὶ κηρῶν τὰς τῆσ αὐτῶν λῆγῶν ἐλὶ τῶν σαζακηνῶν καὶ τὸ ὀποκάλπασιν, ἔσσι τῆν κηρῶσ, ἐσσι τῶν μεταξὺ γίνεται, πικρὰ μὴ κίπ μίνοντα, μῆτι χαλβύνη, μῆτι κηρῶσ, μῆτι σμύρνη κηρῶσ ἀκρῶσ τὴν ἰδῆσ ἰχθῶσ σαζακηνῶν, κινναμῶμ καὶ ὀποκάλπασιν. — τὸ δὲ ὀποκάλπασιν ἀταρῆσ καὶ ἐσσι καὶ πολλῶσ κηρῶσ πικρὰ τῆσ ἐσσι τῆσ ἡμῆσ τῆσ ζῶσ καὶ ἀπὸ τῶν αἰδῶσ, ἀπὸ τῶν ἀρωματῶσ τῶν ἀρω-*

καλπῶσ ἰχθῶσ σμύρνης. Ad hunc modum, ἔσσι in optima myrrhâ opocalpasum reperitur, quod tamē à myrrhâ differt, atque secundum hæc tria, sagapenum dico opocalpasum ἔσσι cassia quædam proveniunt, quæ neque chalbanum, neque cassia, neque myrrhâ amplius sunt, nondum tamen sagapeni, cinnamomique, aut opocalpasi naturam exacte consecuta. — at opocalpasum exitiale est, multosque nos forte quadam vidimus nostræ in ætatis decursu mori, qui myrrhâ cui opocalpasum mixtum esset nesciebant, assumpsissent. Concludunt ex his verbis viri docti, myrrhâ in opocalpasum mutari, an rectè doctus Lector facile judicabit. Εὐκρίως δὲ τὴν ἰσάν, ψαθυρῶν, κῆφῶν, ἐμῶσ καὶ παχυρῶσ, ἔσσι τὴν ἐν τῶν θλασθῶσ ἐνδῶσ λῶσ καὶ ἀνομοιάσ ἰχθῶσ ἀπὸ φέρον λείας μικρῶσ βολῶσ πικρῶσ ἰνώδη ἀρωματῶσ κηρῶσ, ἢ δὲ βαρῶσ καὶ τῆς καὶ πικρῶσ ἰσάν ἀρῆσ. Eligito recentem frabilem levem, undiquaque concolorem, quæque fracta intercurrentes lineas intus secus habeat candidas unguium speciem præ se ferentes ac læves, quæ insuper minutis sit glebū, amara, odorata, ἔσσι acra: ponderosa vero ἔσσι quæ pices coloris est, inutilis censetur. Plinius loco citato. In plenum autem probatio est, minutis glebis nec rotundis in concretu albicantis succi ἔσσι tabescens, ut quo fracta candidas ungues habeat, gustu leniter amara, secunda bonitas intus varia. Pessima intus nigra, pejor si etiam foris. In nonnullis libris Dioscoridis, ἀπὸ ψαθυρῶσ, ψαθυρῶσ legitur, squalore fragilis. Posteriolem lectionem licet reperiat apud Orisabium, rejicio. Damnavit enim talem Dioscorides concolorem myrrham, etiam probavit Theophrastus. Ungues albæ in minutulis glebis non raro cernuntur fractæ enim intercurrentes lineas habent, candidas unguium species præ se ferentes; sed non ita conspicui ungues, ut in benzoin, nec hoc voluit Dioscorides. Cæterum non tantum minutas glebas vidi, in quibus hi ungues. Ostendit mihi Penius satis magna frusta, unguibus dotata, quæque ad amulsim cum declinatione veterum convenirent. Vocem λείας redundare viri docti scribunt: hoc enim præ se ferre: ἔσσι, lævis enim & politus. Galenus myrrhæ non paucam amaritudinem inesse scribit, καὶ τῆσ καὶ τῆσ πικρῶσ τῶσ ἐσσι ἰσάν. Benzoin itaque cum nec amaritudinem, nec acrimoniam ullam habeat, myrrhâ esse nequit. Falluntur viri docti, qui amaritudinem, non omnibus myrrhæ speciebus inesse scribunt, quia ut inquit troglodytica leniter in ore lentescit, & ut Dioscorides, inquit, erosione quadam linguam pungit. Sed ad illud respondemus, omnes myrrhæ species amaras esse, maximeque troglodytica, idque quia optima. Dioscorides enim acrem, amaram, & odoratam eligendam præcipit. Quomodo itaque non possit esse amara, Galenus, ut jam dictum, non paucam inesse myrrhæ amaritudinem scripsit. Myrrhâ, si diligenter attendamus, non raro optima ac præstantissima adfertur. Eligenda pinguis, resinosa, ex pallore rubescens ad instar medium, quod in ovo subluteum, densa & per medium splendens, minutis glebis, quæque fracta intus habeat ungues, seu venas lineasve albas. His adnecte historiam Bdellii, Benzoin, & gummi animæ, ex notis nostris in Dioscoridem.

Κ Ε Φ. Ε. C A P. V. De cinamomo, & casia: tum quid de cinamomo colligendo fabulentur.

Περὶ δὲ κινναμῶμ καὶ κασίης τῶντα λέγασιν. γαίμνας μὲν ἀμφοτέρω τῶν εἶναι ἐ μεγάλας, ἀλλ' ἡλίκες ἄγνεσ πολυκλάδωσ καὶ ξυλώδεσ. ὅταν δὲ ἐκκόψωσιν τὸ κιννάμωμον, ὅλον διαρεῖν εἰς πέντε μέρη. τῆσ δὲ τὸ πρῶτον πρὸς τοῖσ βλασῶσ βέλπιδων εἶναι. ὁ τέμνεται πηχταμῶσ, ἢ μικρῶ μείζον. ἐπιμένον ἢ τὸ δευτερον ὁ ἐ τῆ τομῆ ἔλαττον. εἶτα τὸ τρίτον καὶ τέταρτον. ἐσχατον ἢ τὸ χεῖρισον, τὸ πρὸς τῆ ρίζῃ. Φλοῖον γὰρ ἐλάχισον ἔχει. χρήσιμῶ δ' ἔσσι ἔσσι τὸ ξύλον. διὸ καὶ τὸ ἀκροφύεσ κρηπίσον. πλεῖστον τὸ γὰρ ἔχειν ἐ τὸν φλοῖον οἱ μὲν, ἔσσι λέγασιν. ἄλλοι δὲ γαμινάδεσ φασί. δύο δ' αὐτῶ γένη, τὸ μὲν μέλασ, τὸ δὲ λευκόν. λέγεται δὲ πικρὸ καὶ μῦθῶ ὑπὲρ αὐτῶ. φύεσται μὲν γὰρ φασιν ἐν φάραγγιν. ἐν ταύτῃσ δὲ

DE cinamomo & casia illa narrant. Fruticem esse utrumque non * amplum, sed magnitudine † amerinæ: verum permultis furculosisque ramis constare. Cinamomum decerptum in quinque partes discerni. Et esse præcipuæ bonitatis, quod germinibus proximum fuerit. Idque ad palmi longitudinem cædi; aut paulo majus. Secundum quod sequitur, quod etiam minus cæsura est. Tertium deinde & quartum notatur. Ultimum vero deterrimum quod proximum radici. † Hoc enim minimum corticis habet. In quo summa gratia est, non in ligno. Qua de causa præferri cacumina solent quod corticis plurimum habeant. Quidam sic ajunt. Alii vero cinamomum fruticosum enarrant, ejusque genera duo: alterum nigrum, alterum candidum. Fertur & fabula quædam. In convallibus

* Φλοῖον γὰρ ἐλάχισον ἔχει. ἀλλὰ τὸ ξύλον. διὸ καὶ τὸ γὰρ ἔχειν ἐ τὸν φλοῖον οἱ μὲν, ἔσσι λέγασιν. ἀλλοι δὲ γαμινάδεσ φασί. δύο δ' αὐτῶ γένη, τὸ μὲν μέλασ, τὸ δὲ λευκόν. λέγεται δὲ πικρὸ καὶ μῦθῶ ὑπὲρ αὐτῶ. φύεσται μὲν γὰρ φασιν ἐν φάραγγιν. ἐν ταύτῃσ δὲ

* Magnitudo. † Viticis. † Hoc enim plurimum corticis habet, hujus enim usum nullus, sed ligni, qua de causa præferri cacumina solent, minimum enim corticis habent.

† σίρατος.
† παχυτέρας
* αβλιού-
σα. Al. Bas.
† δὲ ταύτης.
† νεώδωρον
βοσείον.

οφεις εἶναι † πολλά δὲ ὄνυμα θειάσιμον ἔχοντας. πρὸς
ὅς φροξάμφοι τὰς χείρας καὶ τὰς πόδας, καταβαί-
νεσι καὶ συλλέγασιν. εἴθ' ὅταν ἐξενέγκωσι, διελόντες
τεία μέρη, διακλήρῃται πρὸς τὸν ἥλιον. Ἐὼ ἂν
λάξη ὁ ἥλιος, καταλείπασιν. ἀπόντες δ' ὄψους,
ὄρεῖν φασὶ καιομένῳ πάντῳ. ἔτι μὲν ἐν τῷ ὄντι
μυθῶν. τὴν δὲ κασία φασὶ τὰς μὲν ῥάβδους
† πλατυτέρας ἔχειν. ἰνώδεις δὲ σφόδρα, καὶ σκῆ εἶναι
* ὡς Φλοῖσαι χηρίσιμον δὲ † καὶ ταύτης τὸν φλοῖον.
† ὅταν ἐν τῆνῶσι τὰς ῥάβδους, κατακῆπται ὡς διδα-
κτυλα τὸ μῆκος ἢ μικρῶ μείζω. ταύτη δ' εἰς † νεό-
δωρον βύροσιν καταβῆναι εἴτ' ἐκ ταύτης καὶ τῶν ξύ-
λων σπιγμῶν, σκωλήκια γίνεσθαι, ἀ τὸ μὲν ξύλον
καποδίει τὰ φλοῖα δὲ ἐκ ἀπτεται, διὰ τὴν πικρό-
τητα ἔδρυμύτητος ὁσμῆς καὶ ὡς μὲν κασίας καὶ
κιναμώμης, ταύτη λέγεται.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Περὶ ἰ κινάμωμης. Occasione peregrini generis ex proposito
egredietur historia succotum, atque lacrymarum, quam ab
instituto instituerat. Quare cogetur postea repetere.
Χηρίσιμον ἢ ἔτι. Theodorus, in quo summa gratia est,
Plinium sequutus: verum cum addit et τὸ ξύλον facit compa-
rationem ex usu, non ex gratia. Videtur enim in ligno
quoque esse gratia, at non usus. Multa grata sunt, et nullo
usui: etiam damno quædam.

enim exire id ajunt, in iisque serpentes * plurimos
versari morsum hominibus mortiferum inferen-
tes, adversum quos incolas septis manibus pedibus
que descendere, atque ita legere cinamomum:
† quod cum deportaverint, toto in ternas partes di-
vifo, ad solem fortiuntur. Quodque soli forte cefse-
rit, id solum relinquere, abeunteque flagrare illud
sponte confestim cernere. Sed hæc plane fabula est.
Cassiam vero sarmento crassiori constare, nervo-
samque admodum esse volunt, nec ullo pacto posse
decorticari. Ac ejus etiam corticem esse utilem.
Cum iraque virgas secant, longitudine binum digi-
torum, aut paulo ampliores abscindere, † recenti-
que bovis corio eas infuere. Tum ex eo lignis pu-
trescentibus vermiculos nasci, quæ lignum ero-
dant: corticem vero nullatenus tangant, ob amari-
tudinem acrimoniamque odoris. De cassia cinamo-
moque hæc referunt.

πρὸς. Theodorus. Quodque ad solem forte illi cesserit,
id solum relinquere. Orationem facit barbaram. Διακλή-
ρουσιν αὐτὸς οἱ, significat, forte inter nos certamus, utra
portio eveniat. Sic dices: cum tres in partes dividerint:
ineunt cum sole sortiendi rationem, tum que portio illi ob-
tigerit, eam relinquunt. Plinius perspicue, cum sole dividi,
ternasque fieri partes.
Ῥάβδους πλατυτέρας. Theodorus legit παχυτέρας. Lege
ὡσελιψα, non autem αβλιούσα.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

DE cinnamomo, cassia, aliisque aromatibus, ab
antiquis, varia ac incerta, tradita, scriptaque esse,
nemini mirum videri debet idcirco tamen nec calumniandi,
nec notandi. Nam teste Plinio lib. XI. cap. XIX.
tam longa difficilique via petebantur olim aromata,
ut perfectam illorum notitiam consequi non potue-
rint. Vix enim quinto anno negotiatores reverti poterant.
Quo temporis spatio in itinere multi moriebantur,
nec non fabulæ excogitabantur. In exponenda
cassie cinnamomiq; historia, Dioscoridem sequar, quod
(salvo tamen meliori judicio) paulo clarius, fufusque
aromatium historiam tradiderit. Casie, vel cassie nomen,
(scribitur enim, vel per duplex, vel simplex σ. Virgilius
secundo Georgicon:

Nec cassie liquidi corruptitur usus olivi
quem versus Satyra secunda imitatus est Persius.

Hic sibi corrupto cassiam dissolvit ol. vo.
Non loquitur Poëta de cassia herba, uti magnus voluit
commentator, sed de aromate, quod unguentis, aroma-
tibusque addebatur ut docet Præceptor lib. IX. cap.
VII. pluribus plantis tributum est. Tribus nempe hisce;
est poetarum cassia, fistula, sive nigra cassia, de quibus
superioribus libris egi, & aromatica, de qua nunc nobis
sermo. Cassiam hanc dictam voluit ὡσεὶ τὸ κέρας, ab or-
nando, quasi κροκέουσα ἀπὸ τῆς ὀσμῆς τῶν αἰσθησίων,
quod sua fragrantia sensus ornet. Alii cassiam denomina-
tam malunt ἀ κούριον, quod corium, vel corticem, co-
riaceumve operimentum designat, quales cassie tubu-
li sunt. Cinnamomum dictum contendunt, quasi amo-
momum chinense, seu amomum ex China delatum.
Quidam cinnamomum nomen accepisse putant, à ver-
bo cau, quod lignū, & nama, quod dulce significat, quasi
lignum dulce. Vtrumque ridet in linguis orientalibus
exercitati, qui à voce Phœnicia, Indicaque originem
habere afferunt, cassie & cinnamomi vocem. Orientales
non intelligunt linguas, judicent doctiores, qui lin-
guas has norunt. Nonnulli κινάμωμον dictum credunt,
quasi κινάμωμον ἀμώμον, amomum à puritate cinnamom.
Nicander κινάμωμον dixit in Theriacis:

ἀμφὶ καὶ ἄγνου.
Σπίρματι, βαλοσάμοι τε καὶ ἐν κινάμοιο βάλουθα.
Et semina cassie
Viticis accedant, et cinamon, atque Sabæ
Balsama.

Frequentius tamen κινάμωμον, quam κινάμωμον dixerunt.
Fuit etiam avis cinnamomon dictus, ex cujus nido cin-
namomon petebatur, Aristoteles lib. IX. hist. animal.
cap. XX. φασὶ ἰ ἐ τὸ κινάμωμον ὄρνιθός εἶναι οἱ ἐκ τῆς ῥίπης οὐκ

ων ἐ τὸ κινάμωμον κινάμωμον φέρειν. ποθὲν τὴν τῶν ὄρνιθων καὶ τῶν
νεοτῆων ἰξ αὐτῆ ποιεῖται. νεοτῆς δ' ἴφ' ὕψηλῆ δίνδου ἐ ἐν πῆ-
ζυλοῖς τῶ δίνδρον, ἀλλὰ τὸς ἰγχοελίς μέλυθον αὐτὸς τῶν ὄρνιθων
σποσσοεὶνται, τῆς ἐν οἷσι κατεβαλλεῖ, ἐ οὔτω σπύριον, ἐν τῷ φε-
ρῶν τὸ κινάμωμον. Ajunt etiam cinnamomum avem esse,
ex locis illis, eamque aliunde ferre, quod cinnamomon vo-
cant, ex eo sibi nidum edificare, summis arborum ramis
impositum, incolas apto ad sagittas plumbo dejicere, atque
ita ex congesto colligere cinnamomum. Antigonus Carystius
in admirandis, λέγει δὲ τῶν ἐ τὸ κινάμωμον ὄρνιθός εἶναι καὶ
ἀρώματα φέρειν καὶ τὰς νεοτῆας ἐν τῶν ποιεῖται. νεοτῆς δ'
ἴφ' ὕψηλῶν δίνδρον ἐ ἀβύσσων, τῆς ἰγχοελίς μολεθῶν τῶν ὄρνιθων
σποσσοεὶνται τῆς ἐν οἷσι κατεβαλλεῖ καὶ κατεβρῆνται τῶν νεοτῆας. Quosdam
narrare, esse etiam avem cinnamomum, quæ aromata ferat,
ἐ cinnamomo nidum construat, in celsis, inaccessibleibus ar-
boribus, incolas sagittis plumbo præfixis jaculari. Et deji-
cere nidos. Hæc latis ostendunt, depravatum Plinii co-
dicem esse, & pro cinnamolo cinnamomum restituen-
dum. Quidam in phœnicis nido cinnamomon reperiri
scribunt. Statius in Epiced. Pileti:

Et cilicium messes pharicæque exempta volucris
cinnama.

Per phariam volucrem nemo dubitat phœnicem intel-
ligi. Sic dicebatur phœnix, quod in Ægypti urbem
ἡλίος πόλις rogos patris sui deferret ex Arabia. Martial.

Quod semper cassia, cinnamoque
Et nido niger alitis superbe
Flagras plumbea nicevotiana.

Cinnamomum, inquit Plinius lib. XI. cap. XIX. et cassiam
fabulose narravit antiquitas, princepsq; Herodotus, avium
nidus, et privatim phœnicem, in quo situ liber pater educatus
esset, ex nivis rupibus arboribusque decurs, carnis quam
ipse infurvent pondere, aut plumbatis sagittis. Herodoti
verba hæc sunt: ὄρνιθός εἶναι λίγυσσι μεγάλας φέρειν τὰς πῆ-
ζυφια, ἀ ἡκούς δὸς Φοινικῶν καὶ τῶν κινάμωμον καλίουδον.
Dicunt aves magnas has ferre festucas, quas nos perentes
à phœnicibus cinnamomon vocamus. An Herodotus aliud cogi-
tans, φόνιτις ibi pro ave acceperit, an phœnicem pro
cinnamomo ave mnemonico errore posuerit, me fugit;
ex Aristot. dixi, avem que cinnamom fert, cinnamomon
vocari. Sed parum interest quod nomē huic avi fuerit,
fabella est, nec veri quid hæc historiola habet. Aliā de
cinnamomi collectione fabulam hoc cap. refert Theo-
phrast. quæ apud Plin. loco cit. reperitur, ubi ait: Item
cassiam (cinnamomon Theophr.) circa paludes propugnate
unguibus diro vespertilionū genere, aligerisq; serpentibus.
His commentis augentes rerum pretia. Ex hoc loco ἀπὸ
πολλῶν, πτερόντων restitimus. Idem Plinius: Et salia
fama

fama cum sole dividi, ternasque partes fieri, dein sorte cre-
 mia discerni; quodque soli cesserit relinqui, ac sponte con-
 flagrare Fabulatum satis. Vide supra caput de Thu-
 re. Ad historiam calsiæ accedo. Calsiæ Dioscorides
 plura genera esse, inquit, quorum tria præstant, reliqua
 viliora, nulliusque pretii. Galenus lib. i, De antidotis
 cap. xiv. tria recenset calsiæ genera *γίλιος*, arebo, seu
daphnitis, & quam Andromachus Junior fistularem vocat.
 Theophrastus nullam calsiæ differentiam tradit.
 In officinis duo calsiæ genera reperiuntur, Zeilanicum,
 seu *γίλιος* veterum, pharmacopæis, cassia lignea dicta,
 & vulgaris seu casia fistula veterum, officinis cinnamo-
 mum & canella dicta. Reperiuntur & alia genera, sed
 hæc non noverè officinæ. His Monardus tertium ge-
 nus adjungit quod in occidentali nascitur India. Ge-
 nera hæc specie, formæ non differunt, sed tantum
 bonitatè, *περὶ τῆς ἀρεμῆς τοῦ φάρμακου* Arabiam gigni cassiam,
 Dioscorides scribit. Idem cap. v & viii tradidit,
 quod tamen præter veritatem esse scribit Garcias.
 Quippe Lusitani, qui Arabiæ, & Æthiopiæ oras circum-
 legerunt, magna ex parte terrestri itinere pera-
 grarunt, cassiam se vidisse illis locis negant. Addit ip-
 sos Arabes canellam ab Indis petere, ac apud hos pre-
 tium intendi, quoties ex India non adfertur. E'χει, in-
 quit Dioscorides, *δὲ γὰρ βόταν παχύφλοιον*, id est, *habet crassi*
corticis sarmentum. In aliis codicibus scribitur, *ἔχει δὲ*
γὰρ βόταν ὡσπερ, ἰσὶ παχύφλοιον. *Habet crassi corticis sarmentum,*
instar sibi. Rectius fortassis, ex hoc, inquit
 viri doctissimi. Theophrasti loco, *ἀγρὸν* scriberetur. At
 cum eodem hoc capite scribat Theophrastus cassiam
 nervoso constare sarmento, *γὰρ βόταν παχύφλοιον* (vulgo
παυανίτιος) *ἰσάδεις* habere, cur mutem aut rejiciam vul-
 gatam lectionem non video. Eodem etiam loco quo-
 modo cassia colligeretur, & præpararetur docet. Ver-
 ba Theophrasti examinabimus. *ὧς διδάσκοντα* inquit,
 Plinius loco citato, *διπλάσια, confecantur furculos longitudine*
binum cubitorum; mox præsumt recentibus coriis quadru-
pedum, ob id interemptarum, ut iis putrescentibus vermi-
culi lignum erodant, & excavent corticem tutum amaritudi-
ne. Recentibus, inquit *coriis quadripedum.* Græcus
 Theophrasti codex *νόδιον βύρσαν*. Theodorus *νόδιον βό-*
εινον, *pellis bovina recens detracta.* Verisimile sic scriptum
 fuisse, nec cum Plinio pugnat: bos enim quadrupes.
 Quod sequitur haud scio an rectè vertit: *Corticem tu-*
tum amaritudi. Theophrastus non dixit amarum corti-
 cem, nec id verum est, sed *ἀγρὸν πικρὸν ἔχει ὄδμην*, id est,
 amarum odorem. Odor amarus, idem qui ingratus; quasi
 diceret ingratitude quendam odoris emittere, ver-
 miculis infectam. Apud Homerum etiam *ὄδμος*, δ. mare
 πικρὸν ὄδμην ingratum odorem spirat.

ἀμφὶ δὲ μιν φάσκει νέπο δὲς κελύς ἀλουδῆς
ἀγρὸν ἰσάδεις, πολὺς ἄλδος ἔχει ἀδύσσει
πικρὸν δὲ πνεύσσει ἄλδον πολυβένθητον ὄδμην.
 Circa ipsum vero phocæ natantes pedibus pulchre bo-
 losydna

Frequentes dormiunt & cano mari egressæ.
Ingratum spirantes maris profundi odorem.

Dixi vermiculis ingratum, qui enim illis ingratus & in-
 festus, nobis gratissimus est odor. Verum colligendi
 cassiæ modum docet Garcias lib. arom. cap. xv. canella,
 inquit, nihil aliud nisi secundus & interior arboris cortex,
 (aliquando & in nostra canella superior hic cortex
 conspicitur.) Nam hæc arbor duplici cortice munita est,
 veluti suber, non eo tamen adeo crasso & distincto. Exem-
 ptus ergo cortex, crasso illo & exteriori libro repurgatur,
 deinde in laminulas quadrangulas sectus, humi abjicitur,
 atque ita per se convolvitur, ut trunci unius integer ra-
 mus esse videatur, cum tamen partes fiant duntaxat corti-
 cis in tubulos digiti crassitie convolutæ, truncus vero inter-
 dum femoris crassitie reperiatur. Adempto cortice, tribus
 postea annis ab ea arbore abstinetur. Dioscorides, ut dixi
 cassiam sarmentum esse crassi corticis dixit. Melius,
 Plinius loc. cit. *Frutex & est casia, juxta cinnami cam-*
pos nascitur, sed in montibus crassiore sarmento, tenui cute
verius quam cortice. Rectius inquam Plinius, nam ex in-
 teriore libro parantur isti tubuli fistularum, Cassiæ folia
 piperis, similia dixit Dioscorides. In nonnullis codi-
 cibus non ὡσπερ πείριου, sed ὡσπερ ἰριου legitur. Prior,
 vulgataque lectio placet; quia piperis folia ad citri foli-
 orum formam accedunt, citri enim comparat Garcias
 folium canellæ. His fere verbis: *Arbor est magnitudine*
oleæ, interdum minor, multis ramis prædita, non iis qui-
dem consortis, sed rectis sermo, foliis lauri quidem colore,

sed forma ad citri folia accedente, (vide cap. de pipere) flo-
 ribus candidis, fructu nigro & rotundo avellane fere ma-
 gnitudine aut exiguis olivis simili. Canellæ ramulum
 qualem in horto hyemali Clusii reperi exprimendum
 curavi. Ad scriptum erat *caaliferæ arboris*, ramus *ca-*
nelliferæ scribi iusserat vir excellentiss. Ramulus hic
 non enodis, erectus, subcinereo lanugine præditus, cor-
 tice rubenti colore, odore non admodum valido, jucun-
 do tamen sapore nec ingrato, cum levicula acrimonia.
 Folia habebat quatuor vel quinque colore laurino, for-
 ma non usq; adeo citri simili, sed instar tamalapatri, tri-
 bus nervis insignita. Differunt tamen à tamalapatro,
 quod tamalapatri venule oblique transversim evagantes
 sint teneriores minusque conspicuæ, canellæ intercur-
 rentes sint majores & satis apareat. Differunt insuper,
 quod canellæ sint in extremitate obtusa, in mucronem
 definat tamalapatri, suntq; majora, tenuiora ex pallido
 tantum virentia, canella teneriora, minora, angustiora,
 viridiora ad instar fere lauri. Colore etiam multum ra-
 muli differunt, ut ex utriusque descriptione colligere
 lector potest. Hinc similia folia habet arbor, quæ à co-
 sta & à Castio ostendit: sed vereor tamalapatri genus
 esse. Aliud facie longe ab hoc divertum ostendunt fo-
 lium, adversariorum Auctores, quod ad caryophyllo-
 rum solum accedit, & fortasse idem. *Εκ λίγης*, inquit
 Dioscorides, *τὴν ἰσχυρὴν, ἰσχυρὴν, καὶ γὰρ λίγης ἴσως*
καρπὸν ἐν παχύφλοιον, τὴν συρμαγίαν πωλήρη, δηκτικὴν ἐν τῇ γούρῳ, καὶ
σφύσαν ἐν πικρῷ πνεύματι, ἀρεμῆς πύρρον, διέχουσαν τῇ ὄσμῃ.
 Hæc expositione indigent. *ἰσχυρὴν*. *Elige*, inquit *fulve-*
scentem. Plinius *purpurascens*. Uterque rectè. De di-
 versa enim cassia agunt. Plinius de casia *ἰσχυρῆς*, Diosco-
 rides de daphnite. *ἰσχυρὴν, καὶ γὰρ λίγης, bene coloratum,*
 corallum colore imitantem cassiam laudat & intellit
 coralli nondum politum vel nitentis, sed tamen recentis.
 Temporis enim tractu corallinum colorem perdit, sitq;
 subrubrum, quod etiam in cassia observare licet. Co-
 rallinum sive roscum hunc colorem solis colore con-
 trahit, non probe parata candicantem, sive cinereum co-
 lorem acquirit, nimis vero solis ardoribus adusta, nigra
 evadit. Hoc quodammodo observasse videtur Plinius,
 lib. xi i, cap. xix. *Colos*, inquit, *triplex cum primum emi-*
cat candidus pedali mensura, deinde rubescit, addito semi-
pede: ultra nigricans, hæc pars maxime laudatur, ac dein-
de proxima: damnatur vero candida. Errat Plinius, quod
 in diversis arborum partibus hos colores fuisse scribat,
 à folis contrahuntur colore. *Σπυρὴ λίαν, angustum valde,*
 reperiuntur codices, in quibus *σπυρὴν, λίαν angustum, le-*
vem legitur, priorem sequitur lectionem Orbasius,
 posteriorum Aetius. Utraque admitti potest. *σπυρὴν, λίαν*,
 magis arridet, levis; nō angusta valde casia, quin etiam
 paulo infra scabram damnat ac rejicit, *σπυρὴν*, dixit, quia si
 crasso cortice sint, tubum non valde latum relinquunt.
 Quidam malunt Dioscoridem respexisse ad vermicu-
 los Theophrasti, qui cassiam erodunt, nec aliud, inquit,
 angustius his indicat Dioscorides, quam eam maxime
 probare cassiam, quæ erosa à vermiculis illis Theo-
 phrasti omni interiore medulla excavatoq; pervio illo,
 foramine angustiore sit. Quo enim angustius id fuerit,
 eo crassiore cortice casia relinquetur, quæ præcipue
 crassitudine probatur. *μακροὶ καὶ παχύφλοιον, τὴν συρμαγίαν*
πωλήρη. Hæc depravata & corrupta. Vox *πωλήρη* omnem
 destruit sensum, nec potest vacuum & fistulosum plē-
 num dici, damnat etiam infra quæ fistulam crassam ha-
 bet. Quare quidam hanc vocem rejiciendam putant,
 idque quod codices reperiuntur, in quibus desideretur,
 nec sane Aetius legit, vel legendum cum distinctione
 cum Aetio, *μακροὶ καὶ παχύφλοιον τὴν συρμαγίαν*. (forte τὴν συ-
 ρμαγίαν) vel τὴν σφύσαν, ut legit Aetius, *πωλήρη δηκτικὴν, lon-*
gam & crassam fistulam habentem, plenam ac mordacem
gustu. Plin. loco citato: *Tenui cute verius quam cortice,*
quem contra atque in cinnamomo levare, atque exinaniri
pretium est. Vacua igitur fistula, non plena. Vide Aetii
 verba paulo infra; in quibus vox *πωλήρη* desideratur. Hinc
 cassia canellæ nomen accepit. *σφύρα* enim Græcis *can-*
na, συρμαγίαν cannula, cannella. Glossæ *συρμαγίαν ἐκ κελύων.*
 Hanc cassiam infimæ Græciæ scriptores *κασίαν φισυλασ*
 vocarunt. Et in Canticis casia hæc simpliciter fistula ap-
 pellatur. Nardus scriptum est, & crocum, fistula, & cin-
 namomum etiam apud Myrepsium in Antidoto *εν.*
δρακοντινόν αἰμαλόν, φισυλασ γαλάργια. Doctiores tamen
 eo loco *φισυλασ κασίαν γαλάργια* legendum contendunt.
 Illud in officinis sedulo observandum, cum apud Ni-
 colaum Myrepsium, aliosque Græcos recentiores, sit

mentio cassiæ fistulæ, non statim sumendum esse cassiam purgatricem, quæ fistula vocatur, sed cassiam aromaticam. Atqui dices in multis Myrepsi aliorumque compositionibus ingredi & κασίαν φίστυλαν, & ξυλοκασίαν. Ergo recipienda est casia fistula purgatrix; vel alterutrum expungendū. Fateor in Adrianea Myrepsi antidoto ξυλοκασίαν, & κασίαν φίστυλαν simul locum habere, uti etiam in antidoto Acharifto ξυλοκασίαν, κασίαν φίστυλαν, ξυλοκασίαν, καλαμὸν ἀρωματικόν; sed nullum usum casia purgatrix in hisce antidotis prestare potest. Ineptus etiam foret Myrepsus, si in antidotis roborantibus, nec non venenis resistentibus, cassiam purgatricem adderet, quæ viscera flaccida reddit. Sic nec huiusmodi facit, quod simul cum xylocasia ponitur. Eadem enim ratione possent & cinnamomum delere in omnibus compositionibus quæ & cinnamomum & xylocinnamomum recipiunt. Et alterutrum redundare, ac vel xylo cinnamomum vel cinnamomum extinguendum dicent. Nec ξυλοκασίαν nomen factum est, ut discerneretur à casia purgatrice, quam fistulam appellant pharmacopœi, sed ut eodem modo distingui possit ab alia specie cassiæ, ut xylocinnamomum, à cinnamo distinguitur. Quærent docti pharmacopœi, an in omnibus compositionibus, in quibus κασίαν φίστυλαν mentio fit, addi debeat aromatica. Respondeo ubi simpliciter scribitur κασία φίστυλα, Græcos recenciores intelligere odoratam & aromaticam: contra ubi non simpliciter scribitur, intelligi catharticam, ut in antidoto ἀπὸ δαυμοσκηῶν ubi Myrepsus scribit. Εἴτα λαβὼν ὄξυφόνικον ὀγγίαν μέλαν, κασία φίστυλα κικαδωμένη ὀγγίαν μέλαν, κελάμιν μὲν ὕδατος ἡμετέρας σκευάσειον. Rursum sumens tamarindorum unciam unam, cassiæ fistulæ purgatricis unciam unam macerentur & per saccum colentur. Sic in aliis compositionibus, ubi purgatrix intelligitur, legitur κασία καθαρική. Actuarius lib. v, meth. Meden. cap. II. κασίαν μελαίναν appellat, siliquamque συλλήθει καὶ σθεμεύουσιν inquit. vide lib. III, cap. de ceratonia. Veterinarii medici cassiam aromaticam modo κασίαν σύραγμα, quandoque κασίαν ἀυλὸν, quod idem denotat ut cap. CCCLVIII σπῆς κολικῆς καὶ δασυπνεκῆς ὑπόσπης γὰρ β κασίαν ἀυλὸν γὰρ αὐτὸς καὶ σίκα ἀνάλαβει ὄξει ὄξυμεν. Redeo ad Dioscoridem. hic cassiam δηκτικὴν εἶναι τῆ γίνουσι inquit, id est gustu mordacem. Qui in vulgata canella facile percipitur; uti etiam adstrictivus sapor. δηκτικὴ minus recte erodens vertunt. δηκτικὴ quod pungentis cuiusdam est mordacitatis particeps dicitur. Galenus lib. de Theriacis ad Pisonem optimam cassiam dulcem πικρὰν se ferre saporem inquit. Sed hoc de casia altera, optimaque intelligi debet, etiam de hac daphnite. Sequitur μετὰ πολλῆς πυρώσεως. Cassiam inquit esse mordacem gustu, cum multo fervore. In aliis codicibus μετὰ πολλῆς πυρώσεως, cum aliquanto fervore, scribitur. Posteriorem lectionem sequitur Aetius tertrilib. I, serm. II, cap. CLXIX, ubi inquit, κασίαν ἐκλίγε πλὴν κίρρα ἢ ἰνχρὸν κρηκελίξουσι, τινὲς δὲ καὶ κικαδωμένην παχέως τὰς σύραγας. δηκτικὴν εἶναι τῆ γίνουσι, καὶ εὐφραστὴν μετὰ πολλῆς πυρώσεως, ἀρωματικῆς, ἢ δὲ ἰμπόρεφου καὶ πυρήσια ὄξει καλυμμένη ῥοδιζουσι τῆ ὄσμῃ. Cassiam elige fulviam, boni coloris, corallium referentem, aretam, levem, longam, fistulis crassam, gustu mordacem, & adstringentem, vinum redolentem. Verum purpurea & crassa ὄξει vocatur, rosam odore referens. Prior lectio defenditur auctoritate Oribasii, nec non Plinii lib. XXI, cap. XIX. Gustu, inquit, quam maxime fervens potius, quam lento tepore leniter mordens. Sed de cassia lignea Plinium loqui puto. Vulgaris enim eum dulcedine quadam, & aliquanto fervore mordet. Αρωματικῆς, ὀνίξουσι τῆ ὀσμῆ cassiam dicit Dioscorides aromatico & vinoso odore. In quibus, inquit viri docti, si ad odorem, ut plerumque verbum ἀρωματικῆς significat, referatur, turbabit ordinem, & huius loci sensum omnem, quod sequatur ὀνίξουσι τῆ ὀσμῆ, nec verisimile sit aromatum & vini simul odore odoratam cassiam dixisse Dioscoridem. Cogitavimus ea propter, quod est ὀνίξουσι τῆ ὀσμῆ, id est, ut verbum fingamus, odore vinescentem, ad odorem pertinere, esseque id quod Plinius ait, molissimis odoris: & quod præcedit ἀρωματικῆς ad amaritudinem, quæ præcipue in cassia est, cuius nusquam meminit: signarique eo verbo & participio amaritudinem, abs re non est, quia ἀρωματικῆς Græ-

cis significat, aromatum modo & qualitate esse. Sunt autem aromatis qualitates plures, odor præfertim, verum & sapor etiam, qui non raro ullo odorato non est amarus, sequunturque se invicem & conjuncta reperiuntur odoris bonitas, saporis amaritudo. Respondent viri doctrina & eruditione non inferiores. Nullo modo ordinem & sensum turbari, si verbum ἀρωματικῆς referatur ad odorem. Nam aromatum odor, vino non tantum non repugnat, sed vinum illud maxime probatur, quod aromatis modo maxime spirat. Quod cum vina quædam ex propria natura non habent, arte ad majorem gratiam, conciliamus, ut in eximiis illis vinis, quæ à moscho suavissimo aromate, moschatula nuncupantur, quorum odorem in carentibus eo vinis desiderantes, musto odorata quædam miscemus, quæ illum aliquo pacto repræsentent. Neque est contra Aristotelem antiquioresve scriptores, saporum nomina ad odorem referre. Vti ex carmine Homeri constat, quod hoc capite citavimus. Non video cur amaritudinem in cassia requirant, cum Galenus dulcedinem ei inesse scribat, nec mentionem quidem amaritudinis faciat; nec aromatica, ut inquit, sunt amara. Amaritudo enim à propriè vocatis aromatis aliena est. Docet hoc canella, piper, zinziber, quibus odoratus, magisque aromaticum nihil. Nulla tamen in his amaritudo percipitur. Aroma vulgo definitur res odorata, quæque odorem suavem, naribusque gratum spirat. Dulcedinem vel amaritudinem in aromatis requiri, hæcenus non legi. Odoris hanc bonitatem canella, post tres menses, à delibatione, acquirit, quod mirum non debet videri. Quotidiana experientia docet plurima esse quæ viridia nihil olent, siccata spirant odorem suavissimum, ut ante bis mille annos observavit Theophrastus. Vide cap. XVII, lib. VI. De caus. Causa est quod nimio abundent humore. Odor, ut Philosophus ait, in medietate, non extremo consistit. Cassiæ hoc genus, de quo nobis hæcenus sermo, Dioscorides ab indigenis achi nuncupari ait, vel, ut in nonnullis codicibus legitur, adii, alii ledam, ledam alii vocari scribunt, Plinius, lactam. Nolo de barbara voce disputare. Perinde est quod nomen olim habuerit, si modo rem noverimus. Qui αὐλὸς dictum putant, quod vox hæc apud veterinarios Medicos significet cassiam fistularem, nugantur, Dioscorides non à Græcis, sed ab incolis id nomen habuisse scribit. Græca vox αὐλός. A mercatoribus, inquit Dioscorides δαφνίον vocari. Credo à Daphno Arabiæ portu, qui à Strabone Geograph. lib. XVI, describitur, poniturque in ea regione, quæ Thus, myrrham, aliaque odoramenta profert. Daphnitim vocatam fuisse, quod lauri cortice ob similitudinem adulteraretur, imaginari nequeo. Plinius lib. XII, cap. XX ait: Adulteratur styrace, & propter similitudinem corticum lauri tenuissimis furculis. Quod non fit verisimile, ineptum enim est corticem crassum furculis tenuissimis adulterari posse. Nec color, nec forma respondet. Perius cassiæ cortici à pigmentariis admiscere soleri cerasi corticem, & sic adulterari Satyra vi scribit.

— Sed canam funeris hæres
 Negliget iratus, quid rem curtaveris, urnæ
 Ossa inodora dabit, sed spirent cinnama surdum,
 Seu ceraso peccens cassiæ nescire paratus.

Atque hæc de priori cassia. Πεδὸς ἢ τωῆς, inquit, ἐστὶν ἡ μελαίνα καὶ ἰμπόρεφου παχέως, ζῆνις καλυμμένη, ῥοδιζουσι τῆ ὀσμῆ, καλίστη σπῆς τὴν ἰαστικὴν χεῖρσιν ἰυδαίος, δασυπνεκῆς καὶ σθεμεύουσιν. Huic præfertur nigra, purpurascens simul & crassa, quæ ζίγις appellatur, tanquam rosarum odorem spirans, & ad usum medicum maxime accommodata, secundum locum tenet ante diēta. Galenus lib. I, De antidot. Ποῖον ἰμβλητικὸν ἐστὶ κασίαν, ἰπιδὴ πλὴν ῥοδιζοῦ καλίστη ἰωαννῶσιν, ἰφίξουσι ὅτι πλὴν μετὰ καλυμνίω, ἰσι δὲ ἐστὶ καὶ ἀκρηβῶ, καὶ πλὴν δαφνίον. ὅτι ῥοδιζοῦ ἐστὶν ἡ ζίγις ὁ ἰαστικῶσιν κινναμώμου καὶ πάντως ἐστὶν, εἰρητικῆς μοι καὶ σθεμεύου. Quæ cassia Theriacæ insicienda. Nam ζίγις nuncupatam præcipue laudant, secundo autem loco molitō diētam. Sunt & qui arebo & daphnitim probant, ceterum ζίγις quam vocant, in omnibus cinnamomo similem esse, superius quoque diximus. Hæc cassia forma, seu figura cinnamomo similis non est, sed natura & viribus. Supra enim φῶσσι καὶ δασυπνεκῆς cinnamomo similem esse tradidit. Id probatur ex Damocratis versu. κασίαν μελαίνην & φλοῖς cortices demum nigrae junge cassiæ cinnamomum virgultum, Etiam ex ipso Galeno. Ἡ δὲ ὄσμῃ ἢ ὑπόσπης αὐτῆς φῶσσις

Θούσις φησὶ κλησιὰ πῦς ἐστὶν ἀέριον καύσιον. *universa autem substantiæ cinnamomi natura similis, quemadmodum optime cassia.* Neque specie hæc differt à præcedenti, sed tantum bonitatis nota, uti verba Dioscoridis testantur. Hæc est quam infima Græcia ξυλοκασίαν, nostri sæculi medici, & pharmacopœi cassiam ligneam vocant, quam sic vocarunt, quod crassior est. magisque ligni facie. Canellæ genus quod cassiam ligneam vocant, canellam vulgarem sapore & odore, ut viribus longe superare, negari non potest. Hanc cassiam μέλαιναν καὶ ἰμωίφωρον, inquit. atque talis non est cassia lignea. Sed supra satis superque probavi, vocem μελαινίαν non semper summam nigredinem significare, sed in quo nigredinis quid apparet. Ζίριρ vocari ait Galenus, ζίριρ Neophytus. Γιζιερ κασίαν in littera γ. Corrigendus itaque Dioscoridis codex, ac restituendum ζίριρ ἀπὸ ζιριρ, ut & apud Galenum lib. ΙΙΙ, κατὰ τὸ πῦς cap. I. Καοσίαν τήτι ζιριρ καλαμίνω, καὶ τῷ μουλίω. Alii tamen codices scribunt ζιριρ. Scribendum, ut dixi, ζίριρ. Aetius ὄζην vocat. Auctor Periplus ζίριρ & κασίαν σκληροπέριρον appellasse videtur. καὶ λίβανος οὐ περὶ πύσης ὀλίγου καὶ κασίαν σκληροπέριρον, καὶ δάκκα, καὶ κάγκαμον. δὲ ῥοδίζισσα τῷ ὄσμῳ, inquit Dioscorides. Idem Galenus lib. de Theriac, ad Pisonem. (si modo libri ejus is auctor sit.) ὡς ἤντα καλίστη κίρρατι καὶ ῥοδίζισσα ὡσπερ καὶ ἠδὲ τὸ γόσπιον ὃν τῆ γόσπει ποιῶμεν, συκαλίστις τε ἕσα καὶ ἰνίζισσα, καὶ πολὺ τὸ ἀρωμακίζον ἔχουσα, ζιριβερ ἀπὸ τῶν ἰπρωαίων ἔστω λευκή. Nam optima laudatissimaque rubescit. & rosam exprimat, sicut etiam dulcem gustum præfert, fistulis plena, & vinum obolens, & aromatum modo vehemens est odorata, atque hæc zinziber ab indigenis appellatur. legendum γίριρ. Nam loco de antidotis citato scribit, καὶ κλησιὰ πῦς ἐστὶν ἀέριον καύσιον καλαμίνῃ ἀπὸ τῶν κημιζόντων ἀπὸν ἀνάματι βυρβακακίῳ δουκίλῳ, τὴν μὲν σφῶστην συλλάβω ὡς τῷ γ καὶ ἰ ἔχουσα, τὴν δὲ τῶν ὡς τῷ ζ καὶ ἰ. Optimam cassiam vocari scribit γίριρ, nomine diffyllo & πετραγογιμμάτη. Porro fistulosam cassiam hanc optimam non dixit Dioscorides, sed daphnitim, sed plura sunt in illo libro, quæ Galeni doctrinam non sapiunt. Et hæc de secundo & optimo cassiæ genere. Τετση, inquit Dioscorides δὲ ἐστὶν ἡ καλαμίνῃ βλαστὸς μουλίης. Τερτῆια vero censetur, quæ mosyleticus blastus, hoc est, germani nominatur. Reperiuntur codices, in quibus βλάκτορ scribitur. Hos depravatos quidam putant, & βλάκτον corrigunt, quia in fruticoso genere cassia & rubus censentur. Bone Deus! quid rubo commune cum hac planta? nisi quis velit dicere rubum mosyleticam; quæ rubus in sacris litteris vocatur, quam viderat Moses, hujus generis cassiæ fuisse Exod. cap. 3. Ego vulgaram lectionem servo: ea morus ratione, quod Dioscorides cap. sequente de mosyletico cinnamomo scribat, ἀξφίρει ἢ τὸ μουλον — καοσίαν. Cinnamomum tenue virgultum est, ut idem inquit: Cassia itaque hæc similitudinem cum cinnamomo habet nullam, nisi quod utrunque sit germen, quod Græcis βλάκτορ. Atque hæc est cassia illa, quam Galenus lib. de antidot. in cinnamomum abire putavit. Εὐθασιαδὴρ γὰρ ἦδη πολλάκις ὕλη γί. ε & ἰνυαλὸς καοσίαν, ὡς εἰς τῶν μείζω ἄντικυ, ἀκρίμους πῦς ὀρῶσιν κινταμωμω, κατὰ τὴν ὄψιν & τῶ φλοιῶ τὴν λευκίτην (nota lector, & judica an recte correxerim Theophrasti codicem) καὶ ὡς τῶν ἰσὶ τὰ βριβαίωτα γνωσμάτω κινταμωμω ἀξφίρης γῆσις πῖ & ὀσφρῆτος γινώσκω. Vidimus etiam alias frequenter, cassia elata & aucta tantum, ut fruticis magnitudinem æquaret, ramos quosdam cinnamomo similes, aspectu, & corticis tenuitate, præterea hisce signis, quæ cinnamomum certissimè ostendunt, ac gustu olfactuque percipiuntur. Idem infra. Εἰ δὲ ἡ κασίαν πολλοὶ τῶ κινταμωμω τῷ γένει καὶ γδ καὶ γνῆ) τῶν κινταμωμω ὡς μεταβαλῆς αὐτῆς ὥστε ὅλον μὲν ὄσφωλ τὸ εἶος δένδρον ἀκρίβῃ κασίαν, ἀκρίμους ἢ πῦς ὅσ αὐτῶ τῶ κινταμωμω συνηνῆς τοῖς κλάδις τῆς κασίαν ἰσολοῖσθαι. Cassia siquidem genere, cinnamomo proxima usque adeo est, ut ex ipsa quandoque cinnamomon oriatur, ita ut integra cinnamomoni arbor conspiciatur, cassiæ plane similis, reperianturque in ipso cinnamomo virgultæ, cassiæ ramis cognatæ. Hoc primum cassiæ genus, posterius quintum cinnamomon Dioscoridis. Cassiam hanc Plinius I focinnamomon vocat lib. xii, cap. xx. His addidere mangones, quam daphnoiden vocant, (si daphnitin Dioscoridis putat fallitur: etenim ea nihil similitudinis cum cinnamomo habet) ifocinnamomon cognominatam, prætiūque ejus faciunt xccc. adulteratur styrace, & propter similitudinem eorticis lauri tenuissimis surculis. Ισοκινταμωμω dicebatur, quod cinnamomo similis esset, Sic ἰσοκινταμωμω quod aro si-

milis, Hæc cassia cinnamomo similis erat, & adferbatur, in furculis tenuibus, ut cinnamomum, non in fistulaceo cortice, ut vulgaris cassia, & idem furculis lauri adulerari solitam scribit Plinius. Servandam esse vulgaram lectionem βλάκτον, locus hic Plinii docet. καὶ δὲ λοιπῆς ἰνυαλὸς, ceteræ species viles. Viles sunt, aut quia non bene paratæ, aut quia debito tempore non castæ. Aroma enim nullum, teste Garcia, reperitur corruptioni magis obnoxium, præsertim si diu in navi perstitit. Cur facile corrumpatur, causam putat Garcia, quod regio canellifera, ad putredinem valde sit proclivis, maritimis præsertim locis. Quæ sequuntur, non extant in codicibus Oribasii. Quare quidam aliunde irrepisse putant, nos tamen ea explicabimus. Αἱ ἢ λοιπῆς ὀσφωλῆς, αἱ ἢ καλαμίνῃ ἀσφῆμον μέλαινα, καὶ αἰῆδης, & λεπτόφλοιος ἢ φλοιοβλάκτον, αἱ καὶ ἡ κιντά καὶ δάκκα καλαμίνῃ, Reliquæ viles habentur, velut ea quæ asyrbemon dicitur, nigra, injucunda, & cortice tenui, aut etiam timoso, nec non & ea quæ citto & dacar vocantur. Vulgo ἀσφῆμον scriptum est. Legit Ruellius ἀφῆμον ignobilis, incelebris. Alii ἀσφῆ, legendum continent; idque quia Periplus auctor, ubi plures cassiæ species recenset, ἀσφῆ meminit. Γίνεται ἢ ὁ αὐτῶ κασίαν & ζίριρ, & ἀσφῆ καὶ ἀρωμω, & μέγιστα & μέτρ. Quæ omnia sunt nomina variarum cassiæ specierum. Sed quis ausit afferere hujus auctoris codicem non minus esse depravatum, quam Dioscoridis. Malo legere ἀσφῆμον. Sic forte dicta quod tenui & disrupto cortice, tibiarum & fistularum modo, inflari non poterat. Id enim φυσῶν Græci dicunt. Indagandum nunc an hæc nigra cassia sit, quam nimio folis ardore adustam scribit Garcia. Nobis id verisimile admodum videtur. Adustio enim facit nigrum & rimosum corticem. Cassiæ quoddam genus vile dicit esse, citto vocatum. Nonnulli ἀπὸ κιντά, μωρὸν legunt, ex auctoritate Galeni & Auctoris Periplus. Horum opinioni non subscribo. Galenus enim cassiam moto dictam, secundum obtinere locum scribit. ἰσὸς δὲ τὴν μὲν ζίριρ μέλιση ἰπτανῆσι, ἰφῆδης ἢ ἢ μωρὸν καλαμίνω. Secundo loco laudant cassiam moto dictam, contra Dioscor. citto vilem inquit. Tertium vilioris cassiæ genus δάκκα vocatur. In antiquo codice δάκκα, in Aldino δέκα scribitur. Placet quam eligat Lector lectionem. Εἰ δὲ πε καὶ ψούδακασιαν ἀφάτως ἰμφίρης, ἢ πε ἰλιγγιται τῆ γῆσις ὅσ ὅσ δελμαία ἔδη ἀρωματώδης, ὡσπερ σκρόδρον τῶν φυαίνηται τῆ ἐπιταλίη. Est & quaedam adulterina cassia similitudine ineffabilis, attamen gustu deprehenditur, quippe quæ neque sit acris, neque aromatica, adhærentemque medulla corticem habeat. Hæc paulò aliter, & melius Serapio cap. ccxcxi. Et reperitur res quaedam similis cassiæ ligneæ, & non est cassia lignea, quæ cognoscitur per saporem, quoniam non est acris saporis, nec odorifera, & cortex ejus adhæret ligno. Pro τῆ ἐπιταλίη legit, τῆ ἔβω, vel τῆ ἐπιταλίη, aliter atque aliter interpretatus est. Ἐπιταλίη, inquit Suidas τὸ ἰσὸς ἢ ὁ φλοιὸς τῶ δένδρου, pars interna cujusque rei vel arboris cortex. Interpretor itaque, cujus cortex exterior interiori adhæret. Duplici cortice munita est cassia Vidi canellam cui primus cortex alteri adhæret, odoris omnis, & saporis expers. An hæc sit pseudocassia Dioscoridis, affirmare non audeo. Hoc assero, medullam cortici non adherere. In omnibus enim plantis lignum interjectum est, inter medullam & corticem. Sed opus non est tam exacte de hac inquirere cassia. Vilis enim est nulliusve pretii: sufficit sciamus hanc pseudocassiam sic dictam, quod germana specie cassiam veram mentiatur. Εὐρισκία καὶ σκατῆια σῦριγξ, ἀπαλὴ, κέφη, ἰνυαλὸς, ἀξφίρεσσα δὲ τῆς αἰδης. reperitur & lata fistula, tenera, levis, surculosa, quæ quidem illi alteri præstat. Hanc esse eandem putant, quam Galenus σῦριγξ vocatam scribit loco citato. Ἀλλὰ τῆς γε συριγγίδος ἀπὸ ἰσὸς ὄνομαζομένης ὁ πότης ἀνδρῶμαχο ἰμβάλλον ἀξίω. πασι δὲ αὐτῆ γινώσκω) καὶ γὰρ καὶ ἐυνοσιπῆ παίντων ἰσὶ, τὴν μὲν ἔσθεον φλοιοδὸν πῦρ καὶ σῦριγξ καλῶσι, ἰσχυρὸν ἔχουσα κατ' ὁσμήν τε καὶ γῆσιν, τὸ δὲ ἰσὸς ἀδιδίεσκον, ὡς μηδὲ μίαν αὐτῆ γῆσιν ἠμῖν γινώσκω. Διὰ ἰσὸς αὐτῶ σπῆρα μωμίνω ἰλιγγίω ἀδιδίεσκω ἔσρται τὸ τῆς καοσίαν ὄνομα. κατὰ δὲ τὴν πῆρ γερμαμίνω ἀπὸ τῆ οὐίας αὐτῶ σφῆσκαται τῆ καοσίαν ὄνομα τὸ τῆς σῦριγξ, ἢ τῶ ἀπὸ ἰσὸς μίχελ τὴν ἠμῶν καὶ σῦριγγίω ὄνομα σπῆσκαμῶν ἔχου. Quamquam Adromachus junior cassiam à quibusdam fistulam appellatam imponendam arbitrat: hæc omnibus cognita est, cujus exterior cortex fistula appellatur, (quia obvoluitur ipsam representat) saporem & odorem validum habet, interior autem pars adeo debilis est, ut nullum

usum præstat. In carminibus itaque patriis, paulò ante à me transcriptis, cassiæ nomen absolute pronuntiatum est, in soluta vero filii oratione, fistulæ, nomen cassiæ adjectum est, atque ab eo series, per eos, qui ante nos Theriacam imperatoribus composuerunt, in nos usque derivata fistulæ nomen nunc usque appositum servat. Hanc alteri (si modo eadem) prætulit Dioscorides, quod exterior cortex odorem saporemque habet, quibus ante memorata pseudocassia caret. Pergit Dioscorides. Α παιδικία δὲ τῶν ὑπολειπῶν καὶ ψευδῶν, ἀγαθὴν ἔχει τὴν ὁσμὴν καὶ τὴν μὴ ἔχουσαν ἢ τῶν σφεισῶν παρὰ τὴν φαρμάκῳ δὲ ἐξελπτῶν. Rejice albicantem, scabram, quoque hircinum virus olet, neque fistulam habet crassam, sed tum scabram, tum tenuem. Cur albicet supra dixi, nempe quod non probe parata est. Ad nos raro adfertur, hæreo an viderim, observarimque. Serapio vel ejus interpres ἀντὶ τῆς ἀγρίουσαν, ἀγρίουσαν λέγει, porri odore. Experientia comprobare posset, quæ fit servanda, aut retinenda lectio. Ex his omnibus constare arbitròr, vulgarem nostram canellam esse veterum cassiam, in hæc enim omnes, quas veteres scripserunt, notæ reperuntur, quod ipsa autopsia comprobatur. Sunt ergo expellèdi illi, qui canellam pseudo cassiam esse putant, inodora est, & acrimonia omni caret pseudo cassia: suavissimum spirat odorem canella, gustuq; ex dulci acri percipitur. Fieri potest, ut interdum ex India deferatur canella depravata, cujus sapor & odor perire, sed hæc non pseudo cassia, sed cassia corrupta est. Pseudocassia enim est, quod cassiam mentiebatur. Qui pseudo cassiam putant esse, cassiam illam crassiorem, quæ in officinis sine odore & sapore occurrit, non omnino à vero aberrant, nec horum omnino rejicienda opinio, plurimas enim pseudocassias noras habet. Hactenus de cassia, addamus ex Dioscoride cinnamomi historiam. κινναμώμῳ ἐστὶν ὡς εἶδος εἶδη, ὀνομαζόμενα ἰπποκράτους. Cinnamomi plura sunt genera, gentilitiis regionum ἐν quibus nascuntur designata nominibus. Nomina quia non recenset, dubitari potest an cinnamomi quæ describuntur genera, sunt ex genere mosylitici, an ab eò diversa. Posterior probabilior videtur opinio. Primum enim genus quod mosylum vocat, dicit esse colore nigrum, ex vino in cinerium vergens, tenuibus virgulis. Secundum, quod montanum vocat, differt à priore, quod crassum sit & pumilum, colore admodum fulvescens. Tertium à primo differt, quod non ita multis interstitiis sit geniculis, & quod nigrum sit, cum primum pluribus nodis præditum sit, colore quidem nigrum, sed ex vino in cinereum vergens. Quartum à prioribus differt, quod sit album. Quintum à primo differt, quod fulvescit, & ab omnibus quod habeat corticem cassiæ ruffæ simillimum, quo carere videntur priora. Saltem nullam mentionem ejus facit Dioscorides. reliqua adulterina & spuria sunt. Quæ de singulis scribit, examinare aggredior. ἀγαθὴν δὲ τὴν μούσλον ἀγρίου τὸ ἔσθαι ποτὶς ἡμφιπέρας ὡς τὴν μούσλον καὶ κινναμώμῳ. Excellit vero quod mosylon ex eo dicunt, quod aliquantulum retineat similitudinem ejus cassiæ, quæ mosylitis nuncupatur. Διαφέρει verbum expono excellit. Alibi probavi eam significationē habere. Hoc loco illud significare vel ex eo probatur, quod Dioscorides solet optima genera, quæque eligenda sunt, primo loco proponere, ultimo viliora & deterrima, quæque rejicienda sunt. Excellit inquit mosylon. Aldinus codex habet μούσλον, servo vulgatam mosylon dictum hoc cinnamoni genus inquit, quod similitudinem quandam cum cassia, quæ mosylitis dicitur, habeat. Sed in ipso capituli initio dixit cinnamomi generibus nomina indita esse, à regione in qua proveniunt. Respondeo ab utroque nomen accepisse, à Mosylo oppido, & quod cassiam illam referat. Optimum id genus esse inquit. Idem Galenus lib. de Theriaca ad Pison. testatur. τὸ δὲ πύκτων καὶ κλειστόν ἐστὶ τὸ μούσλον ὑπὸ τῶν ἐγκλωρίων ἔπι κινναμώμῳ, ὀρισμὸν ὀπτιμὸν ἐστὶν ὅτι ἀπὸ τῆς κινναμώμῳ Mosylon dicitur, καὶ τῆς inquit Dioscorides τὸ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐν τῷ ἴδιῳ quod recens est Ergo ceteræ species ab hac differunt. Verba hæc Dioscoridis examinanda sunt, nam sibi contradicere videtur. Infra enim candidum eligendum scribit. Ne intellige Lector recens ex arbore decerptum, sed recens allatum & non inveteratum. In Græcia enim non nascitur cinnamomum, sed ut Strabo inquit lib. xv, in Æthiopia, Arabia, India australi sub initio zonæ torridæ. Ἐχεν δὲ καὶ κινναμώμῳ δὲ τὰ ῥιζῶν, καὶ ἀπὸ ἀράμῳ τῆς νότον γῆς τῆς ἰνδικῆς ὀρισμὸν ὡς τὴν ἀραβίαν & τὴν αἰθιοπίαν ἔχουσαν πῆφις ἰκτίους καὶ τοὺς ἡλίους. Esse Indiæ australi

cinnamomum, nardum, & alia aromata, quemadmodum Arabia & Æthiopia, cui quoad radios solares attinet, similis est. Regio κινναμώμῳ veteribus geographis in tantum celebrata, ut inde parallelum ἀγρίου κινναμώμῳ nomen accepit. Plura de hac regione qui velit, legat Plinium lib. vi, cap. xxix, Ptolemæum &c. Recens igitur cum eligendum docet, intelligit non cariosum, nec inveteratum. τῆς χεῖρας μίλαν πειρῶν ἐν τῷ ὄντι δὲ. colore nigrum, ex vino in cinerium vergens. Viri docti legunt πειρῶν ἐν τῷ ὄντι, nigrum cum vino diluitur, vel si ad verbum reddatur, in vino cinerescens. Vulgarum sequimur lectionem, tum quia eam sequitur Oribasius, tum quod eam probat Galenus, loco citato. τὸ μούσλον πειρῶν τῆς χεῖρας. Hunc colorem cinnamomi clarius exprimit lib. i, de anti dotis. Τῆς χεῖρας δὲ πύκτων ὡς εἰ πὺς μίλαν τὸ τὴν γάλακτι χεῖρας τὸ φαῖον κινναμώμῳ ἀγρίου κινναμώμῳ κινναμώμῳ. Colorem talem habere, qualem si quis fusco vocato colori, laetis colorem admisceat, atque cærulei quem vocant aliquantulum addat. Ut autem palam fiat, Dioscoridem & Galenum unum eundemque colorem cinnamomo tribuere, qualis color vinosus sit, ex Aristotile dicam. Hic lib. de coloribus c. 2 docet, fieri ex puro nigro & luce aërea. εἰς οὗ τὸν ὄναπὸν χεῖρας γίνεται ὅταν ἀγαθὸν τῶ μίλαν, καὶ σίλβον κινναμώμῳ ἀγρίου κινναμώμῳ, ὡς τὸν καὶ τὸν βοσφῶν ῥάγας, καὶ τὸ τῶν ὄναπὸν φαῖον τὸ χεῖρας ἐν τῷ πύκτων, μελαινομένου δὲ τὸ φαῖον εἰς τὸ ἀγρίον μελανωδῶν. Sicuti color vinosus efficitur, si splendor aërius puro, ac minime diluto nigro, eodemque coruscanti temperetur, quales botryorum acini, quorum plane color vinosus agnoscitur cum maturescunt, nam deinde nigrescentes puniceum habent, quem postmodum in ἀγρίον mutant. Quod si quis talem colorem præparet, qualem Galenus describit, reperiet eundem esse quem Dioscorides dicit. Constat itaque cinnamomum esse colore nigro, sed tali qui ex vino vergit in cineritium, neququam colore nigro esse, diluto vero vino cinerium reddi. λεπτὸν δὲ τῶν ῥαβδῶν καὶ λείων ὄζων συνήκει κινναμώμῳ, σφόδρα εὐώδης. καὶ δὲ τὸ ἀγρίον καὶ τὸν ἀγρίον (parisi καὶ τῶν) ἐστὶν τῆς ὄναπὸν ἰδιότητος. tenuibus virgulis, læve, nodis frequentibus præditum, perquam odoratum, fere siquidem præstantissimum ex odoribus jucundis proprietate dijudicatur. Cinnamomum inquit esse virgulis tenuibus. Idem Dioscorides lib. v; cap. cxxxix, coralli ramulum cinnamomo similem inquit, ὡς δὲ τῶν πολλῶν ἐστὶν κινναμώμῳ τῶν ῥαμῶν, multis nodis præditum, forma fruticis cinnamomum æmulum. Galenus quoque lib. de Antidotis, virgultum esse inquit, cum carpesii festucas cinnamomi ramulo comparat. κινναμώμῳ λεπτὴ καὶ ῥαμῶν ὡς τῶν πολλῶν τῶν κινναμώμῳ ἀγρίου σιν. τὰ καρπία, Grammatici exponunt ζύλα λεπτὰ καὶ ῥαμῶν, ligna tenuia & sicca. Helychius καὶ ῥαμῶν ζύλα λεπτὰ καὶ ῥαμῶν, item καὶ ῥαμῶν ἀγρίου, καὶ κινναμώμῳ ζύλα λεπτὰ. festuca, apex ligni tenuis. Diosc. lib. III, cap. xxvii. ἐστὶ δὲ πῶς λεπτόκαρπον. Herodotus etiam uti verba supra citata testantur, τὰ καρπία dixit. Ex his omnibus videt lector depravatum admodum Theophrasti codicem & mendum est antiquum admodum, quippe quod Plinii sæculo fuisse videtur, qui lib. xii, cap. xix. Præcipua bonitas virgultorum, tenuissimis partibus ad longitudinem palmi. Secunda proximis brevior mensura, atque ita ordine vilissimum quod radicibus proximum, quoniam ibi minimum corticis, in summa gratia, qua de causa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex ipsum vero lignum in fastidio est, propter origani acrimoniam. Eriam Garcias cassiæ caudici plurimum corticis inesse scribit. Correctionem nostram loca jam citata abunde comprobant. Omnes Græci lignum sive tenues furculos in usu fuisse scribunt, nemo corticem. Præterea absurdissimum. τὸ ἀγρίον plurimum corticis habere: omnes arbores fruticesque contrarium ostendunt. Nam partem radici proximam, plurimum corticis habere, omnes arbores docent. λεπτὸν τῶν ῥαβδῶν καὶ λείων ὄζων συνήκει κινναμώμῳ, tenuibus virgulis, læve, nodis frequentibus præditum. Idem Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem λεπτὰ ἔχουσα τὰ ῥαβδῶν & τῶν ὄζων πυκνῶν virgulis gracilibus, nodis frequentibus. ὄζων quandoque nodum, quandoque ramum significare, alibi probavimus. Hoc loco nodum significare ex eo patet, quod Dioscorides paulo ante gracilibus virgulis esse dixit, cinnamomum. Dioscorides σφόδρα εὐώδης dixit, perquam odoratum. Immo tam jucundo odore præditum, ut idem scribat: σικκὸν καὶ τὸν ἀγρίον καὶ τὸν ἀγρίον (parisi καὶ τῶν) ἐστὶν τῆς ὄναπὸν ἰδιότητος καὶ τὸν ἀγρίον (vetus codex ἠδὲ τῶν) καὶ ἰδιότητος ἢ ὅσµῳ πύκτων καὶ τῶν κινναμώμῳ ἡμφιπέρας, fere siquidem præstantissimum

rides non cassiam. Legit idem ὑπόμνησιν, ac fortassis ita scriptum fuit Galenus πρὸς μέλιον dixit. Legit idem Serapio ἁσπῆς lene. Utra lectio admittenda sit, penes lectorem judicium esto. Recte πολυλόγατος multis nodis dixit, minores plantæ genicula, majores nodos ferunt. τίπερον λεύκον, χροῖον ὀγκώδες ἰδιόθυον & ἰντλῖς ὀθραυόντι καὶ μεγάλλω ἔχον ῥίζαν κασιζέουσαν, quartum vero album fungosum, aspectu tuberosum ac vile, fragile, grandique radice, cassiam representante (redolente Interp.) Galenus loco citato, ἀπὸ τῆς λεύκῃς διελευστικῆς ἀκελευστικῆς καὶ σκληρῆς ῥαδιῆς θραυόντων τῶν μικρῶν ἔχον τὸ ῥίζαν. Aliud ad amussim album reperitur scabrum, ex facili fragile, parva radice. Legendum ὑπέριον longa, facilis unius litteræ lapsus. Serapio species quarta cinnamomi cujus color est albus, tenuis tactus, tumens, cujus rami sunt facile frangibiles, & tale cinnamomum est utile ad plantandum, nam radices habet magnas. Reperiuntur codices, in quibus legitur μεγάλλω ἔχον ῥίζαν ὡς ἀσπῆς καὶ ἁσπῆς ὑπερίον habens radicem magnam, quam ut inutilem rejecto cassiam referentem. Vulgatam servamus. πῖμον τῆς ὀσμῆς πακτικῆς, ὑποκίρρον δὲ τὸ ἁσπῆς μέρους, ἡσπῆς πύρρον ἁσπῆς τῆν ἀφῆν στρίον ἢ πῖνον ἰνώδες, πυχυρρίζον, τῆτων δὲ τὸ πῖνον λιβασιῶν ἢ μυστῆς ἢ κροσῆς ἢ ἀμύμη ἰνώδης ἢ πῖνον ἴσι. Quintum odore nares ferit, fulvescit, cassiæ ruffæ similitimum, tangenti vero solidum animadvertisitur, non valde nervosum radiceque crassa firmatur & in hoc genere quod Thius, myrrham, cassiam, aut amomum odoris suavitate imitetur deterius est. Est & alia lectio, quam Serapio secutus videtur, πῖμον τῆς ὀσμῆς, ὑποκίρρον τὸ ἁσπῆς μέρους τῆν φλογὶν κροσῆς πύρρον. Quintum odoratum (ὀσμῆς licet proprie odorem significet, aliquando odoratum vertitur) subruffum & habens corticem similem cassiæ ruffæ. Serapio. Est & species quinta, cujus odor est similis odori cassiæ, habens odorem bonum subruffi coloris, cujus cortex est similis cortici cassiæ lignæe rubæ, & tale est durum tactu, & habet grossam radicem, & odor illius est similis odori myrrhæ & cassiæ, & est odor ejus cum quadam pinguedine, & inanis in bonitate quam spiritum. Posterior lectio defenditur Serapionis, prior Galeni sic scribentis auctoritate. ἴσι δὲ τῆς κασιζέουσαν ὀσμῆς ἴστρον λεῖον & ἰνώδες. Est & aliud quoddam cassiæ rubenti simile læve & odoratum. Idem hoc genus fortasse quod describit I. I. de antidotis. ἴσι δὲ κασιζέουσαν ὀσμῆς κασιζέουσαν τῶν γένων, & τὸ κασιζέουσαν πῖνον κινναμώμον ὡς μεταβολῆς αὐτῆς ὡς ὅλον ἰνώδους τὸ ὅλον διττόν ἀκελευστικῆς ἡσπῆς, ἀκελευστικῆς δὲ πῖνον ὡς αὐτῆς τῆς κινναμώμου, συλλεγῆς τῆς κλαδῆς τῆς κροσῆς ἰντλῖς κασιζέουσαν. Cassia siquidem genere cinnamomo proxima usque adeo est, ut ex ipsa quandoque cinnamomum oriatur, ita ut integra arbor cinnamomi conspiciatur cassiæ plane similis, reperiunturque in ipso cinnamomo virgulta cassiæ ramis cognata. An sit quintum genus à Dioscoride descriptum, non ausim affirmare. Hoc genus Dioscorides ἁσπῆς τῆν ἀφῆν στρίον ἢ πῖνον ἰνώδες πυχυρρίζον. Codex antiquus legit ὀσπῆς, corrigunt viri docti ἰνώδες. Non aridet. Etenim si deterius illud quod thus, amomum odoris suavitate imitetur, quomodo ἢ πῖνον ἰνώδες legendum sit, non video. Si enim illud cinnamomum deterius est quod odorem sequitur præstantissimorum aromaticum, concedi debet non eligendum quod non valde odoratum est. Etiam μυρρῆς, myrti in nonnullis reperitur codicibus. Vulgatam lectionem probò, quod eam secutus est Serapio. ἀπὸ τῆς λεύκῃς καὶ τῆς ψωρῆς, & τὸ λεύκον καὶ λεῖον καὶ τὸ λευκῆς δὲ καὶ τῆν ῥίζαν ὡς ἀσπῆς καὶ ἁσπῆς. Vulgo interpretantur deligito candidum scabrum, rugosoque cortice, at læve & quod circa radicem (radici proximam) lignosum est, tanquam inutile repudiato. Doctiff. viri, ut Dioscoridem à contradictione vindicent, ἀπὸ τῆς λεύκῃς interpretantur damna, quasi dixisset ἀπὸ τῆς λεύκῃς ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς λεύκῃς, τῶν τε ἀπὸ τῆς λεύκῃς. Hanc significationem quandoque habere, negari non potest. Suidas, ἀπὸ τῆς λεύκῃς ἀπὸ τῆς λεύκῃς abjectus; Plutarchus δὲ ἀπὸ τῆς λεύκῃς αὐτὸν ἐκ τῆς λεύκῃς, rejecto illum ex judicibus. πολύβιον παρατίθη τῆς ἀκαθῆς ἀπὸ τῆς λεύκῃς τῆς ἀκαθῆς. Polybius abjecto Acheos damnans principium. Alii vulgatam significationem servare malunt, negantque ullam contradictionem in verbis Dioscoridis, quandoquidem ante prætulit auctor in mosylitici genere, quod læve est in hoc vero quinto genere quod scabrum visitur præpolere asserit. Nimirum (quod quidem fani judicii nemo absurdum judicaverit) in diversis cinnamomi generibus lævorem & scabritiem modo laudari, modo improbari voluit. Hanc sententiam probare nequeo,

Absurdus omnino, & plane contradiceret sibi Dioscorides, si verbum ἀπὸ τῆς λεύκῃς hoc loco eligere denotat. Quia ratione in hoc genere eligi potest album scabrum; cum sit, uti verba Dioscoridis testantur, colore fulvescente, cortice cassiæ ruffæ simile. Addo Plinii auctoritatem. Quondam, inquit, præferebatur candidum, nunc contra nigrum laudatur, atq; etiam varium præferunt candido. Certissima tamen aestimatio, ne sit scabrum, atq; inter sese tritum tarde frietur, damnatur in primis molle, aut cui cortex albes. Quid clarius, quid manifestius, quam damnari album scabrumque? Aliud insuper latet in verbis Dioscoridis. ῥυτίκωρον damnat Dioscorides, id rugosum quidam vertunt; at illi κωρῆς non exponunt; alii rugoso cortice vertunt. Respicientes ad præcedentia. Dixit enim Dioscorides cassiæ fulvæ cortici simile esse. Καρῆς enim non tantum tantum festucam, tenue lignum significat, sed etiam aliquando accipitur pro putamine & cortice pomorum, ut Nicandri Icholiastes in Alexipharmacis notavit. Sed constat Dioscoridem non de quinto, sed omni cinnamomi genere loqui. Quare malo festucis rugosis. καὶ λεῖον τὸ τὸ λευκῆς. Legendum καὶ καὶ λεῖον. Supra enim τὸ λεῖον optimum dixit. Damnatur quod non est læve & lignosum circa radicem. Et hæc de veris cinnamomi generibus Dioscorides. De spuris quæ scribit non omittenda. Ἐστὶ δὲ τῆς ἀπὸ τῆς κασιζέουσαν, ψωρῆς κινναμώμου, ὡς τῆς, ὡς τῆς τῆς ὀσμῆς, ὡς τῆς ὀσμῆς. Est & aliud quoddam simile quod adulterinum cinnamomum cognominatur, vile, odoris invalidi, viribusque defectum. Hoc pseudocinnamomum plures deceptis, auctor est Galenus lib. de Theriac. ὡς ὀσμῆς τῆς ἴσι ἀσπῆς καὶ ποδῆς τῆς σκινναζόντων ἰντλῖς κασιζέουσαν τῶν κασιζέουσαν ψωρῆς κινναμώμου ὁμοῖον ἴσι τῆς ἀσπῆς, καὶ τῆς γένων καὶ τῆς ὀσμῆς, πολὺ ἐπιτέτυγον ἰντλῖς. Haud modica differentia reperitur, & multos, & iis qui præparant soles decipere. Nam quod vocatur cinnamomum mentitum verisimile est; nisi quod gustu & odore longe sit inferius. Facilis igitur ejus dignotio iis quibus gustus, odorque bonus. Καλεῖται δὲ τὸ ζιγγίβη ζυλοκινναμώμον ὅν, ἔχον δὲ πῖνον ἁσπῆς κινναμώμου. Appellatur & quiddam χινησίβη quod habet aliquam cum cinnamomo cognationem, cum sit xyllocinnamomum. Galenus cassiæ, cinnamomi sic dictæ quod sciam non meminit. Ἐστὶ δὲ ζυλωδῆς κινναμώμου ἔχον ῥαβδῶς μακρῆς (quidam codices μακρῆς). Sequens verbum depravatam hanc lectionem ostendit) καὶ ῥωμαλικῆς & τῆς ἀσπῆς πολλὰ κατωδυστέρας, est vero lignosum virgultis longis robustisque præditum, sed odor longe cinnamomo inferioribus. Idem de hoc cinnamomo Galenus, τὸ δὲ ζυλοκινναμώμου ἀσπῆς τῶν ζυλωδῆς ἔνα, & ἰσχυρῆς τῆς ῥαβδῶς ἔχον, καὶ ὡς ὁμοῖον τῆν ἰνώδην, quod vero vocatur cinnamomum lignosum, hæc se differt, quod lignosum sit, validaque virgulta habeat, nec similem suavolentiam præferat. Nec illud genus cinnamomi unquam vidi. Accusatur à viris doctis Galenus, quod in cinnamomi descriptione parum sibi constat. Quippe cinnamomum modo arborem, modo fruticem, modo fere herbam appellat. Arborem his verbis describit, & ἰντλῖς τῆς κινναμώμου πῖνον ἐκ τῆς βραβῆς τῆς γλαυτοκινναμώμου καὶ μακρῆς ὀσμῆς δὲ ἡμίσιος ἐστὶν ὀσμῆς ὅλον ἢ κινναμώμου & ὡς τῆς γένων. Olim ex barbarorum terris, area cubitos quatuor & medium longa, Romam cum perlata fuisset, in qua cinnamomi primi generis arborem erat. Fruticem his verbis describit. ἔνασιν δὲ αὐτὸν ἔστιν ἔστιν πύθμενος, φουκόρον ὅσον ἡμιόλιος τῆς ὀσμῆς δὲ τῆς ὀσμῆς ὀσμῆς ἔχον, ἢ βραχυὸν πῖνον ἢ ἰντλῖς, ὡς ἴστρον ἰντλῖς ἀπὸ τῆς τὸ μῆκος, ἀλλὰ τὸ μῆκος αὐτῶν ἢ μῆκος ἴστρον ἡμίσιος ποδῆς ῥωμαλικῆς. Quævis autem cinnamomi species ab una radice (sic vulgo interpretantur, cum vertendum sit ab ima parte. Nam non loquitur Galenus de tota arbore, sed de cinnamomo relicto, servatoque in arca Adriani temporibus delato. Suidas πολύβιον τὸ ἴστρον μῆκος & πλεοντεῖον πῖνον.) seu frutex quidam parvus consurgit, emittitque hæc sex, illa septem virgulta, vel paulo plura, paucioraque, non equali tamen omnia longitudine, verum quod maximum est, pedis romani dimidium non excedit. Herbana his verbis appellat. Περὶ αὐτῆς δὲ ἴστρον αὐτῆς & ἰντλῖς τῆς ὀσμῆς μέτρα ζυλίνα σκίση. πάντα δὲ ἔχον τῆς πολυρρίζων, ἢ πολυκλάδων, ἢ ὅπως αὐτῆς ἰστρον ἡμίσιος κινναμώμου ἀσπῆς, ἔστι δὲ ὡς πῖνον πῖνον εἰς ποδῆς καὶ ὀσμῆς σχιζοδῆς εἰς μῆκος ὀσμῆς πῖνον, ἀλλὰ ὡς ὡς τῆς ἰστρον, ἀμφοτέρων, ἰδῆς ἴστρον καὶ μῆκος ἴστρον & καλυμένον μῆκος ἀμφοτέρων φερούμενον ἐκ κέρτης ἡμίσιος. Super sunt adhuc ibi vasa multa lignea, quæ varias cinnamomi species continent, quorum nulla tamen veluti truncus in ramos plures divisus multum attollitur, sed ellebori figuram præ se fert, in modo vero Damafonisi, quod ex Creta ad nos adfer-

adfertur. Paululum verba hæc si perpendissent, facile Galenum à calumnia liberassent. Non dixit Galenus in universum, omnem speciem cinnamomi ex una radice ceu parvum fruticem attolli, cujus virgulta non superant pedem Romanum; id si verum esset sibi contradiceret; sed verba ultimo loco citata intelligenda de illis generibus cinnamomi, quæ reservata, ac recondita erant in vasis ligneis Cæsaris. Hæc ut clarius videri possint, addam verba Galeni præcedentia. τὸν γὰρ ἐν τῷ ἡμῶν ἀντοκαρῶρι σιβίρω τῶ ἀνιδότοι ἰσθ' αὖτε ἡ ἀδριανίαν ἐκλίβου κινναμώμων παρὰ τὸν ἑστῶν ῥοσιμῶν π τοῖς ἀναγρηστο- μίνοις ἴχου παρ' οὐδέναι διελθεῖν σὺν ἰσθ' αὖτε ποδὶ γὰρ ἐν ἰσθ' αὖτε ἐν τῷ ἡμῶν τὸν σιβίρωτα — ποδὸς ῥωμαϊκῆ. Nunc itaque cum Imperatori nostro Severo iheriacam componerem, ex cinnamomo Adriani tempore reposito quod optimum visum est, elegi; de quo etiam utile quiddam lecturis subdere cum possim, id facere non gravabor. Super sunt adhuc ibi multa — pedis Romani dimidium non excedit. Hæc satis ostendunt Galenum non pronunciasse verba citata de omni cinnamomo, sed de eo tantum, quod in Cæsarium apothecis reconditum servabatur. Posset & alio modo pro Galeno responderi; sed solutio data magis aridet, ipsiusque verbis confirmata est. Quod autem modo arborem, modo fruticem vocat, non usque adeo mirum est. Non solent veteres tam exactè nomina hæc observare, ut mille exemplis probari potest. Lentiscu, cyprum, tamariscum, arbores vocant, cum sint frutices. Et cur in cinnamomo hoc non licuit. Maximè cum non constaret arbor, an frutex esset. Quæ ad finem capituli adduntur, spuria sunt, ac fortassis Crateve. Ἐστὶ δὲ τὸ λεγόμενον κινναμώμων ὁ ἴσθ' αὖτε ψόδι κινναμώμων καλῶσι, ἰσθ' αὖτε ἀφ' οὗ καὶ παρ' οὐδέναι ἐστὶν. καὶ ποδὸς μὲν τοῦτα ἰλατίμῳ κα- τὰ τὸν ἰσθ' αὖτε γὰρ σὺν. Posteriora paulo aliter in Aldino leguntur, codice, καὶ παρ' οὐδέναι ἐστὶν καὶ ποδὸς μὲν τοῦ ἰσθ' αὖτε ἰσθ' αὖτε κινναμώμων κατὰ τὸν ἰσθ' αὖτε καὶ γὰρ σὺν. Est & cinnamomum quoddam quod nonnulli pseudo cinnamomum appellant, fruticosum valde, virgultisque crassioribus, at cum odore, tum sapore cinnamomo multum inferius. Qui addenda contendit id ager Serapionis auctoritate. Rejicienda tamen puto. Paulo enim ante Dioscorides de pseudo cinnamomo egit, eademque serè dixit. Non solet unum idemque bis dicere; nisi hæc dixerit ad majorem certioremq; distinctionem pseudo cinnamomi à cinnamomo. Sed frivolum hoc magis, quam probabile videretur. Hactenus quæ veteres; nunc quæ recentiores de his dicant, videamus. Officinas canellam, quam casiam veterum esse diximus, cinnamomum vocare; quilibet novit. Nova non est hæc opinio, minimeque nostri seculi, ut nonnulli putant; confudit infima Græcia canellam & cinnamomum. Glossæ græco-barbaræ κινναμώμων κινναμώμων. At canella cortex est, furculus cinnamomum. Officinarum errorem, vel hoc argumendo diluam. Si casia lignea ipsis dicta veterum casia est, uti recte sentiunt, canella non potest esse cinnamomum. Brenim casia hæc canellam saporem & odorem multum superat, & excellit. Cum contra cinnamomum optima casia odore, saporeque longe superius, ac præstantius esse scribant, & quod magis est, in defectu cinnamomi, duplex optimæ casie pondus substituendum doceat Galenus, ἀπὸ κινναμώμων κασίας τὸ δι- πλῆν ἢ καρπῶσι. Idem Dioscorides, διπλάσιοι δὲ ἀπὸ τῆς (κασίας) μικροῦ μέρους τοῖς φαρμάκοις, εἰ μὴ παρέη κινναμώμων, τὸ αὐτὸ δέσθ. Si desit cinnamomum casia duplum medicamen- tis admixtum, eadem quæ illud præstat. Quod cinnamomum vocant Officinæ, casia sapore, odore, viribus inferius multum est, hoc ipsi fatentur pharmacopœi. Cinnamomum cassiamque unum idemque esse statuunt magni viri, inter quos sunt maximi nominis philosophus, & Achiater, seu Prorex Indiæ. Hic suam ut probet opinionem, fabellam quandam narrat. Cæterum, inquit, quod canella diversa ibi cinnamomi & cassie nomina indicata fuerint, occasionem præbuisse puto mercatores Sinenses, qui cum è sua region aurum, sericum, margaritas, aliaque hujusmodi merces eveberent, nonnullas ex eis in Malacca vendebant; sandalum tignum aloes, contra in suas naves inferentes, quæ rursus in Zeilan & Malabar divendebant, indeque sumebant canellam, ex Zeilan videlicet laudatissimam, & ex Malabar minus selectam. Similiter & ex Iava, unde etiam pipper, cardamomum, evehebant, eaq; omnia deinde Ormus, aut in Arabia Oram maritimam perferrebant. Interrogati autem isti Sinenses quanam essent hæc aromata, & unde ea adveberent, fabulas illas narra- bant, quas recenset Herodotus; ut his commentis earum

mercium pretia auferent. Cum autem quæ in Zeilan nata esset canella, ab ea quam in Iava & Malabar sumpserant, differre conspicerent, diversa illis indidere nomina; cum tamen ejusdem generis essent cortices, pro soli calique varietate solum differentes. Ementes ergo Ormus incolæ eam canellam à Sinensibus, idcirco eam darchim, quod Persis lignum sinense sonat, appellarunt, dein Alexandriam vehentes, ut eam Græcis eo confluentibus cavius venderet, cinnamomum vocarunt; quod significat lignum odoratum, quasi amomum ex Sina delatum, deteriori autem canella, quæ scilicet ex Malabar & Iava delata esset, idem nomen quo in Iava appellatur indiderunt; scilicet cassiam, quod lingua malaya dulce lignum sonat. Hoc corrupto vocabulo græci cassiam dixerunt, duo diversa nomina eidem rei imponentes. Siccine ergo unum idemque factum cinnamomum & cassia? Miranda profecto, sed non credenda metamorphosis, putatne Græcos omnibus sensibus orbatos fuisse? Visus, tactus, odoratus, gustus, diversa fuisse docent, color cassiæ rubeus, cinnamomi niger ex vinoso in cinerium vergens. Sane hos distinguere vel puer nosset colores, si modo visu non careat, tactu vel diversa esse animadvertere facile, tenue nodisque plurimis cinctum est virgultum vel festuca cinnamomum, cassia nodis carens sarmentum, crassi corticis. Laudant veteres cassiam καρίαν, & λιπρόφλοιον damnant, cum contra crassum cinnamomum rejiciant, tenue laudent. Cassia Zeylanica, Malavarica crassior & præstantior. Odor & sapor utriusque diversus, uti ex dictis jam intellexerit Lector. Iam philosophum audiamus. Hic libri archiatri legisse videtur, qui de cinnamomo & cassia hæc scribit: Cum igitur à locis in duas species canellam partiantur, Zeilanicam, & Mutiream. Priorem esse puto cassiam crassior enim est: hoc quod ex virgultis eximitur tenuioribus, cinnamomum. Differt hæc sententia à proregis medici opinione, quod ille crediderit cinnamomum & cassiam idem esse, hic quod casia sit cortex ligni crassioris, cinnamomum ex virgultis tenuioribus sumatur. Atqui pro certo jam obtinere debet, corticem ligno suo exemptum, cinnamomi nomine veteribus notum non fuisse, qui ipsos furculos sic vocarunt, corticis planè immemores. Herodotus τὸ κρέφισα festucas, Galenus ἀρῆμισιαι ὄρεσι τῶν ἡσίων τῆς πύλινος κρέφισα καρπῶσι. Dioscorides βάρβιθα λεῖπτα dixit. Non itaque cortex. Colore etiam multum differunt, nec non & odore, Dioscorides enim σφιδεσῖν ἰσθ' αὖτε Galenus ἰσθ' αὖτε καὶ ἀρῆμισιαι ὄρεσι τῶν ἡσίων τῆς πύλινος ἴχου, ineffabilem præ cæteris bonum odorem spirare. At vero casia odoris bonitatem non assignat, simpliciter enim ἀρωματίζουσαν aromatico odore dixit. Cassiam quidem optimo odore esse fateor, sed non tali, qui omnia superet. Facit etiam contra philosophi opinionem, quod canella Zeilanica præstantior & crassior sit. cum tenue cinnamomum optimum sit. Permiscere virgultis eorum, quæ quondam Cardano, cum laurum casia per omnia similem esse scripsit; credere ait, extræmæ dementiæ esse. Non enim à solo sole coquitur cortex ille, sed à calore quæque naturali, qui si idem esset cum lauro nostrati, non alius sapor toto genere, sed diluor tantum, a finis tamen inveniretur. Et recte dixisti. Ita quoque, casia & cinnamomum corticis tantum tenuitate ac crassitie si differrent, non toto genere ac forma diversa essent, sed vicina quod veteres memoriæ prodidissent. Toto genere diversa sunt furculus & cortex, sic color dissimilis fulvus seu ruber, & niger, qui ex vinoso in cineritium vergit. Præterea plane contrarium est, nodis plurimis scaterere, & carere. Rectius profecto priore servata opinione, nos vero carere cinnamomo statueres. Sanior illorum videtur sententia probabiliorque; qui cinnamomum & cassiam ex una quidem arbore provenire scribunt, sed corticem interiorem caudicis cassiam, at furculos sive arboris superiora virgulta, cum cortice suo vestita cinnamomum. Hi confirmant hanc suam opinionem locis aliquibus, ex lib. De antidotis, cap. de cassia à nobis citatis. Sensum eorum repeto. Se vidisse inquit Galenus, casia fruticis furculos, cinnamomopares, forma, cortice, (sic scribunt) odore & sapore. Ergo, inquit, ex illa casia furculi dempti & amputati cinnamomum efficerunt, cortex vero detractus cassiam sive canellam nostram. Ex quibus colligitur ejusdem fruticis, recisa summa sarmenta, fuisse veterum cinnamomum corticem vero exemptum, paratum, & in tubulos fistulares complicatum, veram & genuinam cassiam. Alium item

ex eo-

ex eodem Galeni libro locum adferunt, quem capite de cassia citavi. Dixerat, inquit, supra cassie fruticem inveniri, qui virgulta haberet prorsus cinnamomi surculis similia; hic vero ait etiam cinnamomi arborem integram conspici plane similem cassie, & pares cinnamomo ramos ferentem. Concludit tandem Galenus, inquit, eo loco naturam cinnamomi prorsus similem esse optimæ cassie. Eandem itaque esse arborem, idque minime cognitum fuisse veteribus adstrui potest. Profecto nisi hoc sit, adeo vident nihil, quod dici possit, ut credibile fiat cinnamomum & cassiam ex eadē arbore esse, sed diversis ejus partibus parari. Cassiam ex cortice fieri, cinnamomum ex virgultis & frumentis amputatis Rem non eandem fuisse, abunde fidem fecerit nominum differentia, facultatis, formæ, coloris, odoris, pretii, quod olim utrique fuit. Respondeo nunc ad argumenta ex Galeno, mox non esse ex eadem arbore, probabo. Interea ne pigeat lectorem adire caput ultimum hujus libri de pipere. Agit Galenus loco priori, (ut jam supra ostendi) describitque cassiam, & quam Dioscorides βλάστην γέρμεν appellat. Hanc Dioscorides similitudinem quandam cum cinnamomo habere ait, non tamen simillimam ut viri docti scribunt, posteriori loco describit, quintū cinnamomi genus, quod Dioscorides cortice cassie lignæ simillimum dixit. Scire facile potuit Galenus diversas esse arbores. Integram enim cinnamomi arborem vidit, ex barbarorum terris allatam: fungus, stipes fuisset Galenus, si non animadvertisset ex eadem arbore provenire, & si vidisset animadvertisset, nunquam tacuisset. Res est nimium diversa, sed quid id pluribus probare conor, ipse palam hoc facit Galenus cum loco citato scribit de cassia, ἀκρίμονας πνας ὁμοίως κινναμώμου κατὰ τὴν εἶδιν ἔχει φλοιὴ τὴν λεπτήν. *Ramulos cassie similes cinnamomo aspectu, & corticis tenuitate.* (athic locus nos recte correxisse Theophrastum testatur.) Non itaque in omnibus similes ramuli hi, sed tantum in quibusdam & jam memoratis. Arbor itaque utraque diversa. Diversam arborem esse ex veteribus probari potest. Theophrasti loco citato & a nobis correcto, ubi cassiam & cinnamomum diversas scribit esse arbores, cinnamomumque in quinque arbores disceinit. Ipse etiam Dioscorides diversas arbores fuisse satis docet, cum manifeste cassiam mosyliticam aliquam cum cinnamomo mosylitico differentiam habere ait. Quod si una arbor, simillima hæc cassia cinnamomo esset. Cassia hæc βλαστή, γέρμεν ab eo dicitur, quod mosylitico cinnamomo, quod virgultum, similis esset. Plinius diversis in locis nasci cassiam & cinnamomum scribit. *Frutex & cassia est, juxtaque cinnamomi campos nascitur, sed in montibus crassiori sarmento, tenui cute verius quam cortice.* Hunc locum multum negotii facere iis, qui contrariam tuerentur sententiam, ipsi fatentur, sed nihil inquit prohibet eandem esse. Et veteres non erant diversi comprobatum est ætate nostra, si vera narrat Lusitani, qui loca illa navigationibus perlustrarunt. Ego tamen planè diversas arbores esse jam probavi, & mox probabo reperiri hodie cinnamomum, à cassia diversam arborem. Non enim Lusitanis adstipulari debemus, iisque plus tribuere, quam veterum & probatissimorum virorum scriptis, quibus quandoque, & quidem perperam, refragantur. Quæ ipsi autopsia viderunt, ea credenda & amplectenda sunt, in iis autem ubi iudicio & examinatione opus est, tantum auctoritatis ipsis dari non debet. Homines sunt vulgari peritia, iudicio non acri, ingenio non usque adeo acuto, ut de rebus maximè controversis judicare queant. Loquor de rebus botanicis, iisque Lusitanis, quorum scripta ad manus nostras pervenerunt. Finem ut faciam, examinabo virgulta cassie, an cum cinnamomi descriptione conveniant. Carolus Clusius duos ramulos se vidisse scribit, ego unum vidi. Veterum cinnamomum nodis frequentibus præditum est. Ramulus quem vidi, omnino nodis non carebat, frequentes tamen non habebat. Color cassie subcinereus, ad vulgaris cassie ruborem vergens eique simillimus, cinnamomum nigrum, ex vinoso in cineritium vergit. Nec odore, nec acrimonia vincebat cassiam vulgarem. Vide aliud argumentum, cap. de pipere. Alii tamalapatii ramulos, veterum cinnamomum esse scripserunt. Hujus virgulta nec perquam jucunde olent, immo odore ferè carent, nec acria, nec mordacia sunt, pauca tamen calfactione prædita. Fortassis virgulta hæc cinnamomum mentium veterum, non lævem cinnamomi spe-

ciem præbent. Convenit satis color, nisi quod magis quam veteres scribunt, albicent ramuli tenues nodis cincti. Magni nominis Botanicus Dodonæus caryophyllorum tenues ramulos, cinnamomum veterum esse Pempt. 1, lib. v, cap. xix scribit. *Sarmenta, inquit, seu virgulta tenuia, quæ cum caryophyllis inferuntur, legitimum veterum sunt cinnamomum.* Hanc approbo opinionem: Suadet enim ratio, omnibus etiam nobis veterum repræsentant cinnamomum. Sunt nigra, ex vinoso in cinerium vergentia. Quod si quis præpararit colorem, qualem Galenus supra descripsit, eundem reperiet quem habent. Hæc virgulta, sunt lævia, tenues ramuli, frequentibus satis nodis cincti, perquam olentia, odore baccharis, sapore acri ac mordenti, cum calfactione & faldine quadam, neque ut Galenus observavit, mordicando palato tristitiè inferunt, rutam etiam, ubi manducantur, manifestè præ se ferunt. Cum franguntur ac friantur pulverulenti quid emittunt, & non nihil lauriginosa videntur. Quare nullum est dubium, cur cinnamomum veterum esse non credam. Inferet quis, cur itaque hodie negliguntur? Resp. hoc fieri, quod caryophylli ipsi in locum ramulorum successerunt, qui Galeno, Dioscoride, Theophrasto incogniti fuerunt, & ad hos non fuere delati, vel quod in Zeilan, ubi suam mercaturam agebant (Moluccæ enim ipsis incognitæ fuere, quæ plus quam ducenta milliaria à Zeilan sitæ sunt) arbor caryophyllorum fructum non fert, vel quia temporibus veterum, incognitum fuit indigenis, tam aromaticum ac præstantem ferè fructum, vel quod perpaucum tulit, quem incolæ sibi servarunt, quod magis probabile videtur. Narrat Stephanus van der Hagen, majori copia nunc in Amboina reperiri, quam unquam antehac, ex quo nimirum Lusitani earum insularum dominium occuparunt, quod ferè quadriennio ante evenit, quam dicta regione Navarcha van der Hagen, Illustrium Ordinum Bataviæ nomine potiretur. Lusitani simul ac rerum ibidem absolute domini facti sunt, statim multa milliaria arbuscularum, passim per totam illam regionem confèri curarunt, & illorum vestigia secuti incolæ, indies nova plantaria earundem arborum instituunt, maxima copia, nec frustra. Causa itaque cur veteribus incogniti caryophylli, partim quod non, partim quod insularum Moluccæ, in quibus tantum crescunt, veteribus incognitæ ac plusquam ducenta, ut dixi, milliaria distatæ sint à locis in quibus veteres negotiabantur mercatores. Quare mirum videri non debet ipsos caryophyllos veteribus incognitos fuisse. Hac occasione non inutilè futurum puto, si eorum historiam huic capiti adnectam. Καρυόφυλλον, vel κερύφυλλον, si verbum verbo reddas, significat *nuci folium*, cum quo similitudinem nullam habet. Arabibus, Turcis, Indis Calafu, Moluccarum incolis, ubi solum gignitur, canque dicitur. Unde Græci cinnamomum & cinnamomum finxerunt. Belgis Hagel, id est *clavus*, quod clavi modo capitatus sit, exertis in adversum quatuor denticulis sese quinque stellatim decussantibus. Primus, qui Caryophyllon descripsit, est Paulus Ægineta, lib. vii. Καρυόφυλλον ἔστι τὸ Ἰνδικόν καὶ τὸ Σινικόν. ἀλλ' ἐν τῷ Ἰνδικῷ οἶον ἀδὴν πρὸς δένδρον καρφοειδῆ, μέλανα ὅσον δακτύλου σίνης, ἢ μήκῃ, φέροντα ἀρωματίζοντα καὶ δριμύτα, ὑποπικρὰ, θερμὰ καὶ ἐπιφλοιοῦσα τῆς πέρας, ἀπολυγχευτὰ ἐπὶ τῷ εἶδει καὶ ἐπιπέσει Παρμακρίσις. *Caryophyllon non eam habet substantiam quæ nomine præstenditur, sed ex India velus flores cujusdam arboris festucaceæ, & nigri sunt, longitudine fere digitali, odorati, acres, subamari, calidi & sicci in tertio propemodum ordine, qui multiplicis usus sunt, tum ad obsonia, tum ad alia multa medicamenta.* Caryophyllon Botanici putant esse fructus rudimentum, quemadmodum in malis, pyris, punicis, atque plerisque aliis videre est. Nam flos ipse, qui quaternis foliis constat, hujus fructus rudimento insidet, multis fibris plenus, veluti fere myrti flos. Totam hujus arboris formam, non tantum fructus rudimentum fert animus. *Arbor est*, inquit Garcias lib. 1, cap. xx. *magnitudine & forma lauri.* Addit à Costa cap. xv, superiore parte magis ramosa esse. Wibrandus à Warwick, navis, cui nomen Amstelodamum, præfectus, Clusio narravit, esse celsas caryophyllorum arbores, magnitudine malis pirisve non cedentes. Stephanus van der Hagen folia esse laurina, sed angustiora, addit A Costa minora. Folia describit luculenter Clusius Exoticor. lib. 1, cap. xv. sunt angustifolia lauri valde similia, oblongiusculo pediculo prædita, alternis sub singulorum

gylorum ramulorum alis ex adverso nascentia, medio nervo singula folia per longitudinem secante, & multis venis utrimque in latera excurrentibus. Adversariorum auctores aurantii magnitudine se vidisse referunt, aliaque latiora & rotundiora illis ipsis ostensa à doctiss. Comaco & Anguillara, hoc Ferrariæ, illo Venetiis medico. Bauhinus folia se habere ait, quæ ad pyri accedunt, quale & mihi servo. Ex his concludi potest, & bona ratione quidem, variare magnitudine folia, alia enim majora, alia minora, alia latiora, alia angustiora observari: ut muria conditi ramuli, (quales adversariorum auctores demonstrant, & quotannis ex Indiis ad nos adferuntur) foliis & fructu onusti, ostendunt. Rami pedalis sæpe sunt longitudinis, summa

Cariophylli cum folio & fructu.



parte in quinos aut plures graciles ramulos suo fructu onustos, atque alternatim ex adverso nascentes divisi, sunt infimi autem scriptorii calami crassitudinem non superantes, cinericeique coloris cortice tecti, quem graciliores tenellique ramuli candicantem habent, præter extremas festucas ipsum fructum sustinentes, qui ex nigro purpureo fulci coloris sunt, sive nigri ex vinoso in cinereum vergentes. Alternos etiam, & inter se contrario situ plures pediculos ferunt, eosque ut plurimum ternos, suis petiolis sustinentes alabastris (qui sunt ipsi cariophylli) summa parte in quatuor denticulos decussatim divisos. Flore copioso Garcias esse inquit, primum candido, deinde virescente, postremum rufescente. Qui induratus, est ipsum cariophyllum, id est fructus rudimentum. Est autem flos hic viridis adeo odoratus (ut Garcias à fide dignis viris accepit) ut reliquos flores odoris suavitate superet. Idem fere A Costa, Flores, inquit, fert copiosos, initio candidos, deinde virides, cum nunc in fructum efformati sunt, at ubi maturaverint rubentes, qui deinde collecti ac siccati nigricantem contrahunt colorem. Forma non sunt dissimiles, ut ante nos observavit & intellexit clariss. Clusius, floribus cerasiorum, nec colore candido, sed ceruleo eleganti, quorum singula foliola tribus candidis radiis, seu venis sunt distincta, staminula vero medium florem occupantia purpurei coloris. Præter veritatem scribunt nonnulli, cariophyllos sparsim per ramos, sicut modo, ad foliorum basim, quandoque binos, nonnunquam ternos, aut quaternos simul junctos, nonnunquam unicum nasci. Omnes enim, quos ego vidi ramulos, quod etiam Clusius & Bauhinus, testantur extrema parte fructus proferunt, suis festucis

aut bacillis inhærentes. Cultores, inquit Garcias, flagellant altiores ramos arboris, emundato prius circa arborem solo; siquidè nullum genus graminis sub eo nascitur, omnem succum sive humorem ad se trahente arbore. Decussa cariophylla biduum aut triduum siccantur, deinde asservantur, & Malacam, aliaque provincias mittuntur. Quæ in arbore hærent crassiora sunt, nec ab aliis nisi vetustate differunt, ἀντόφυλλα vocantur. Vulgo ἀντόφυλλον. Legitur apud Myrepl. in Antid. 34, diacamaron dictū. καρύφυλλον, inquit Myreplus, τὸ μέγα, τὰ ἱπποναυαζέωδρον ἰταλικῆ γλώσσης ἀντόφυλλον. Corrigūt, ἀντόφυλλον. passim Barbaris & Arabicis vocibus utitur Nicolaus, quas perpetuo Italicas vocat. ἑυλοκήρειος vocat Aetius, quod durius magisque lignosum videtur. Quare non recte Avicenna hunc crassiozem fructum marem facit. Differt maturus ab immaturo (qui maxime expetitur) quod justum ceperit incrementum, figura oblongus sit, in medio crassior, magnitudine mediocris avellanæ, aut potius corni, aut nuclei oliivæ similis, & æqualis, superius quadrangulum πύρρον, id est umbilicum habens, (vide cap. de cardamomo) cortice foris tenui vestiatur, quo detracto duplex apparet nucleus, id eoque in duas partes fissilis, in curva & sinuosa commissura compactilis, ligni aut corni instar solidus, trituque difficilis. Cortex cariophyllo saporem similem habet, remissiozem nucleus. Minor sive immaturus longitudinem habet transversi digiti aut uncia minorem, formam vero exigui & obtusi clavi. Nam gracili ejus corpori latiusculum, & quadrangulum capitulum insidet, in angulis quatuor eminentiis dentatum, lacunulæ, aut quadrati alveoli instar, superius modice excavatum, convexo, concavoque ceu tuberculo tectum, friatu facili. Quapropter hæc capituli pars non in omnibus cariophyllis conspicitur, cum solidius eorum corpus, fragilius in tanto itinere atterat; materia constat cartilaginosa, modicè lignosa, lenta, infragili, tritu difficili, tam foris quam intus in nigro & rubente colore fusca; nigrior tamen probatur, & solidior, quæque pinguem oleosum tenuemque liquorem cum pungitur è plaga remittit. Saporem qualem habet constat, piperis nempe modo acrem, valde aromaticum, simul adstringentem, & linguam veluti stupore quodam afficientem. Odorem aliorum aromatum modo, longe suavissimum spirat. Folia (quod experientia comprobatur) tanta odoris suavitate non fragrant, ut ipsum cariophyllum. Sed nec ipsi rami odorati sunt nisi aliquantulum siccati, festucæ quæ ad nos adferuntur, gustu & odore paulo quam ipsi quidem cariophylli sunt remissioze, sed tamen jucundissimo ac suavissimo, quæque nullam in mordicando palato tristitiam inferunt, ut observavit Galenus. Eligantur nigriores, pinguiore, liquorem fructuum modo remittentes, odore & sapore ad minores, sive immaturos caryophyllos proximè accedentes. Nasctur ipsa arbor, ut Garcias refert, ex caryophyllis decidentibus in terram, ex quibus cum numquam desit pluvia, quæ fructui alimentum præbet, arbuscula producitur, quæ intra octennium adolescit, & in centesimum annum perdurat, ut ipsi testantur incolæ. Colligitur à medio Septembris, usque in Januarium, nec manu colligitur, ut quidem voluit, sed violenta flagellatione. Nasctur duntaxat caryophyllum in Maluccis insulis, quæ sunt quinque numero, quarum primaria est Giloulo, nec procul nimium à mari, nec etiam locis mari nimium vicinis. Nasctur etiam in Zeilan nonnullisque aliis locis, sed nullibi magis fructifera est arbor, quam in Maluccis. Et hæc causa cur ad veteres sola festuca, non fructus fuit delatus. Errant, inquit idem Garcias, qui caryophylli & Moschatæ nucis arborem, eandem esse putant. Nam nux rotunda fere folia habet, pyri foliis similia; caryophyllum vero lauri folio est. Præterea caryophyllum defertur in Baudam insulam procul ab illa disitam, quæ nucem profert. Pace Garcie dicere liceat, nec rotunda, nec pyro similia nucis moscatæ folia, laurinis similia sunt, minus tamen dura, & paulo interdum latiora, sive, ut verius comparem, inquit Clusius, citri vel mali aurantii foliis propria, ademptis appendicibus, brevi pediculo nitentia. Sed de hac nuce alibi, si detur occasio. Reperitur aliquando inter caryophylla, quæ quotannis ex ipsis insulis adferuntur, (nam sub Batavorum imperio maxima pars Indiæ orientalis) gummi ex atro rufescens, odoratum & raris injectum

Etum caryophyllorum odorem referens. Hoc Avicenna lib. 11, cap. 1001. simili facultate cum refina terebinthina præditum esse scribit. Quidam caryopon Plinii putant, is lib. xii. c. ult. In Syria gignitur & cinnamomum, quod caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multum à furculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia. Locus corruptus & depravatus. Quæ enim succi cum furculo comparatio? In altero manuscripto Salmant: legitur *chamocho*, in altero *comacum*. Romana impressio, ceteraq; recentiores *comacum* agnoscunt. Pro qua voce Hermolaus nescio cuius codicis fide legendum asseruit *caryopon*. Quam lectionem recentiores secuti sunt. Notat doctiss. Salmasius in libris M. exaratis scribi, à masculo vero cinnami differens. Idem scribendum asserit: *Multum à masculo viro cinnami differens. Succum cinnami, acris, vehementis, ac viroso odore præditum, masculum virus vocat. In plurisque aromatis τὸ βρωμώδες, cum odoris vehementia cōiunctum cernitur, quod virosum & virus latine dicitur. Succum ac δῖναμν herbarum, ita etiam vocant. Ipse Plinius de halimo, necat viro, quod halimum vocant Græci. τῆ ἀλμύειδι succo salsuginoso & amaro. Nonius viro interpretatur, virtute naturali, in isto versu Lucretii ab ipso citato:*

Concoctasque suo servare ac perdere viro. Ut ut sit, τὸ πηκτικὸν τῆ ἰδύη in cinnamomo commendat, τῆ τῆς ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, quod nares ferit vehementia odoris, & olfactum implet. Hactenus Salmasius. Scripsisse puto Plinium, In Syria gignitur & cinnamomum, quod comacum appellant. Hoc est succus nuci expressus, multum à succo veri illi cinnami differens, vicina tamen gratia. Comacum duplex facit Theophrastus: alterum fructum, alterum quod probatissimis quibusque miscetur unguentis: sed in Arabia, non Syria nasci comacum scripsit Plinius. Fortassis & in eo vitiatum Plinii codex, legendumque, in Arabia gignitur. Ut ut sit, de veri cinnamomi succo non loquitur Plinius, nec iste viroso odore est præditus, sive βρωμώδες est. Nugantur, qui Plinii caryophyllum, nostrum vulgare esse caryophyllum putant. Est, inquit lib. xii, cap. vii. etiamnum in India piperis grani simile, quod vocatur caryophyllum, grandius, fragiliusve. Fructus caryophylli nec fragilior pipere, nec ullam cum pipere, colore forte excepto (utrumque enim nigrum) similitudinem habet. Exploendi omnino, qui caryophyllum Indicæ regionis malum citreum esse scribunt, nec gigni, nec maturefcere malum illud in India ob torridum solem. Id est falsissimum. Nascuntur mala hæc non tantum in Indiis, sed sub æquatore, sive linea æquinoctiali. Præterea non esse eandem arborem, probatur quod succo, sapore, forma utriusque fructus est diversissimus. Eadem si esset arbor, non alius sapor toto genere esset, sed diluitor tantum, affinis etiam reperiretur, non planè contrarius. Citreum itaque in India translatum caryophyllum & contra caryophyllum Hispaniam citreum, credere, extremæ demeritæ est. Illud addendum, Mathioli iconem caryophylli arboris fictam esse, ac præter veritatem caryophylli fructum additum. Cinnamomi ramus est, nec à nostro ramo, cuius iconem addidimus curavi, diversum; nisi quod caryophylla addiderit. Tribus huiusmodi costis caret caryophylli folium. Idem Mathiolus lib. epist. v, ad

Balduinum myropolam, festucas caryophyllorum putat esse faitaragi Avicennæ. Sunt, inquit Avicenna, faitaragi frusta ligni, parva ac tenuia, & cortices, sicut caryophylli. Verum putat subesse interpretis vel scriptor

Caryophyllorum ramulus, cum suo fructu majusculo.



ris mendum in dictione cortices. Caryophylli enim cortices non sint, sed fructus. Quapropter legendum putat; sunt frusta parva, tenuia, odorata, tanquam putamina caryophyllorum. Odoratum faitaragi, esse non prodidit Avicenna, nec sunt tanquam putamina caryophyllorum, Insuper illud considerandum, an male interpretetur. Hoc iis qui linguam Arabicam norunt, codicemque Arabicum habent examinandum relinquo. Illud scio, maturum caryophyllum corticem habere, & de eo loquitur Avicenna. Et hæc de caryophyllis. Adpingendum huic tabule curavi novum caryophylli genus, quod clavi modo nec capitatum, nec stellatum est, sed ab infima ad supremam partem quasi sectum in multas particulas, ac in acutum definens. Sapore, odore, viribus vulgaribus multo præstantius, ab Indis in maximo pretio habetur. Accepi à Laurentio Realio, quondam nomine societatis Indiæ orientalis Generali, ac Proregi, nunc urbis Amstelodamensis Scabino & Senatori prudentissimo. Non male caryophyllum ramosum vel dentatum quis vocarit.

K E Φ Z.

C A P. V I.

De balsamo: quodque non nisi vitiatum ad nos perferatur.

Τὸ δὲ βάλαμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν. ὁ δὲ αἰθέριος δὲ εἶναι φασι δύο μύνης. τὴν μὲν, ὅσον εἴκοσι πλέθρα, τὴν δ' ἕτερον πηλὸν ἐλάτιονα. τὸ δὲ δένδρον μέγιστον μὲν, ἢ λίγον ῥόα μεγάλη. πολὺ κλάδον δὲ σφόδρα. φύλλον δὲ ἔχειν ὅμοιον κιννάμω, πάλιν ἐκδοκον. αἰείφυλλον δὲ εἶναι. καρπὸν δὲ παρόμοιον τῆ περιμύθω. καὶ μέγιστον, καὶ σχήματι, καὶ χρώματι εὐώδες σφόδρα. ἔτι το, * καὶ μάλλον τῆ δακρυῶς τῆ δακρυῶς ὅτι ἐπιμύθω συλλέγειν. ἐν τῆ μὲν δὲ ὄνυξι σιδηροῖς ὑπὸ τὸ ἄσρον. εἶται μάλιστα πνήθη ὡς, ἔτι τῆ σπέληχῆ ἔτι αἰτω, τὴν δὲ συλλογὴν ὅλον τῆ ἴερος

Balsamum in valle Syriæ provenit. Ejus * arbuta duo tantum affirmant. Alterum viginti jugerum, alterum multo minus. Arboris magnitudo, quæ malo punicæ magnæ. Rami multi, folium rutæ simile; † candidum tamen, perpetuo virens. Fructus similis terebintho, ‡ tam magnitudine quam colore. Is quoque admodum odoratus est, * & magis, quam lachryma. Colligi lachrymam in caudice & parte superna tradunt, facta incisura unguibus ferreis sub sidere, cum æstus maxime angit. Collectionem vero æstate fieri tota, sed quod manat multum non esse: † vix enim toto die concham posse impleri. Odorem tamen inferri eximum

* μάλλον δὲ τῆ δακρυῶς τῆ δακρυῶς ὅτι

* Hortos duos.
† Exalbidū.
‡ magnitudine, figura, & colore.
* sed magnū lachryma.
† uno die basinem colligere, quantum fere tenet concha.

πεισθαι. οτι ειναι η πολυ το ρεον. αλλ' εν ημερα τον αυρα συλλεγειν οσον κρυχνη την δ' οσμην διαφε...

† DoEiff. Γαλα λεγει, ε δω ραε κειται ραε κωδ εκρατους...

mium & copiosum. Aded ut subito spacium per longum odor valeat permeare: verum sincerum ad nos nullum advehi, sed quod mittum colligitur.

* perquam odorata etiam impendio virge. Ea propter amputantur, & majori pretio veniunt. Et hec quidem causa cur studiose colatur hec arbor, ac virgetur.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Πλεθεισους, Theodorus, arbutta, malè. Neq; enim arbuttum, arborum frequentia est, sed arbores secundum classes sic ad vires frequentias.

Καταρειν γδ η των ελ' ευρα. η ε διαφορα πολυαυα ημια. Theodorus, amputari quotannis, partim ut reliqua valentiora serventur...

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Το ελ' βαλασαμον. Βαλασαμον dicitur, οτι ε βαλε, η ομαθαι. quod caelestem divinamque messem reddat.

lib. XVI. Γερικης δ' εστι πεδιον κυκλω φειχουδρον ορειη πι κριτα ε γραποειδης...

Ηνεταυ μω, In valle Syriæ nasci, ait præceptor, ac duobus tantum in hortis, malè arbutta interpretantur. Arbuttum enim non est arborum frequentia, sed locus arboribus...

testes, & balsami solum natale, nunquam Judæam fuisse, his rationibus demonstrant. Quod semper in Judæa planta hæc, in horto sive paradylo culta fuit. Omnino id fatendum, peregrinas plantas summo studio, maxima diligentia, curaque assidua, in hortis coli ac custodiri, contra patrias nec multa cura egere, nec adhiberi, etiam in incultis, sponte natas, sepissimè reperiri locis. Judææ balsamum peregrinum esse testatur Strabo Iudæus. Inferet quis; atqui Theophrastus *ἡγορεῖται ἡδὲ βάλσαμον ἐδιδουμὸν* scribit. Resp. id intelligendum de Syria, in qua Judæa: sin minus, plus fidei deberi oculatis, quam auritis. Notum illud pluris testis oculatus unus, quam auriti decem. Nec fides adhibenda recentioribus, qui periisse omnes plantas balsami scribunt, quod ad nos rarissime succum tam præstans adferatur. Erroris occasionem præbuisse videtur Petrus Martyr, lib. 111, legationis suæ Babylonicæ. Scribit quippe, totum balsametum, quod ab urbe Ægypti Cayro, quæ est Memphis, 10 miliaribus abest, penitus interiisse, adeoque desertum se vidisse, ut nullum balsami viridarii, jam tum amplius extaret vestigium. Nec hoc fictitium est, testantur idem Alpinus & Bellonius. Sed damnatum illud refarcitum, delatis 40 plantis ex Arabia. Idem Alpinus scribit, dum esset in Ægypto, negligentia custodum, denuo fere periisse; sed facile recuperari posse has plantas. Idem fatetur Bellonius lib. 2, cap. 39: *Percontantes*, inquit, à Mercatoribus Cayri de balsamo, eum nostrum ramulum conferremus, nobis affirmant, quidquid xylobalsami, vel carpobalsami unquam vendidissent, id omne ex Meca cum aliis aromatibus accepisse, atque meminisse, suo tempore balsami frutices, qui nunc in Matatea coluntur, ex Arabia felici delatos esse, magnis sumptibus Sultani. Quoniam vero tam multi id nobis affirmarunt, existimavimus, sine ullo scrupulo aut dissimulatione, nobis licere id scribere. Falsum est, inquit ille, qui notas in Bellonium edidit, à Soldanis balsamum confitum fuisse. Nam stante imperio Romano, balsameta erant in Ægypto. Claudianus in epithalamio Palladii & Celerinæ.

*Gemmatis alii per totum balsama tectum
Effudere cadis, duro quæ saucius ungue
Niliacus pingui desudat vulnere cortex.*

Verum quidem est, postquam exaruit balsametum, Cairensi, tunc Soldanis curam fuisse, ex Arabia novelle tum sufficere, quod 3 annis superioribus contigit cum Bascha, præfectus Ægypti, curavit alias plantas ex Arabia peti. Nec aliud scribit Bellonius, quantum ex verbis citatis colligere possum. Quo itaque nomine, is accusetur non video. Balsameti memphitici longitudinem 200 passus scribunt, latitudinem 100 terreis aggeribus, sine calce ac lapidibus circumseptam, olim palatio exornatam.

τὸ δὲ δένδρον, Mali punicæ magnitudinem habere scribit Præceptor balsami arborem. Plinius loco citato proceritatem intra bina cubita consistere ait. Punica malus multo altior est. Dioscorides loco citato, *βάλσαμον τὸ μὲν δένδρον κατὰ μέγανθον λεύκον* (addit Ald. *ἢ λευκία*, alius *λευκοκίτης* legit) *ἢ πυροκίτης βλίπτου*. Depravatum esse codicem, satis constat. Nam præter omnem rationem est, Dioscoridem, ad similitudinem tertii alicujus generis, duo invicem alia inæqualia conjunxisse. Violam cubitali esse longitudine constat. Lycium, arborem spinosam, ramis trium cubitorum, aut longioribus scribit Dioscorides. Vide quæ supra lib. iv. diximus. Absurda itaque comparatio; qua non est usus Dioscorides. Idem ferè esset, ac si tamaricem sabinae, aut pini magnitudine dixisset. Corrigitur, *λευκία, ἢ πυροκίτης*. Atqui *πυροκίτης* & *λευκία* eandem plantam esse, supra ex Dioscoride diximus. Lego *λευκία ἢ πυροκίτης*, balsamum arbor lyci, seu *pyracanthæ*. (Vide quæ supra lib. iv. & v.) magnitudinem conspicitur. Strabo loco citato, *ἔστι δὲ τὸ φυτόν τιμωμῶδες καὶ τὸ ἐπίπεδον καὶ τὸ ἡμισφαιρικόν*, planta aromatica fruticosa cytho aut terebintho similis. Pausanias, *τὸ πάλαιον κατὰ μέγανθον τιμωμῶδες*, magnitudine myrthi fruticem æquare scribit. Plinius loco citato. *Quippe viti similior est, quam myrtho Malleolis feri dicitur, nuper vincita, ut vitis: & implet colles vincarum modo, quæ sine adminiculis se ipse sustinent.* Hanc omnem diversitatem Alpinus solvit loco citato, cui, quæ testis oculatus, fides adhibenda. Hic lib. de Plantis Ægypti, & dialogo de plantis, esse arbusculum vi-

ticosum ait, ac crescere ad longitudinem ei hanc sive ligustri, vel citisi. Responde, inquit idem, Dioscorides, Strabo, Pausanias, de balsami magnitudine scripserunt. Omnes enim hæc planta longitudinem trium cubitorum non excedunt, nisi nec balsami planta. Idem punicam arborem, in Ægypto & Arabia, parvam admodum esse narrat, atque adeo ut inter arbuscularum, fruticumque numero ibi connumeretur. Neque ad tantam altitudinem assurgere, qualis in Italiæ observatur locis. Quare neque Theophrastus reprehendus erit, quod scripserit, esse magnæ punicæ arborei simile balsamum, nam Ægyptiæ Italicis sunt longè minores. Plinius etiam excusari potest, quod viti similem esse scribit. Nam planta est ramulis fruticosis, & sarmentosis, viti similibus, quæ etiam singulis annis, ut vitis, putatur. Idem fere Bellonius loco citato: *Ejus justam magnitudinem tradere nequimus, nam quotquot ejus frutices in horto aderant, stipitem solum habebant, pedis longitudine; & pollicari crassitudine, tenuibus ramulis præditum, raris foliis obtitis, ubicumque autem tandem nascuntur, duorum aut trium cubitorum altitudinem non superant, & pedali altitudine cum sint, in multos graciles ramos, anserina penna caule haud crassiores, finduntur balsami frutices. Materie jam recens putati fuerant, sic ut soli stipides superessent, qui ramulorum rudimenta producebant. Eiusdem enim est balsamum cum vite natura, quam singulis annis putare necesse est, alioqui degenerat.*

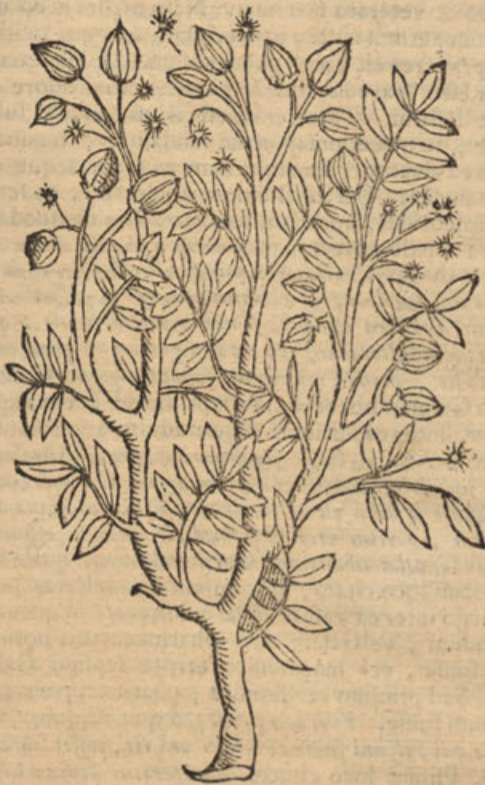
Πολύκλαδον δὲ, Rami, inquit multi. Rami hi asperitate, proceritate, & tenuitate differunt. Balsami enim arborem semetipsa in his præstantiorem esse dicit Dioscorides: *Διδφίγει δὲ αὐτῷ, ἰαυτῷ, ἡραχύντη καὶ μήχρη καὶ ἰαχύντη. λέγεται γὰρ τὸ λευκὸν καὶ τευχῶδες τὸ τιμωμῶδες. Ἰσως δὲ τὸ ἰαχύντης ἡραχύντης ἰαχύντης ὄν.* Balsami arbor semetipsa præstantior (alibi abundè probavi, *Διδφίγει*, excellere apud Dioscoridem sæpius significare) scabritia, proceritate, & gracilitate. Quod igitur infrutice tenue, & capillaceum est, Theriston quasi demessile dicitur, quoniam sortassis ob gracilitatem facile demetur. Hunc locum non videtur Plinius rectè intellexisse. Sic enim loco citato scribit: *Arbori tria genera. Tenuis & capillacea coma, quod vocant eutheriston. Alterum scabro aspectu, incurvum, fruticosum, odoratius, hoc trachy appellat. Tertium eumeces, quia est reliquæ procerius, levè cortice, huic secunda bonitas, novissima eutheristo.* Græcus auctor ex quo hæc Plinius, balsami arborem semetipsa præstantiorem inquit, scabritia, proceritate, & gracilitate, ac balsamum tum præstantius esse, cum procerum est, & aspero cortice & surculis sive sarmentis tenuibus sive capillaceis, ita ut in una eademque arbore balsamo, ut primæ sit bonitatis, hæc tria contineri debeant, asperum vel scabrum, procerum, & gracile. Latinus auctor tria genera fecit balsami. Quorum unum est procerum, alterum asperum, tertium capillacea coma. Nullæ enim generum differentia sunt in hac arbore, quod nec ex verbis Dioscoridis, si sana mente percipiuntur, induci potest. Quod verba hæc testantur, *λέγεται — ἰαχύντης ὄν.* Non dicit genus aliquod, aut speciem balsami appellari *ιαχύντης*, sed quod tenue ac capillaceum in frutice est. Sarmenta itaque amputata & detusa, nomen illud obtinebant, quod facile amputarentur, ac demerentur. Aliud præterea latet in verbis Plinii: *τὸ λευκὸν καὶ τευχῶδες καὶ ἰαχύντης*. Vertit non sine magno errore, *tenuis capillacea coma.* Quod præter mentem Græcorum, ipsamque veritatem est. *Τευχῶδες* nequaquam dicitur quod tenuem & capillaceam habeat comam, sed quod surculos tenues & capillaceos ferat. Coma arborum & herbarum de folio dici solet, *ὡς τὸ κέσμεν* ornare, vel *κρέμα* frondere, virere, superbire. Ipse Plinius folium proximum rutæ, coma perpetua. Idem alibi folium proximum tuberi, perpetua coma. Videat lector cap. de hyssopo. Balsami folia capillacea dici non possint, Plinius ipse rutæ comparat, ea non sunt capillacea, qualia fœniculi, anethi, ferulæ & similibus. Etiam pinus, ut scribit Plinius lib. xvi. cap. xxiv. *Capillata pino, cedro, aculeata aquifolio.* Nemo præter Iustinum talia folia tribuit balsamo, & est falsum. Arbores, ait, opobalsami formati similem piceis arboribus habere, nisi quod sint similes magis, & in vinearum morem excoluntur. Habet hoc ex Plinio, qui capillaceam comam huic frutici præter veritatem tribuit, quod Dioscorides surcu-

los intelligat, ac de iis loquatur, his argumentis probat. Quod *λεπτόν καὶ τριχώδες τὸ ἄκρον ἕρπον* vocatum dicit, quod in frutice tenue ac capillaceum existit. Non itaq; coma aut folium tenue, & capillaceum. Secundo quod Theriston dictum scribit, *ἄλτ' τὸ ἰσχυρὸν ἡρπυζοειδὲς ἰσχυρὸν ὄν*. At folia aut coma in balsamo tonderi aut amputari non solent, sed surculi, quod apertè & satis clare hoc capite Theophrastes. Dioscorides, *ἰσομεύει σφῆρα καὶ τὰ βαβδία, καὶ τὸν γδ*. Ipse Plinius: *condetur similiter fruticans, & raris nitescit*. Tertium argumentum ex ipso Plinio sumptum est, *Trachii, inquit, alterum appellant, scabro aspectu, incurvum, fruticosum, tertium eumeces, quia reliquis est procerius*. Quasi diceret. Nomen invenerunt duo hæc genera ab alperitate, & proceritate fruticis. Neutiquam enim propter folia longiora nomen hoc eumeces accepit, uti nec trachii, quod folia habeat aspera, scabra. Viri docti, qui verba illa Plinii, *arbori tria genera*, de xylobalsamo interpretantur, falluntur. Nam de xylobalsamo paulo post agit. *Et sarmenta quoque in merce sunt, dccc festertio amputatio ipsa surculique, venit intra quinque demum annum, xylobalsamum vocatur*. Quin etiam verba Dioscoridis à Plinio male intellecta, satis ostendunt de xylobalsamo non intelligenda hæc, sed de ipsa arbore, & satis clare Plinius, *arbori tria genera dixit, quod vel mediocriter intelligens facile percipiet*.

Φυλάξ, folium ruta. Idem Plinius, idem Dioscorides: *φυλάξ ἴσος ὁμοία πρὸς τὴν λευκὴν ὄντι ποδῶν καὶ αἰματωδῶν*. Folia habet ruta proxima, sed albidiora multo, & perpetuo magis virentia. Pausanias, *ἀμαράκη*, folia familia esse scribit. Prosper Alpinus loco citato: *folia gerit ruta proxima, non tamen, ut dicebat Dioscorides is candidiora, sed potius lentisci foliis familia cernuntur, colore scilicet viridi subalbido, perpetuo virentia*. Rectè: ita *ἰκλόρη* Theophrastus subalbidum. Interpres candidum. Quod præter mentem Præceptoris, & veritatem est. Luculenter folia idem Alpinus in dialogo de balsamo his fere verbis describit: *De foliis ejus non minor est apud illos diversitas, deque arboris figura, quando Dioscorides, Theophrastus, Plinius, Avicennas, Simon Sethi (de foliis postremus nihil) balsami folia, ruta proxima esse statuerint, & Pausanias amaraco. Iustinus piceis, Solinus, & auctor Apriea vitium foliis*. — Non tamen quod ad folia attinet, viti ea planta est similis, cum foliis referta sit ruta aliquatenus proxima, præsertim verò extrema tria foliola, (folia enim simul terna, quina, aut septena alæ adnata sunt,) quæ in singulis virgæ balsami alis cernuntur, quando ipsa simillima sunt tribus iis foliis, in extremo virgæ alæ ruta positæ; colore excepto. Neque absurdum est, Pausaniam dixisse, balsamum folia habere amaraci æmula, quoniam suspicor ego, ipsum plantam balsami non adultam, sed tantum recentem ex ejus seminibus natam inspexisse, quæ folio magnitudine, ac figura amaraci foliis omnino sunt similia, excepta earum crassitie, ac colore, quibus ea folia invicem differunt. Nam in amaraco sunt graciliora & albidiora. Balsamum quod ex seminibus nascitur, bina folia imprimis habet, bifoliis nascentis vix maxime similia, & quæ post hæc, quæ sunt tria, quatuor vel quinque productur, amaraci foliis sunt proxima, quæ verò tertio nascuntur singula trina existunt, rutaque proxima nascuntur. Repeto, primo nascentia folia bina sunt, secundo nata his multum diversa productur, inordinatimque in virgæ, tertio sunt producta trina, cuilibet alæ appensa cernuntur, quæ ruta sunt proxima, tribus inquam foliis in extremo virgæ alæ ruta conspicuis; quarto, quæ nascuntur in virgæ balsami, sunt quina, & postea septena. Bellonius loco citato: *Nova illa balsami germina subrubente cortice erant recta, foliaque viridia habebant, lentiscinorum foliorum modo formata*. Hoc utrinque in nervo nata, ut in rosarum vel fraxini, vel juglandis foliis videre est, cicicis tamen foliorum magnitudinem non excedebant, sicque constructa erat eorum series, ut postremum foliolum exsimam, alam occupans, impari numerum efficeret. Nam notius alæ foliis numeratis, terna, quina, aut septena inveniuntur, septenarium certe numerum superare vix animadvertimus. Extremum autem foliorum reliquis majus est. Facto enim ab illo progressu, reliqua sensim minora sunt, ut in ruta foliis. Perpetuo virere referunt Theophrastus, Dioscorides, id testantur Alpinus & Bellonius. Illud tamen, inquit Bellonius; in Matera apud Cayrum, paucæ admodum folia Se-

prembri mense habebat, quod nobis insolens visum est. Nam reliquæ arbores, quæ hyeme virere solent, folia solum novo vere abjiciunt, cum videlicet nova

Balsamum.



germina producerunt, solentque autumno magis virere, quam novo vere. At reliquæ quæ folia abjiciunt, id sub hyemem facere solent, ut estate nova acquirant, ideoque nobis præter naturam videbatur, balsamum folia abjicere, ut hyeme nova germina produceret, nobis enim id observantibus, quæcunque habuit folia, recens nata erant. Vide cap. v. lib. vi. hist.

Κάροπος, Fructum similem terebinthi inquit Acrius in compos. malabatrini unguenti. *Κασάμης ἢ τὴν καρποβαλοσίμων*. Vulgo *καρποβαλοσίμων* vocant. Infima Græcia *καρταίμων*. Fructum quidem nō describit Dioscorides, sed qualis sit eligendus docet. *τὸ ἢ καρπὸν (ἢ γδ τὸ τὸν ἢ καρπὸν ἀμαράκη) ἐκλήγεται τὸν καρπὸν, πάλιν, μέγαν βαρῶν, δάκρυον καὶ γίνεται ἢ πρὸς τὴν, μετρίως ὀδύνην ἔχει τὸ ἰσχυρὸν αἰματωδῶδες, ex fructus genere (nam & hujus necessarius est usus) eligito flavum, plenum, grandem, ponderosum, gustu mordentem & ferventem in ore modice opobalsamum redolentem*. Plinius loco citato, semen ejus vino proximam gustu, colore ruffum, nec sine pingui; parum in grano, quod levius atque viridius. Serapio cap. clx. Et granum ejus, quod nominatur carpobalsamum, est granum rotundum, ad longitudinem aliquantulum tendens, ad acuitatem in duobus capitibus in medio vero grossus, cujus color tendit ad rubicunditatem, & est plenum, grave, mordens linguam mordicatione aliqua, non multa, & quando frangitur, interius habet humiditatem similem melli, & est odor ejus bonus. Alpinus loco citato, Flores fert parvos, albos, acacie proximos, ternos singulis alis appensos, quasi in umbellæ forma, summè odoratos, odor paulò temporis resolvitur, à quibus semina promanant, flava, folliculis nigris subrubentibus contenta, valde odorata, intusque humorem flavum, melli persimilem, habentia, sapore subamaro, parumque acri, linguam serientia, opobalsamumque redolentia, terebinthi fructuum figura, & magnitudinis æmula, extrema, aculeata, & medium crassum obtinentia. Hæc ostendant & Serapionem & Dioscoridem, & Theophrastum rectè descripsisse fructum. Terebinthi fructus magnitudine, figura & colore convenire, auctor est Theophrastus fructus Terebinthi, ut lib. iii. hist. cap. x. subrubet, vel nigricat. Objiciet quis, Dioscoridem flavum prodere. Vtrumque tamen rectè delineasse balsami fructum dico. Dioscorides enim cum flavum dicit, fructum intelligit folliculo spoliatum, & exemptum; contra cum rubrum dicit Theophrastus loquitur de fructu suo tegmine vestitum, & rectum. Possent & alio modo utrumque conciliare, si dixerim *καρπὸν*

quandoque denotare rubrum, ruffum, è flavo rubrum, qualem habet colorem nardus, uti alibi probavi. Carpobalsamum ad nositerum adferri cepit, studio & diligentia Danielis Beeringen, seplariarii diligentissimi. Omnes notæ in carpobalsamo recenti reperiuntur, quæ ab Alpino recensentur, sed in antiquo & veterato non item. Nam mellei in eo nihil, odor etiam nullus, aut perquam exiguus in illo. Leve præterea est, non ponderosum. Alpinus etiam auctor est, parvo temporis spatio, omni odore & sapore destitui. Tanta enim est illius humidæ substantiæ, in qua odor saporque fundantur, tenuitas, ut cito exolvatur, simulque cum ea sapor atque odor evanescat. Carpobalsamum adulterari, ut scribit Dioscorides, quondam solebat, semine quodam à Petra oppido advecto. Φέρεται δὲ πὸς τῆς πέτρας, ἢ ἀδελφῆς τῶν κρητῶν ἐπίμα ὑπερικοῦ ὁμοιοῦ. ὅπερ γινώσκουσι τὰ μέγιστα εἶναι καὶ κινῶν, καὶ ἀδύνατον πεπερίλον τῆ γούρῃ. *Asportatur à Petra oppido, semen hyperico simile, quo fructus hic adulteratur, sed ex eo dignosces, quod majus illud sit, inane, ignavum, sapore piperis.* Contra tamen Galenus lib. de antidotis primo ad finem capituli xiv, inter ea numeras, quæ adulterationem non admittunt. Τὰ δὲ ἐπιπέρας γαρμαμένα φάρμακα οὐδὲν ἄπειτα καὶ γινώσκονται πᾶσι ἰατροῖς καὶ πανουργίῳ ὅσα ἐπιπέραςται. *De reliquis à nobis est in libris de simplici medicina deceptatum, partim vero sunt medicis omnibus cognita, nec fraudes ulla admittunt.* Carpobalsamum quale sit, non docuit loco citato, nec quomodo adulterari possit. Ergo inter ea refert, quæ adulterari nequeunt. Dicendum, vel Galeni ævo pharmacopœis notissimum fuisse, vel mnemonicis errore lapsum Galenum. Sed primum verisimilius, pharmacopœis notissimum fuisse, *Fieri non potest, inquit Alpinus, ut aliquis qui balsami semina tantum vidit, possit ab aliis decipi.* Plinius loco citato. *Adulteratur petræo hyperico, quo coarguitur magnitudine, inanitate, longitudine, odoris ignavia, sapore piperis.* Dioscorides non petræo hyperico, sed semine à Petra Arabia oppido, hodie Mechem vocant, allato, hyperico simili. Non in minori versantur errore, qui semen illud terebinthi fuisse adstruunt. Tum, quod terebinthi semen magnitudine, colore, figura ei similis sit, unde fraus facilis: tum quod in Arabia Petra terebinthi multæ, inde enim optima terebinthina refina, teste Dioscoride adfertur, lib. I, cap. xcI. Accedit quod hyperico terebinthi semen simile. Hanc opinionem probare nequeo, idque quia terebinthus est magnitudine balsami, pseudocarpobalsamum verò magnitudine, inquit Dioscorides, à vero cognoscitur. Ergo vel majus, vel minus est, quam legitimum ac verum balsamum. Deinde terebinthi semen odoratum est, pseudocarpobalsamum odore ignavo: sic nec therebinthi semen inane, nec sapore est piperis. Alpinus loco citato: *Animadvertendum duplex genus carpobalsami circumferri, & utrumque pro balsami seminibus apud nonnullos recipi, quorum unum est terebinthi magnitudine, atque fere etiam forma, rotundumque & oblongum ovo simile, in extremis acutum. Flavum, folliculo nigro rubente undique tectum. Alterum vero pseudo-carpobalsamum huic admodum magnitudinis colore, figuraque, est simile. Differt tamen à vero, quia ipso est oblongius, ex medietate tantum folliculo contectum. Nam illud extremum quod suo pediculo appensum est, folliculo caret, minimeque eo totum contegitur, sed tantum ad ejus usque medietatem.* De hoc vero, quod falso pro balsami semine me judico recipitur, non loquimur, quanquam odoratum sit, ac aromaticum. Illud fortasse esset, quod olim Dioscoridis tempore ex Petra Arabia oppido pro carpobalsamo exportabatur, & quo verum carpobalsamum adulterabatur, si piperis saporem præ se ferret. Quæritur, an recte in Dioscoridis codice legatur. *πιπέριλον τῆ γούρῃ.* Piperis enim sapor pugnare videtur cum viribus ignavis, & inanitate. Quare codicem depravatum puto, legendumque *μὴ πεπερίλον*, nisi dicamus quod ignavum illud intelligi de odore, quomodo intellexit Plinius; nec aromatico esse sapore, ut verum carpobalsamum, sed acre tantum, ut piper. Admonendi pharmacopœi ne in posterum emanent tamalapatricum fructum, quem seplariarii nonnulli minus periti, vel subdoli pro vero carpobalsamo vendunt. Inodorum est semen hoc, & insipidum. Fortassis est pseudocarpobalsamum Alpini. Ex medietate enim folliculo tectum est.

Illud tamen obstare videtur, quod ea parte, qua suo pediculo appensum est, folliculum habeat, quo Alpinus carere scribit. Verisimile admodum est Alpini codicem hoc loco depravatum. Nam veritati magis est proximum, folliculum pediculo annexum esse, quam contra; ut ut est, tamalapatrici fructus folliculo adhæret, ut ilex calyci. *Εὐώδες ὄφραρα, fructum, inquit, magis odoratum esse quam lachrymam.* Contra Dioscorides cæterique omnes carpobalsamum modice, respectu opobalsami, odoratum scribunt. Plinius loco citato: *Præcipua autem gratia lachrymæ, secunda semini, tertia corticis, minima ligno.* Hæc depravatum Theophrasti codicem ostendunt. Lego *μᾶλλον δὲ τὸ δάκρυον*, fructus odoratus valde, verum huic magis odorata lachryma. Odorem enim, ut ipse Theophrastus ait, infert eximium & copiosum, adeo ut subito spacium per longum odor valeat permeare. Si itaque lachrymæ odor tantus, qualem dicit Theophrastus, non video, quomodo semen odore illam vincere possit. Experientia præterea comprobatur, semen modice tantum, immo vix respectu fucci odoratum esse, major tamen huic quam ligno odor, *Quod libro de odoribus testatur Theophrastus. Τὸ δὲ βαλοσάμω δὲ μὲν ὄπρος καὶ τὸ κρητῶν ἀνδρείοτατος πρὸς ἀμφοτέρω πύπτε, καὶ δὲ ξύλον ἀδινέστερον, πανορθοσίου δὲ ἔχει τέτρα την δύναμιν καὶ τὸ ἀμωμογ. Balsami succus & semen ad utrumque. (calfaciendi & adstringendi) viriliora & efficaciora, lignum imbecillius, cui viribus amomum simile est.* Interpres legit, *cinnamomon*, cum tamen in expressis duobus codicibus *ἀμωμογ* legatur; quomodo etiam in M. S. Palatino, ut ex clariff. & celeberrimo viro Salmasio accepimus. In altero tamen Aldino expresso legitur *κιννάμωμον*. Eodem etiam Palatino *ἀντι ἀνδρείοτατος, ἀνδρικότατος* legitur, sensu plane eodem.

Τὸ δὲ δάκρυον. Lachryma quomodo colligatur, docet Dioscorides loco citato. *Τὸ δὲ ὄπρος βαλοσάμωον λεγόμενον ἐπιζέται, ἐν τοῖς ὑπὸ κύναι κρούμασιν, ἐν περὶ μόνον σπηραῖς ὄπρος & δάκρυον.* Quod vero opobalsamum dicitur, æstivis, sub ortu canis ardoribus excipitur, incisa ferreis unguibus arbore. Idem Simon Sethi, sed *βαλοσάμωον* vocat. *καὶ ὅταν ἂν εἶχε τὸ τὸ ἀγρόπτε, κατὰ τὸν φθινόπωρον καὶ ἔργον, ἡραζον ἐξ σπηραῖς καὶ κρούμασιν μέρη τῶν πύπτων φυντῶν, καὶ ἀντιδιδόντες ἀντὶν ὄπρος ὁμοιοῦ, ἅς ἔστιν ἰδίον πᾶν ἔλαιον, δὲ καὶ βαλοσάμωον ὄνομαζέται.* *Cum res Egypti bene habens, per autumnum tempus, arbuscularum harum partes inferiores ferro aperiantur, succusque inde manat, omni oleo visui similis, quod ideo βαλοσάμωον, id est, balsami oleum appellant.* Contra Plinius loco citato negat ferro incidi. *Inciditur, inquit, vitro, lapide, ossis que cultellis, ferro ladi vitalia odit. Emoritur protenus (lego & moritur protinus) eadem ampusari supervacua patiens. Incidentis manus liberatur artificis temperamento, ne quid ultra corticem violet. Succus à plaga manas, quem opobalsamum vocant, suavitate eximia.* Vitalia arboris vocat Plinius, quæ cortice, veluti cute ambiuntur, artifex temperamentum, artifex plaga est, quæ cum artificio facta est. Plinii sententia, contra Dioscoridis, & Theophrasti, Taciti auctoritate munitur. Si ferri, inquit, vim adhibeas, pavere hanc arborem, ideoque venas fragimine lapidis aut testa aperiri. Solinus cap. 38. lignum candidis attritatum ferro, sine mora mori scriptum reliquit, ideoque aut vitro, aut cultellis offeis, sed in solo cortice, artificis plaga vulneratur. Egeffippus, lib. I, exidii Hierosolymitani, acutis lapidibus id fieri dixit. Idem Josephus de Hierochunte, ἵδου τὸ τῆς Ἰερουσαλὴμ πύπτε, φωνικῆς καὶ περὶ πύπτε & βαλοσάμωον ἔσθαι τὸ τῶν λίθων ἐξῆς ἰπποκρίνοισι καὶ πύπτε σιδηροῖς καὶ τῶν τοῖς ἐν δακρυῶν. Diversas has opiniones conciliari posse viri docti scribunt. Si dicamus id unum omnes voluisse, in vulneranda balsami arbuscula cavendum unice, ne quid ultra corticem violetur, adeoque à cultellorum ferreorum acie abstinendum. Alpinus, oculatus testis, partim sponte, partim ferro scarificato emanare succum auctor est. *Ex fissuris, inquit, ramulorum hujus arboris, egreditur quidam liquor in canicularibus diebus sicut lac ex tithymalo. Opobalsamum mensibus, Iunio, Iulio, Augusto, partim sponte, & partim stipite ferro scarificato distillat, in vitreaque vascula recipitur.* Supra cap. 3. Theophrastus & sponte, & incifura opobalsamum provenire tradidit. Sponte emanare auctor Virgilius est:

*Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsama.*
ferreus